

Yazar Hakkında Kısa Bilgi

Aysun Öner, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünün ve Eskişehir Anadolu Üniversitesinin Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerini bitirdi.

Elazığ ve Mersin öğretmen okullarında on yıl süreyle edebiyat öğretmenliği yaptı. Yüksek Öğrenim ve Kredi Yurtlar Kurumunda yönetici olarak görev yaptı. Bilkent Üniversitesi ve Başkent Üniversitesinde Türk dili dersleri verdi.

Durmuş Öner’le birlikte liseler için *Edebi Metinler I-II* ders kitaplarını yazdı. *Bir Cumhuriyet Aydını Dr. Hüsnü A. Göksel* isimli biyografi kitabı Başkent Üniversitesi tarafından yayımlandı.

Bir kanaat önderini ve bir sanatçıyı konu alan iki biyografi eseri de yayına hazır durumdadır.

İletişim: aysun.oner@yahoo.com

Besnili Bilge

Mehmet Erdemoğlu
Yaşamı İlkeleri Eserleri

BESNİLİ BİLGE

Mehmet Erdemoğlu
Yaşamı İlkeleri Eserleri

Yazan: Aysun Öner

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Bu kitapta yazım kuralları konusunda yazarın isteklerine bağlı kalmıştır.

1. baskı / Aralık 2010 / ISBN 978-605-111-933-5

Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Yavuz Korkut

Baskı: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.

Beyşan Sanayi Sitesi Birlik Cad. No: 26 Acar Binası

Haramidere / Beylikdüzü - İSTANBUL

Tel. (212) 422 18 34

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Besnili Bilge

Mehmet Erdemoğlu
Yaşamı İlkeleri Eserleri

Aysun Öner

İçindekiler

Önsöz.	15
Ne güzel insanlar vardı eskiden.	
Bize masal anlatırlardı	19
Güneşle dolsun	
Sokaklar evler ve okullar	
Işık olsun bilim olsun fen olsun	23
Elim sanata düşer usta	
Yürek acıya	25
Gençliğim eyvah	27
Bir bozkır çiçeğidir Besni.	31
Hüzün ki en çok yakışandır bize	35
İlk acı ilk ayrılık.	37
Bakır taslar kalaylansın	41
Şen ola düğün şen ola	47
Evliliğin ilk yılları	49
Gir dükkâna pazar eyle	
Hışmın yenip hazer eyle	53
Küçük solgun kentlerin	
çarşılarında gittim geldim.	59
Büyülenmiş bir ceylan gibi	
bakıyor zaman	61
Geçmiş gelecek	
Her biri rüya görünür	63
Oğul büyümeli	
kız büyümeli	67

Bir ağaç gölgesi bulurum da	
Zamandan bir nefes çektiğim kalır	71
Giderim giderim yol belli değil	75
Kalktı göç eyledi Avşar illeri	77
Eviniz kutu gibi	
Küçücük bir evdi	79
Besni'den Gaziantep'e	
Savandan kilime.	81
Evlerinin avlusunda ayva nar	
Sedirinde acı biber rengi bir kilim.	85
Eş kır atım meydan bizim.	95
Aileye ilk gelin	97
"Mehmet Amca"	101
Elinden geldikçe sen iy'lik eyle	
Hatıra dokunup yıkıcı olma	103
Yaşamı iplik iplik dokumak	105
Kilimden halıya,	
Halıyla dünyaya	107
Sorumluluk genç kuşakta	111
Kurumsallaşmaya doğru	115
Ben de türküsünü söylemek istedim	
O ele geçmez saadetin.	117
Takdir tedbiri bozar.	119
Merinos doğuyor	121
İşe saygı insana saygı	123
Bilge'nin yürüyüşü.	125
İyi iş yapmanın incelikleri	129
Mutluluğun resmini yapmak	131
Bir zaman fırtınası dün bugün yarın	
Uçuştı yapraklarında çınarların	135
Geçti dost kervanı eyleme beni	137
Dostlar beni hatırlasın	147

Ne adlar vardır adamlar dışında kalır	
Ne adamlar vardır adını tam taşır	151
Eğitim okul demektir	155
Korkuyu yenen bir aşkın seveniydim	
Bir gül yaprağıydım rüzgârda.	161
Bu son fasıldır ey ömrüm	
Nasıl geçersen geç.	163
Olmaya devlet cihanda	
Bir nefes sıhhat gibi.	167
Eski baharlar nerede	
Bizi hangi dağda bekler.	175
Üstün hizmet	179
Gün ışığı götürmek isterim giderken	
Sımsıkı kapanmış avuçlarımda	181
Bu can bu tende konuktur	183
Âşık Yunus bir kuş imiş	
Halk içinden uçtu gider	185
Sonsöz.	189
Teşekkür	191

Eski Besni'den bir görüntü.

Besni anıtındaki gravürde Mehmet Amca.

Servetin sınırı yoktur, mükâfatı vardır!

Mehmet Erdemoğlu

Besni anıtındaki gravürden bir grup insan.

ÖNSÖZ

Besni'ye yolu düşenler, kentin ana caddesi üzerinde, şimdi “Merinos Kavşağı” denilen noktada bir anıtlarla karşılaşır. Bu anıtta 1937 yılındaki bir Cumhuriyet Bayramı'nın rölyefi vardır. Kimi ayakkabı üreten, kimi deri tabaklayan, kimi kilim dokuyan, bakır işleyen bütün bir halkın o tarihteki tablosu nakşedilmiştir taşta. Bu insanlar, yokluğu ve yoksulluğu aşmak, ekmek neredeyse ona ulaşmak için çıkılacak seferlerin başlangıç noktasında görüntülenmişlerdir.

Bugün, çoğu birer büyük işadamı olan, Türkiye pazarlarına açılmakla kalmayıp dünya devleriyle rekabete girmiş bulunan büyük girişimcilerin bir anlamda yola çıkış tablosudur bu.

Bu anıtın bir başka cephesine baktığınızda ise, sırtına aldığı savanıyla Eski Besni'deki evinden çıkan Mehmet Erdemoğlu'nu görebilirsiniz.

İşte o insanı; ürettiği savanı sırtına vurmuş, bilinmez kentlerin sokaklarında kendine pazar aramaya çıkan bu umut yolcusunu anlatmak için yazılmıştır bu kitap.

* * *

Mehmet Erdemoğlu'nun yaşamıyla ilgili belgeleri toplayıp çalışmaya başladığımda olabildiğince nesnel bir eser hazırlayabileceğim düşüncesindeydim. Oysa biyografi türünün doğası buna uygun değildi. Bazen incelemekte olduğunuz yaşam sizi içine

çekebiliyorduk. Yaşanmışlıkların dışında kalamıyordunuz. Kendinizi onun yaşadığı zamanlarda ve mekânlarda buluveriyordunuz. Olayların içine düşüyor, giderek onunla yoldaş oluyordunuz.

* * *

Biyografi yazarı, eserini hazırlarken ister istemez kültürel, sosyal, psikolojik yapılanmaların halkalarından geçer. Anlattığı insanı bu halkaların belli bir noktasına oturtur. Çevresiyle ve yaşadığı dönemin gerçekliğiyle bağlantısını kurar. Geçip gitmiş anıları, kaybolmuş değerleri, farklılaşmış çevre koşullarının her neresine takılmışlarsa oradan çıkarıp alır, yeni bir ışık tutar. Tüm yaşanmışlıklara da zorunlu olarak kendi bulunduğu noktadan bakar. Kişiyi bakışının yanında zamana, olaylara ve mekânlara bakışı da yine kendi penceresiyle açıktır. Bu nedenle her biyografik eser az ya da çok kendi yazarının bir kurgusudur. Çünkü aynı malzemeyle farklı yazarlarca pek çok farklı yaşam öyküleri yazılabilir.

Ne kadar nesnel olmaya çalışırsa çalışsın, bir yaşamla ilgili verileri değerlendirmeye çalışan insan, yaşananları, kendi duygularını katmadan ortaya koyamıyor. Zaten olaylar, kişiler karşısındaki duruşumuzu da kendi birikimlerimiz, seziş gücümüz, duyarlılığımız belirlemiyor mu? Nesnellik adına da olsa vazgeçebiliyor muyuz bu duruşumuzdan?

Önemsediğimiz değerlerle örtüşen birini anlatıyorsak, ona sevgi duyuyoruz, saygı duyuyoruz. Aksi durumda ise, bu duyguların tersini yaşamamız kaçınılmaz oluyor.

* * *

Mehmet Erdemoğlu'nun yaşamöyküsünü hazırlarken içtenlikle ona bağlandığını, insanlığın bu güzel örneği karşısında

coşkuya kapıldığımı söylemeden geçemeyeceğim.

Elimdeki verileri değerlendirmeye başladığımda, yaşamöyküsü yazılmaya değer bir insanla karşı karşıya olduğumu fark etmiştim. Bu insan, dünyaya son derece kısıtlı olanaklarla ama olağanüstü işler başarmak göreviyle gelmişti. Son nefesine kadar da yüklendiği misyonu bilinçle gerçekleştirmişti. Örnek yaşamının toplumun her düzeydeki üyesine ulaştırılması, bu yaşamdan çıkarılacak derslerin her konumdaki, her yaştaki insana katkılar sağlaması gerekiyordu.

Mehmet Erdemoğlu'nun yaşamı gerçek anlamda bir başarı öyküsüydü. Onu ülkenin gençleri örnek almalıydılar; "O başardıysa ben de başarabilirim. Ben de sıfır noktasından yola çıkıp zirveye varabilirim." hevesini yüreklerinde duymalıydılar.

Umut yolunda yılmadan yürümenin, erdemli olmanın, hoşgörünün, alçakgönüllülüğün değeri bütün bireylere anlatılmalıydı.

İşadamları, toplumun zenginleri paylaşımın güzelliğini fark etmeli; verdiklerinin nasıl çoğalarak kendilerine dönüş yapabileceğini görmeliydiler. Bir kişinin; bir kenti, bir yöreyi, birçok insanı nasıl kalkındırdığına bakıp onu rehber edinmeliydiler.

Özellikle de varlıklı kesimin hayır işlerine yönelmesinde özendirici bir işlevi olmasını dilerim bu çalışmanın.

Mehmet Erdemoğlu'nun insanlığa adanmış yaşamını anlatırken onu ya da ailesini övmek, göklere çıkarmak gibi bir amacımız olamazdı. Onlar övgülere hep mesafeli durmuş hatta bundan rahatsızlıklarını dile getirmiş insanlardı. Aileyle ilgili gerçekler Besni'de ve Gaziantep'te görüşme şansını yakaladığımız yetkililer ve hemşehrilerinin, eski dostlarının anlatımlarından ve belgelerden ortaya çıkarıldı.

Besnili Bilge'nin yaşamöyküsünün anlatıldığı bu kitapta, arka planda bozkır rüzgârında dalgalanan küçük bir kentin de görüntüsü yansıtılmıştır. Sonsuzluk içerisinde titreyen ışıklarıyla büyü, uzak zamanları yaşatan bir kentin; Besni'nin... Dina-

mik, değerbilir, geniş yürekli insanların yaşadığı Besni'nin...

Sonra XX. yüzyılın ilk yarısında başlayıp o yüzyılı aşan bir yaşamın zaman içindeki duraklarını anlattık. Değişen yaşam koşullarına, iş-aile-eğitim anlayışına, farklılaşan değerler sisteminde ayna tuttuk. Kitabın yneldiğı amaçları vurgulamak zerre bazı sözleri ve durumları yineleyerek verdik. Besni'den yola çıkan yolcunun, tüm Türkiye pazarlarında dolanmasını sonra da dünya pazarlarına ulaşmasını izledik.

Aşında bu kitap, bu maceracı yolcunun peşine takılarak yaptığımız, onun ayak izlerini sürdüğümüz, eşsiz, doyumsuz bir yolculuk oldu.

şimdi bu yolculuğa hazır mısınız?..

Aysun ner

NE GÜZEL İNSANLAR VARDI ESKİDEN BİZE MASAL ANLATIRLARDI

Özdemir Asaf

Mehmet Erdemoğlu, Terzi İbrahim Efendi ile Gülüsüm Hanım'ın ikinci çocukları olarak dünyaya geldi. Yaşam yolculuğuna 1931 yılının bir yaz gününde, o zamanlar Malatya'nın ilçesi olan Besni'de başladı.

Annesi ve babasıyla birlikte ağabeyi Hüseyin ve sonraları kardeşi Mustafa, Mehmet'in çocukluk yaşamında derin izler bırakan kişiler oldular.

Baba İbrahim Efendi ağırbaşlı, saygın bir aile reisiydi. Prensipleri olan, otoriter bir insan. Gülüsüm Hanım ise, sessiz ve şefkatli bir anne...

İbrahim Efendi, Soyadı Kanunu'ndan önce, "Ede'nin oğlu" diye anılmaktaydı. "Ede" lakaplı babası Muhammet Ağa ise, kendi döneminin zengin tüccarlarından.

Muhammet Ağa ile karısı Hapba Hanım'ın iki oğulları, iki kızları var. Geçim sıkıntısı çekmeden askerlik çağına erıştırıyor oğullarını.

Edelerin Muhammet, kervanlarla ticaret için Halep'e, Şam'a gidermiş. Besni'den dokumalar, ayakkabılar, bakır eşyalar götürür; oralardan da başka mallar getirirmiş. Özellikle de Halep'ten güğüm şekeri getirirmiş.

"Şam şekeri" olarak bilinen şekerin Halep'e ait olduğunu, "Şamfıstığı" denilen fıstığın ise, bu yörede sadece Antep'te yetiştiğini o seferlerde öğrenmiş.

Bu kentlerin bulunduğu bölge o zamanlar bizim toprakları-

Eski Besni'den, yaşamın sürdüğü yıllardan bir görüntü.

mızdı. Anavatanın bir parçası... O yıllarda bu ülkede yaşayan kişilere Halep'in, Şam'ın çok yakın bir gelecekte vatan topraklarından ayrılacağı söylene, herhalde bir inanan olmazdı. İnsanlar böyle bir düşünceyi akıllarından bile geçiremezlerdi. Yalnız idari olarak değil, kültürel ve ticari yönden de bize bağlı, bizim olan kentlerdi bunlar. "Halep oradaysa, arşın burada" demiyor muyduk? "Ne Şam'ın şekeri, ne Arap'ın yüzü!" demiyor muyduk? Tıpkı, "Âşıka Bağdat sorulmaz" dediğimiz gibi...

Edelerin Muhammet, böyle kervanlarla ticaret yaparken, eşkiyadan korunmak amacıyla İbrahim Ağa adında, kabadayı takımından biriyle ortaklığa giriyor. Büyük paralarla yolculuk ettiğinden dolayı bu tür bir korumaya ihtiyacı var. Ama İbrahim Ağa'nın kendisi eşkiya. Parasını gasp etmek için onu, Halep'te adamlarına öldürtüyor. Bu cinayet sonrasında Muhammet Ağa'nın karısı Hapba Hanım, bir oğlu ve iki kızıyla yapayalnız kalıyor hayatta.

Büyük oğlu Hüseyin zaten daha önce Birinci Dünya Savaşı

sırasında şehit olmuş. Onun da çok acıklı bir öyküsü var: Hüseyin yıllarca cepheden cepheye koşarak savaştıktan sonra bir gün bir yolunu bulup askerden kaçmış. Bir akşam Besni'ye ulaştığında babası çok kızmış ve onu birliğine geri göndermiş. Hüseyin, bir gece kalabildiği evinde sabahleyin kalkmış, helalleşip gitmiş. Bir süre sonra künyesi gelmiş ailesine. Hangi cephe, nasıl öldüğünü bile öğrenememişler.

İşte Ede'nin oğlu Terzi İbrahim, böyle acıklı bir mirası devralarak hayata tutunmaya çalışan bir kişi. Tarihin bu en çalkantılı döneminde, bu topraklarda yaşayan bütün insanlar gibi çileli ve zorlu mücadelelerle ayakta durabilmiş biri.

Mehmet'in çocukluk dönemi ise, savaş sonrasının yaralarını sarmaya başlayan Anadolu'da umutlu ve dirençli bir ruhun yeşerdiği zamana rastlar. Bütün yokluklara, yoksulluklara karşın onurlu ve dik bir duruşu vardır toplumun.

Bu duruş, ta Besni'de, Güneydoğu'nun dağlar arasındaki bu uzak yurt kasabasında, Şakalaşların evinde açılmış olan okulda okuyan çocukların yaşamında da görülmektedir. Yoksulluksa, herkes yoksuldur. Önemli olan çalışmak ve bunu aşmaktır.

GÜNEŞLE DOLSUN
SOKAKLAR EVLER VE OKULLAR
IŞIK OLSUN BİLİM OLSUN FEN OLSUN

Bilal Ziya Tekin

Mehmet okula, evden dönme bu ilkokul binasında başladı. Çok çalışkandı. Matematığı kuvvetli, yazısı güzeldi... Sonra bir ilkokul binası yapıldı Besni'ye; Dumlupınar İlkokulu. Dördüncü ve beşinci sınıfları burada okuyacaktı.

O yıllardaki sınıf arkadaşı Mehmet Yazgan: “Çok zeki ve terbiyeli bir arkadaşımızdı. Yaramaz değildi. Biz sınıfın çalışkanlarıydık. Ortaokul olmadığı için okuyamadık” diye anlatacaktır onun ilkokula gittiğı dönemleri. Bir tek üç adım sıçrayıp

Yıllar sonra Mehmet Yazgan Ali Erdemoğlu'yla anılarını paylaşıyor.

yüksek atlama yaptıklarını, başkaca bir oyun bilmediklerini de söyleyecektir.

O yıllarda, bu coğrafyada yetişen çocukların, çocukluklarını doyasıya yaşadıklarını kim söyleyebilir? Okulla birlikte ustaya da gönderilen bu çocuklar, oyun için zaman bulabilmişler midir?

Ustasının yanında küçük yaşta sanat eğitime başlayan çocuklar, bir yandan kentteki üretimin bir parçası olurlarken diğer yandan aile bütçesine katkı sağlamaktaydılar. Aslında böylelikle de sorumluluk sahibi bireyler olarak gelişmekteydiler.

ELİM SANATA DÜŞER USTA YÜREK ACIYA

Refik Durbaş

Mehmet Erdemoğlu diğer akranları gibi daha ilkököl sıralarındayken bir başka eğitime de adım atacak, boş saatlerinde ve tatillerde çalışmak üzere bir dokumacı ustasının yanında işe başlayacaktı.

Hacı Ömer Akdoğan adındaki bu usta, sonraki yıllarda onun yaşamında önemli bir yer edinecekti. Bir ara muhtarlık da yapan bu zat Mehmet'i oğlu gibi sevecek, onu her fırsatta koruyup gözetecekti. Ancak hayatta hiçbir şeyin karşılıksız olmadığı gerçeğinden yola çıkarsak, bütün bu gözetilmelerin, Mehmet'in kişiliğinden ve davranışlarından kaynaklandığını hemen görüveririz.

Mehmet o denli çalışkan ve iyi huylu bir çocuktaki ki bulunduğu her ortamda sevgi ve güven yaratıyordu. Arkadaşı Hasan (Şih), ondan söz ederken; "Mehmet iki kişilik çalışırdı" diyecektir yıllar sonra. Geceleri bile gidip çalıştığını, diğer çırakların sabah işe geldiklerinde onun savanlarının çoktan dokunmuş olduğunu görüp gözlerine inanamadıklarını, o yılları yaşayan dostları ayrı ayrı anlatmışlardır.

1942 yılında Dumlupınar İlkokulu'nu bitiren Mehmet, Ömer Usta'nın yanında önce çırak, bir buçuk yıl çıraklıktan sonra da 1944'te kalfa olur. Yaptığı işler yüzünü güldürmektedir ustasının. Çok tertiplidir.

Düzgün işler çıkarmakta, dokunan savanları düzgünce katlayıp istiflemektedir.

Bu dönemde Terzi İbrahim'in oğulları farklı ustaların yanında iş ve sanat edinmeye başlamışlardır. Ağabey Hüseyin ayakkabıcılığı; kardeş Mustafa ise, iplik boyacılığını sanat edinmişlerdir.

O yıllarda Besni'de iş ahlakını, esnaf ve sanatkâr sorumluluğunu yönlendirip denetleyen Ahilik geleneği hâlâ yürürlüktedir. Bu geleneksel yapı gereğince her ailenin çocuğu işe kabul edilmemektedir. İşe alınan çocuklar ise, her aşamada gözlenmekte ve denetlenmektedir. Onlara, yapılan işin ve kazancın kutsallığı kavrattılmaktadır. Bu loncalar, bugünkü meslek örgütleri tarzında, ancak insani boyutları çok daha yüksek biçimde görev yapmışlardır.

Osmanlı'dan beri esnaf, güvenliği de istikrarı da sağlayan bir sistem oluşturmuştu. Besnililer ise, bu kültürü kendi toplumsal dokularına işleyerek sürdürögelmişlerdi.

Ahilik kültürüne baktığımızda; aza kanaat, tevazu, hayır, komşusunu gözetme, yalan söylememe, ticarete hile karıştırma, sözünde durma gibi ilkelerin öne çıktığını görüyoruz. Bugün de o özü taşıyarak yaşamlarını sürdürenler var. Toplum olarak hâlâ ayakta durmamızı da herhalde onlara borçluyuz.

GENÇLİĞİM EYVAH

Mehmet Seyda

Mehmet Erdemoğlu, yaşamının çocukluktan gençliğe geçiş dönemini; öğrenmek, çalışmak, üretmek temeline dayandırmıştır. Aslında bu üç etkinlik giderek artan bir yoğunlukla onun tüm yaşamını kapsayacak, öğrenmekten de, çalışmaktan da, üretmekten de bir an olsun vazgeçmeyecektir.

O zamanlar usta yanında çalışıp üretimde bulunan çırakların, kalfaların ücretleri yıllık olarak ödenmekteydi. Erdemoğlu ailesindeki üç delikanlı da yıllık yüz liraya –iyi paraya– çalışmaya başlamışlardı. Ancak onlar hiçbir zaman paralarını ellerine alamamışlardı. Ücretlerini yıldan yıla Terzi İbrahim Efendi, ustalardan alır ve kendine göre bir bütçe yapardı. Harçlık falan da vermezdi çocuklarına. Onlarsa, para lafı etmek şöyle dursun, babalarının yanında ağızlarını bile açamazlardı. Bu muamele evlenmiş olan büyük oğul Hüseyin için de geçerliydi. Anneleri Gülsüm Hanım bazen zayıf bir sesle; “Ede’nin oğlu, çocukların hiç parası kalmamış” derdi. O zaman aldığı cevap ise, çoğunlukla şöyle olurdu: “Ney! Ney! Ney!.. Ev beleş, yatak beleş, ekmek beleş!.. İki parmağımı iki gözünüze sokar, patlatırım!..” Sonra yine aylarca para lafı edilemezdi.

Sofraya en önce otururdu Ede’nin oğlu İbrahim. O yedikten sonra diğerleri yani anne ve çocukları yemeğe başlayabilirlerdi. O dönemde Besni’deki bütün evlerde sürüp gitmekte olan düzen buydu.

Yaşamının ilk gençlik yıllarını adımlamaya başlayan Meh-

met, daha o yıllarda hayata şükürle bakan insanlardandı. Babasına karşı gelmek, hak talebinde bulunmak onun aklının almayacağı bir şeydi. Ustasından memnundu. Yaptığı işi seviyordu ve en iyi şekilde yapmaya çalışıyordu.

Besni’de babalar oğullarını, okula götürdüklerinde de ustaya götürdüklerinde de “Eti senin, kemiği benim” diyerek teslim ederlerdi. Çocuk o ustanın ellerinin altında ticari ahlaki öğrenir ve iş terbiyesi alırdı. Çalıştığı yere ihanet edilmeyeceğini öğrenerek de eğitime başlardı. Önce çıraklıkta uzun süre denenir, bir mühendislik öğrenimi görür gibi işin tekniğini kavrar, belli yaşa geldikten sonra da kalfa olurdu. Ustalık ise çok sonraydı. Ustalar önünde sınav vermesi ve yaptığı işi beğendirmesi gerekirdi. Başka türlü tezgâh açmasına, mal üretmesine izin verilemezdi.

Mehmet, geleneksel olarak yirmi yaşından sonra verilen kalfalık unvanını daha on dördüne basmadan almıştı. Çünkü gerçekten de iki kişilik çalışıyordu.

Bu arada Hüseyin Ağabeyi askere gitti. Bu askere gidiş bir dizi uğursuz olayın başlangıcı olacaktı. Ve 1946-1947 yılları ailenin üzerine kara bulutların çöktüğü bir dönem olarak kazınacaktı belleklere. Felaketler birbiri ardınca gelirken Erdemoğlu ailesindeki her bir fert yaşama bir yerlerden tutunmanın yollarını arayacaktı.

Terzi İbrahim, en büyük oğlunu güle oynaya askere göndermişti. Gelini ve küçük torunu kendileriyle kalmıştı. Ancak kısa zaman sonra asker ocağından gelen bir haber bütün aileyi yasa boğacaktı. Hüseyin’in ayağında çıkan bir yara kangrene dönüşmüş, bacağı kesilmek suretiyle hayatı kurtarılabilmışti. Tam bu sırada ailenin büyüğü, babaanneleri Hapba Hanım da hayata veda etmişti. Erdemoğlu ailesi bu üzüntüleri alt etmeye çalışırken Hüseyin’in eşi, sonra da küçük kızı birbiri ardınca ölüp gittiler. Aradan birkaç ay geçmeden de bu acılarla baş

edemeyen anne Gülüsüm Hanım'ı kaybetti aile. Güzel, sakın yuvaları bir acılar evine dönmüştü. Erdemoğlu ailesi, yaralarını ancak zaman içerisinde sarmayı başarabilecekti.

Bu arada önemli bir olay yaşandı. Bu olay, Mehmet'in gelişim çizgisini ve kişiliğini ortaya koymasından dikkat çekicidir.

Gülüsüm Hanım'ın vefatı beklenmeyen bir durumdu. Üst üste gelen acıların ağırlığını taşıyamamıştı. Terzi İbrahim ise, karısının ölümünden hemen bir hafta sonra çocuklarına evlenme kararını bildirecekti. Mustafa isyan etti. Hüseyin ses etmedi. Mehmet ise annesinin ölümünden tam on yedi gün sonra yeniden dünya evine girecek olan babasının yeni eşini ve çeyizini almaya gitti. Bir bakıma babasına destek oldu, onu everdi. Yapılacak başka bir şey olmadığını görmüştü. Çeyiz getirmeye giderken Mustafa'ya; "Beraber gidelim" dedi. Ama isyanlardaki kardeşine söz dinlemedi.

Annesinin kaybı Mehmet'in yüreğinde yıllar yılı onulmaz bir acı halinde düğümленip kalacaktı. Bundan sonraki yaşamında aralıksız çalışmayı, tutunduğu bir dal ve bütün çileleri aşmak için sarıldığı bir umut olarak görecekti.

BİR BOZKIR ÇİÇEĞİDİR BESNİ

Mehmet Erdemoğlu gibi özel, daha yaşamaktayken efsaneleşmiş bir insanın anlaşılabilmesi için onun boy verdiği topraklara ve içinden çıktığı kültür mirasına bakmakta yarar görmekteyiz.

Besni, Anadolu coğrafyasında ortak değerler taşıyan, mimarisi ve yaşam koşulları açısından benzerlik gösteren yerleşim birimlerinden herhangi biri değildir. Son derece özgün, daha ilk bakışta dinamizmini açığa vuran, bir yandan da özümsemiş eski kültür değerlerini özenle koruyan bir kenttir. Besnili de öyle: Çalışkan, tertemiz, onurlu, saygılı insanlar... Kentlerinin kültür değerlerine sahip çıkan, zenginliklerini korumakta kararlı bir halk.

Biz bu insanlarla görüştük. Gazetecisinden öğretmenine; esnafından politikacısına, tüccarından sanayicisine... her yaştan Besniliyle. Onlar, önceki kuşakların memleket ekonomisine etkilerini, dünyaya açılımlarını, bu gücün dayandığı kaynakları sadelikle anlattılar.

Besni’de azımsanmayacak sayıda araştırmacı var. Düşünce üretenler var. Şiir üretenler var. Tarihlerini ve özlerini bütün ayrıntısıyla kavramışlar. Bilinçliler.

Besni, tarihi beş bin yıl öncesine dayanan çok eski bir yerleşim. Eski Besni’den söz ediyorum. Bugün bir harabe kent hatta bir hayalet kent olan “aşağı şehir”den. Antikçağ’dan beri önemli ticari ve askeri yolların üzerinde kurulmuş olması kente bin yıllar boyunca canlılık katmış. XII. yüzyıldan sonra

Eski Besni'yi gösteren tarihi bir fotoğraf.

bugünkü adını çağrıştıran “Bahasna”, “Behisni” adlarını kullanmış. Hıdırellez Deresi'nin vadisine kadar uzanan dağlık tepelik bir yerde bulunuyor bu eski şehrin yerleşkesi. Yükseltilerle, köprülerle, atlama taşlarıyla birbirinden ayrılan mahalleler geniş alanlara yayılmış.

Bu kent tarih boyunca göç eden kavimlere kucak açmış, kervanları konuk etmiş, savaşılar tanık olmuş. Ordular gelip geçmiş. Farklı etnik gruplar bir arada yaşamış, renkli ve aktif bir ortam yaratmışlar. Besni'nin, hemen yanı başındaki diğer yerleşimlerden farkı, belleğindeki bu kayıtlarından geliyor olmalı. Bir yanda minareler, diğer yanda çan kuleleri eski Besni'deki yaşamla ilgili ipuçları veriyor gezenlere.

Burada geçer Mehmet Erdemoğlu'nun çocukluğu, gençliği. Burada evlenir. Annesini verdiği topraklar buradadır. Ardi arkası kesilmeyen seferlere çıkış yeri de burasıdır. Gurbete gidişler; bütün Anadolu'da dolaştıktan sonra dönüp kısacık

sürelerle eve, e e, çocuklara kavu malar... hep bu dere kenarındaki dik yamaçlı, etekleri sonsuz kırlara açılmış masalsı kentte yaşanmıştır. Hasan Emre'nin "Bir başkadır bizim Besni sevdamız" dediğı Besni, bu eski Besni olmalı...

HÜZÜN Kİ EN ÇOK YAKIŞANDIR BİZE

Hilmi Yavuz

Biz yine dönelim Mehmet Erdemoğlu'nun ilk gençlik yıllarına. Onun yaşamı, o tarihlerde dokumacı dükkânı ile evi arasında geçen, hepsi de birbirine benzeyen; beklentisiz, yavaş akışlı günlerle doludur. Ancak zaman, bu yavaşlığı içerisinde yine de bazı yenilikler getirmektedir hayatına.

Terzi İbrahim ve kucağında oğlu Muhittin.

Babası evlenmiş, giden annenin yerine başka bir anne gelmiştir: Ümmü Hanım... Onun da çocukları olacaktır: Muhittin, Ali, Bedir...

Ağabeyi Hüseyin de evlenmiştir. Sonra kardeşi Mustafa evlenecek, Mehmet'ten önce yurt yuva sahibi olacaktır.

Mehmet bir süre daha devam eder çalışmaya, eve para götürmeye. Oysa üvey anne, eşinin oğullarını pek de istememekte; "Benim küçücük çocuklarım var, ancak onlara bakabilirim" demektedir.

Mehmet için gençlik hüznü demektir.

İLK ACI İLK AYRILIK

Faruk Nafiz Çamlıbel

Besni’de dokumacılık on iki ay sürmezdi. Ancak dört ay çalışılırdı. Ne yapılırsa bu dört ay içinde yapılırdı. Boş aylarda genellikle Adana’ya bahçe bellemeye ve çapaya gidilirdi. Bunun dışında da Ege’de çalışma olanağı arardı Besnililer. Ruhlarında üreticilik olan bu insanlar boş durmak yerine, sezona bağlı olarak beklemek yerine, ekmeği her ortamda aramak için uzak iklimlere gitmekten geri durmamışlardı.

Mehmet de bu anlayışa uyarak, ürettiklerini yakın köy ve kasabalarda pazarlamakla başladı dışa açılmaya. Ancak o, ekmek peşinde uzaklara gitme deneyimini ilk kez evlilik ve askerlik öncesinde bir seferle gerçekleştirecekti.

1950 yılının baharıdır. Çulfacılıktan kazanılan para karın doyurmamaktadır. Mehmet Erdemoğlu bu dönemi şöyle anlatacaktır: “1950 yılı kesatlık geçti. İşler kısılnca Çukurova’ya pamuk çapalamaya gittim. Çapa işi bir ay sürer. 1951 yılında da aynı kesatlık olunca yine Çukurova’ya gittik.”

Bundan sonrası akla hayale sığmaz bir maceradır. Ancak masallarda rastlanılabilecek serüvenlerle dolu olan bu yolculuğu özetleyerek aktaralım.

Türkiye’nin 1950’li yıllardaki ekonomik durumunu belgelemeye yarayacak bilgiler içermektedir bu yolculuk. Aynı zamanda bölgeler arasındaki farklılıkları, sınıfsal değerleri, yoksulluğun en alt sınırında dahi onurla ayakta durmasını bilenlerin azmini ve yapabileceklerini açığa çıkarması bakımından önemlidir.

1951 yılının Mart'ında, işler açılmayınca Çukurova'nın yolunu tutan Mehmet Erdemoğlu, iki arkadaşıyla birlikte Mersin'e varır. Orada iş bulamazlar. Mersin'den vapurla İzmir taraflarına gitmeye karar verirler. Ellerindeki kısıtlı parayı vapur yolculuğu için değerlendirirler. Manisa'da üzüm kesecek, para kazanacaklardır. 150 kuruş paraları kalmıştır. Bir de arkadaşlarından birinin yorganı.

İzmir'e ulaştıklarında, şehrin dışında bir yer bulup açık havada yatarlar. Yavan ekmek yiyerek o geceyi geçirirler. Sabah kalkınca iş aramaya başlarlar. İş ve İşçi Bulma Kurumuna giderler. Bir görevli, Mehmet'e, "Burada iş yok ama madem sen okuma yazma biliyorsun; Çeşme'de Karayolları'nda bir iş var, seni oraya gönderelim" der. O ise, arkadaşlarını bırakamayacağını söyleyerek geri çevirir bu iş olanağını. "Öyleyse, Kemalpaşa'da ormancılar var; oraya gidin" derler, bu üç kafadarı gönderirler.

Ellerindeki yorganı 150 kuruşa satıp Kemalpaşa'ya vardıklarında, ormancılardan, "İş yok!" cevabını alacaklardır. Karşıdaki Çambeli köyüne kadar yürürler, umutlarını yitirmeden. O zamanlar Kemalpaşa'nın içinden geçen bir yol vardır. Bu yoldan giderler.

Çamların altına otururlar. Daha üzümler olmamıştır.

Köyden bazı evler bu gariplere kahvaltı verir. Her gün içlerinden biri gidip kahvaltıyı alır getirir ve bütün gün onunla idare ederler. On iki gün böylece karın doyurup iş beklerler. Sonra yeniden yola koyularak Armutlu diye bir yere varırlar. Köy meydanında kalabalık bir ortam görünce oraya yaklaşırlar. Bir adam gelir, der ki: "Benim bostanım var, sular mısınız?" Bizimkiler hemen atılırlar; "Sularık, niye sulamıyık!" 150'şer kuruşa anlaşırlar. Bu arada bostan sahibi kahvaltı da verecektir. Ancak arkadaşları kahvaltı almak için köye gitmek istemezler. Mehmet der ki onlara: "Benim halim sizden iyiydi ama mademki buralara kısmet aramaya geldik, ona göre davranalım."

Evet, özet olarak budur; kısmet aramaktır bu yolculuğun anlamı. Nerede olduğunu bilmeden ama mutlaka bir yerlerde bulunduğunu düşleyerek aramak, aramaktır yaptıkları iş...

“Bu emel gurbetinin yoktur ucu / Daima yollar uzar, kalp üzülür” diyen şairin masalsı yolculuğundaki gibi.

Neyse, üç arkadaş hemen işe koyulurlar. Bütün gün kovayla su taşıyıp oluktan bostana yönlendirmeye çalışırlar. Ancak kuru toprak anında suyu çekmekte, su bir karış bile ilerlememektedir. Ertesi gün de uğraşır didinirler; nafile!.. “Üstümüz başımız battı, hımhış olduk. 'Biz bu işi yapamayacağız!' dedik.”

Bostan sahibi, 25'er kuruş verip “İşiniz rast gitsin!” diyerek onları yolcu eder.

Daha sonra Turgutlu'ya giderler. Akşam olmuştur. Tabii hep “yayan” gidilmektedir bu yollarda. Bazen bir kamyonu rastlasalar da her şoför, bu bilinmedik yolcuları vasıtasına almak istememektedir. Geceyi bir kenarda, bir ağaç altında uyuyarak geçirirler. Yollar, tarla kenarları, ağaçların altı ne de olsa o zamanlar güvenli yerlerdir.

Sabah olunca Belediye'ye varırlar. Kapıda her nedense bir kalabalık vardır. “Ne var? Ne istiyorsunuz?” diye sorarlar. “Başkanla görüşeceğim. Gölbaşı'na kadar tren bileti isteyeceğim. Çalışmaya geldik, buralarda kaldık” der Mehmet. Kapıdaki adamlar, “Sen kim oluyorsun ki başkanla görüşesin!” diye engel olurlar. Mehmet bir arkadaşlarına bakar, saç sakal uzamış; bir kendi üstüne başına bakar, permeperişan... Adamlara hak verir. “Kim oluyorum da başkanla görüşmeye kalkıyorum!”

Kalabalıktan bir adam, çıkarır bir 50 kuruş verir. Bir adam daha çıkar, 50 kuruş da o verir. Biri daha uzatır. 150 kuruşları olmuştur. Bununla tren bileti alamayacaklardır ama iki günlük yavan ekmek parası çıkmıştır.

“Burada da olmadı!” deyip Tütüncöy'ün girişine kadar yürürler. Köyde bir kapıyı çalar Mehmet. Yaşlı bir adam açar.

Ona durumlarını düzgün cümlelerle anlatır. Malatya'nın Besni ilçesinden geldiklerini, iş arayıp bulamadıklarını, her ne iş olursa yapabileceklerini söyler. Adam dinler bu genci; çok beğenir. Onlara yemek verir. Birkaç gün buralarda oyalanırlar. İhtiyar adam, bir gün yemek almak için geldiklerinde Mehmet'e der ki: "Sen akıllı, dürüst bir gence benziyorsun. Benim malım mülküm çok ama evladım yok. Gel bana evlatlık ol." Mehmet ise, "Benim yurdum var, yuvam var, babam var" diyerek geri çevirir bu teklifi.

Yine yola koyulurlar. Gide gide Manisa'ya yaklaşırlar. Her taraf bağlık bahçeliktir. Üzümler de olmaya başlamıştır. Yolda bir adamla karşılaşırlar. "Benim bağım var, keser misiniz?" diye sorar adam. Yine atılırlar; "Keserik. Niye kesmiyek!"

İş bulmuşlardır. O günün şartlarına göre iyi bir ücret, üç öğün de yemek verir bağ sahibi. Üzümler kesilip bitince Mehmet Manisa'ya gidip ilk askerlik yoklamasını yaptıracaktır.

Sonra araya araya Valilik binasını bulur. "Ben validen bizi memlekete göndermesini isteyeceğim; para falan istemeyeceğim" der kapıdaki adama. Adam, "Sen kim, vali kim!" diye azarlar onu. Burada da makama ulaşamamıştır.

Bundan sonra üç arkadaş yine yaya olarak yola koyulurlar. Sabuncu Beli'nden aşip İzmir'e ulaşırlar. Ege'deki turlarının sonuna gelmişlerdir. O gün de vapur Mersin'e dönmektedir. Üçer buçuk lira verip bilet alırlar.

Mersin'e vardıktan sonra Adana'ya geçip tekrar iş ararlar. İstasyondan parka giderler ki Besnililer Mersin'den de dönmüşler, yatıyorlar. İş yok güç yok. Dönüp Besni'ye gelirler. El elde baş baştır.

Ertesi yıl çapa zamanı yeniden Çukurova...

"Çapanın ehlişi olduk artık. Neyse, o yıldan sonra işler açıldı da çulfanın başına döndük" diyerek ilk seferlerin serüvenini noktalayacaktır Mehmet Erdemoğlu.

BAKIR TASLAR KALAYLANSIN

Tezgâhının başına yeniden dönen Mehmet Erdemoğlu'nun bir süre sonra nişanlandığını görmekteyiz. Artık zamanı geldiğine karar veren Ede'nin oğlu Terzi İbrahim, ortanca oğluna Kasap Ahmet'in kızı Servi'yi ister. Kasap Ahmet Besni'de itibarlı; sürüleri, otlakları, ahırları olan varlıklı bir kişidir. Kızını, Terzi İbrahim'in, çevresinde efendiliği ve çalışkanlığıyla tanınan oğlu Mehmet'e, düşünmeden verir. Maddi konuları hiç önemsememiştir. Servi on altı, Mehmet on dokuz yaşındadır. Servi Hanım yıllar sonra; "Öyle tanıma bilme yok. Aileler uzaktan tanışırdı. Anneannesiyse, yazlığa taşınınca komşuluk yaptık; beğenip istediler" diye anlatacaktır bu isteme olayını.

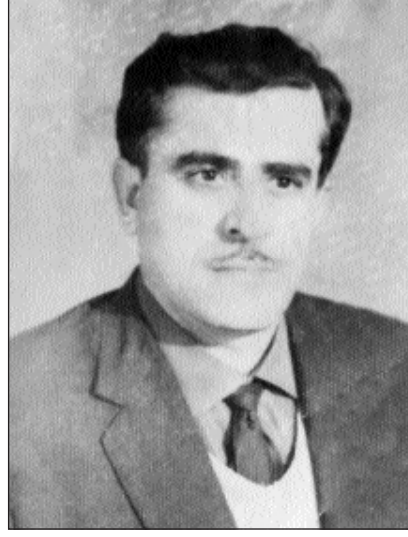
Dokuz-on ay nişanlı kalınır. Bu arada Mehmet'in askerliği gelip çatmıştır. Askere gitmeden evlenmeyi istemektedir. Ağabeyi Hüseyin ve kardeşi Mustafa da arka çıkarlar bu düşünceye. Ancak İbrahim Efendi karşı durmaktadır. "Ben şimdi evlendiremem. Önce askerliğini yap. Kız tarafı da ister bekle-sin ister beklemesin" demektedir. Bu söze kardeşi Mustafa isyan eder. Mehmet de babasının tavrına üzülmüş ama isyan onun lügatinde yoktur. Babasını ikna etmeye çalışır. Ede'nin oğlu İbrahim ise, Nuh deyip peygamber dememektedir.

İki kardeşin, Mustafa ile Mehmet'in, yaratılış farklarından burada biraz söz ederek yaşananlara açıklık getirmeye çalışalım.

Mehmet yumuşak huylu, kurallara saygılı, büyüğünün sözünden çıkmayan sakın bir gençtir. Mustafa ise çabuk kabaran,

Hüseyin Erdemoğlu.

Mustafa Erdemoğlu.

haksızlığa karşı hemen tepki veren, neşeli, coşkulu bir yapıya sahiptir. Bu yapıyla kuralları kendince değiştirmeye çalışır. Ağabeyinin aksine içki içer, arkadaşlarıyla gezer tozar. Boyacılık yapmakta, iyi de para kazanmaktadır. Dokuma iplerinin boyanması, o tarihte temel uğraş alanlarından biridir Besni’de.

Mustafa, kendi tabirince, “havada bulup tavada yemektedir.” Yakın akraba gençleriyle dörtlü bir grup oluşturmıştır. Bu gençlik dostlarını yıllar sonra sevgiyle tanıtacaktır Mustafa Erdemoğlu. “Dayımın oğlu Memet Dutlu var. Deyzemin oğlu Ali Dincel var. Dutluoğlu Mıhdar var: Anamın amisinin oğlu. Dördümüz bir giderdik. Yirmi dört saat masadan kalkmadan yer içerdik. Sofrada on beş kişiden az adam olmazdı. Bir kişi sakı (saki) yapılır, sofrayı o idare ederdi. Biri içkiyi fazla kaçırdı mı sakı devreye girer, ‘çengeme yapacak o artık’ der, sofradan kaldırırdı. Daha büyüklerimiz de ‘hata yapabilirler’ diye gelir bizi gözetirlerdi. ‘Vakit doldu’ diye haber yollarlardı.”

Bu noktada toplumun kendi kurallarını, gerektiğinde yumu-

şatarak da olsa, her an uyguladığını; edep sınırlarını koruyan sistemler oluşturduğunu görmekteyiz.

Mustafa Erdemoğlu'nu dinlemeyi sürdürelim: “Mehmet Abim ağır adamdı. İçki içmez, sigara içmez, oyun oynamazdı. Büyüklerin sözünden hiç çıkmazdı. Çok çalışırdı. Ben de çalışkanlığı hiç bırakmadım. O sarhoş kafayla gelir çalışırdım. Dokumacılık da yapardım. İpliği çıkırğınan biz sarardık. Yirmi beş metre dirili on üç saatte dokuruduk. Yaşa ki neler gele başa.”

Son yıllardaki değişimin her alanda yaşamı nasıl etkilediğini, üretimi nasıl hızlandırıldığını, değer yargılarını nasıl değiştirdiğini, elli-altmış yıl öncesini yaşayanlara sormalı.

Ticaretin katır kervanlarıyla yapıldığı yollarda, şimdi asfalt üzerinden akarak geçen hızlı vasıtalar zinciri var. Çekme tez-

Mustafa Erdemoğlu 1948 yılında.

Mustafa Erdemoğlu ağabeyini anlatıyor.

gâhlardan bilgisayarlı makinelerle dokumalara geçildi. Ailenin üçüncü kuşağının kızları şirkette her aşamada görev yapacak donanımda yetişiyorlar. Gençler, lisansüstü eğitimler alıp yurtdışında dil öğreniyorlar.

“Üç günde Besni’den Antep’e gelirdik” diyor Mustafa Erdemoğlu. Üç konak yaparlarmış yoldaki hanlarda. Geceyi geçirdikleri bu hanlarda hasır üzerinde yatarlarmış. Ayakkabılarını ceketlerine sarıp başlarının altına alırlarmış. Üç günde de dönerlermiş aynı yolu, katır kervanlarıyla. “Alman Savaşı sırasında çocuktuk. Çok yokluk çektik” diye devam ediyor Mustafa Erdemoğlu. Yokluklar savaş sonrasında da devam ediyor. Bir domatesle gün geçirmeler. Her öğlen kara lahana çorbasına kaşık sallamalar. Külle yıkanan bulaşıklar, çamaşırlar. Mustafa Erdemoğlu’ndan duyduğumuz atasözünü bir kez de biz tekrar edelim: Yaşa ki neler gele başa.

Mustafa Erdemoğlu geleneklere karşı duruşuyla da Mehmet Ağabeyinden farklı görüntü vermektedir. Yine kendisinden din-

Asker Mehmet Erdemoğlu.

leyelim: “O zamanlar kırk yılda bir düğün olurdu. Bir de kahveye giderdik. Bayramlarda da büyüklerin elini öpmeye giderdik.

Her yerde başımızda şapkayla gezerdik. Şapka çıkarmak ayıptı. Çıplak gezmek kadar kötü bir şeydi. Bir gün bibimin oğlu Mahmut’a dedim ki: ‘Gel şapkamızı çıkarıp yürüyelim. Sen de bana uyan mı?’ İkimiz de şapkaları çıkardık. Kayaardı’ndan yukarı şehre kadar yürüdük. Dükkânların önünde oturanlar bize tuhaf tuhaf bakıyor. O zamanlar da yeni evliyim. Bizi uzaktan, bibimin kızı Sıdika görmüş. Koşmuş bizim hanıma:

– Yenge gördün mü neler oldu, neler oldu?

– Ne oldu?..

– Mahmut Ağabeyimle Ede’nin oğlu Mustafa Ağabeyim başlarını açıp yürüdüler.

– Eyvah, namus elden gitti!.. demiş ve akşama kadar ağlamış hanım.

Ama sonra bir iki, bir iki; gençler başlarını açmaya başladılar.”

ŞEN OLA DÜĞÜN ŞEN OLA

Mehmet babasına karşı ilk kez bir isteğini ortaya koymuş, bunda da kabul görmemişti. Daha önce evlendikleri için ayrı ayrı evlerde oturmaya başlamış olan Hüseyin ve Mustafa, Mehmet'in direnmesinde önyak oldular. Herkes Mehmet'e destek oluyor, babasını ikna etmeye çalışıyordu. Baktılar ki olmayacak, ustası; "Ben sana babalık yapacağım, seni evlendireceğim" diye devreye girdi. Zaten Mehmet, "kalın"ı (çeyizi) ve başlık parasını hazırlamıştı. Ancak bu aşamada bir büyüğün desteğine ihtiyaç duyulmaktaydı.

Mehmet Erdemoğlu'nun ileriki yıllarda, evlenenlere cömertçe el uzatmasının, bu konuda yardımcı bir ilke haline getirmesinin altında böyle bir yaşam deneyiminin yattığını görmekteyiz.

Bu evliliğin gerçekleşmesinde Hacı Ömer Akdoğan usta kadar emeği geçen bir başka kişi de Mehmet'in çocukluk arkadaşı Hüseyin Şaşmaz'dır.

Hüseyin ve Mehmet beş yaşlarından başlayan arkadaşlıklarını ömür boyu sürdürmüş iki kişi. Biri dünyaya açılırken öbürü Besni'de kalmış. Hüseyin Şaşmaz, "Şerbetçi Hüseyin Emmi" olarak yaşamını sürdürmüş. Zaman zaman arkadaşının, iş kurması için Antep'e çağırmasına, onu desteklemek amacıyla yaptığı tekliflere cevabı; "Ben şerbetimi satarım. Keyfim başbakanda yok" demek olmuş.

Şerbetçilik de bugün ömrünü doldurmuş iş alanlarından biri. Çukurova'da, Güneydoğu kentlerinde daha on beş-yirmi

Mehmet Erdemoğlu ile Hüseyin flaşmaz.

yıl öncesinde bile sırtında parlak pirinçten ibriğiyle “Boyan!” diye seslenerek geçen şerbetçileri görürdünüz. Meyankökünden yapılmış bu şerbet, sıcak yaz günlerinin soğuk içeceğiydi. Günümüzde kolalı içecekler, fabrikasyon meyve suları şerbetçilerin görüntüsünü silip attı güneğin kentlerinden.

Neyse, o tarihlerde Hüseyin Şaşmaz, arkadaşının evlenebilmesi için kolları sıvar. Mehmet’in, daha önce Şih’in evine konulmuş olan çeyizini kendi evine taşır. Ona oda hazırlar. Zaten iki küçük odadan ibarettir Hüseyin’in evi. Çeyiz dedikleri de iki yatakla bir kış yetecek kadar zahiredir.

Baba İbrahim Efendi’den gizli yürütülür bu faaliyet. O ise, kendi rızası olmadan evlenmeye kalkan oğlunu karakola şikâyet etmiştir. Ancak düğüne karakoldan bir müdahale olmaz. Ve genç yaşlı bütün sevenlerinin işbirliğiyle Mehmet evlenir.

EVLİLİĞİN İLK YILLARI

Bir süre sonra genç evliler Hüseyin Ağabey'in evine taşınırlar. Ev küçüktür ama bölünerek iki ailenin yaşamasına uygun ortam sağlanmıştır. Ağabeyi yazlığa taşınınca da mekân biraz daha yaşanır hale gelir. Zaten Mehmet günün yirmi saatini çalışarak geçirmektedir. Bir zaman sonra onlar da küçük bir yazlık ev tutup taşınacaklardır.

Bu arada ilk çocukları dünyaya gelir Mehmet'le Servi'nin: Kara gözlü, sevimli bir kız bebek. Ona Mehmet'in annesinin adını koyarlar: Gülsüm... Daha bebeğin kırkı çıkmadan da askerlik gelir çatar. Servi on yedi günlük loğusayken bebeğiyle birlikte babasının evine gider. Kocasını askerden dönünceye kadar, iki yıl boyunca orada kalacaktır.

1953'ten 1955'e kadar olan zaman askerlik yıllarıdır. Mehmet vatani görevini Alanya'da yapar. Askerlik şubesinde yazıcı olmuştur. Bu görev, daha önce görmediği bu bölgeyi tanıma fırsatı verecek, burada yeni dostlar edinecektir.

Gün gelir askerlik de biter. Mehmet memleketine, evine, yuvasına döner. Yine bir yazlık tutar, oraya taşınırlar.

Şimdilerde kent kültürünün bir parçası haline gelmiş olan yazlık olgusu, yüzyıllardır Besni'de, Gaziantep'te ve tüm o yörede süregelen bir yaşam biçimidir. Kökü Türkmen yaşayışına dayanan yaylak-kışlak geleneğinin yerleşik düzene yansıyan bir biçimidir.

Besnililer bu yıllarda Haziran başında yazlığa gitmektedir-

Mehmet ve Servi Erdemoğlu.

ler. Yazlık olarak gidilen evler bir çeşit bağ evleridir. Nispeten daha serin, kuyulu, ağaçlı, bahçeli yerleşimlerdir.

Her yıl yazlığa gitmeler; eşyaların toplanması, özlenen doğal çevrelere kavuşma heyecanı, yazı karşılama sevinciyle birlikte tatlı telaşların yaşandığı bir dönemdir.

Kışlık eve dönüş de öyle. Hasadın yarattığı koşuşturma; pekmezin, bulgurun kaynatılması; tarhananın, eriştenin yapımı, hele de sıra bandırma ile pestile gelince... yine aynı sevinçli telaş... Çocukların tatilin son mutluluklarını yaşadığı, büyüklerin kış hazırlıklarını tamamladığı, yorgunlukların huzura eriştiği günlerdir yazlıktaki son demler.

Mehmet Erdemoğlu askerlik dönüşünde iş bulmak için iki kez atılım yapar. Her ikisi de başarısızlıkla sonuçlanacak olan

bu atılımlar, o günlerin koşullarında üzülmesine neden olacaktır. Bu iş arama girişiminin birincisinde çocukluk arkadaşı Hüseyin Üzmez’le birlikte polislik sınavına girmek üzere Sivas’a giderler. Askerden dönenlere bir sınavla polislik hakkı tanınmaktadır o yıllarda. Diğer girişimi ise, ilkokuldaki sınıf arkadaşlarından Mehmet Yazgan’la girdikleri Adıyaman’daki bir hademelik sınavıdır. Adıyaman’da sınavı yapanlar; “Siz niye geldiniz?” demişlerdir. “Alınacak adam çoktan belli. Biz bu sınavı usulen yapıyoruz.”

Bu iki girişimden biri olumlu sonuçlansaydı Mehmet Erdemoğlu o gün için çok mutlu olacaktı şüphesiz. Ama onun kaderinde dar gelirli bir memur olmak değil; bu ülkenin en büyük sanayi kuruluşlarından birini kurmak ve yönetmek yazılmıştı.

GİR DÜKKÂNA PAZAR EYLE HIŞMIN YENİP HAZER EYLE

Pir Sultan Abdal

Sanatı çulfacılık olan Mehmet yeniden çekme tezgâhına dönmüştür. Artık dokuduklarını kendisi pazarlamakta, bağımsız çalışmaktadır. Ürettiklerini yakın köy ve kasabalarda satmaya, gerçek anlamda dışa açılmaya başlamıştır. Bundan sonraki yıllar Mehmet Erdemoğlu'nun ticarete yöneldiği yeni bir dönemin kapılarını aralar. O günlere, kendisinin bir belgeselde geçen şu sözleriyle ışık turalım:

“Şal, savan, havlu, çarşaf alıp Mersin'e vardık. Oradan Alanya'ya gittik. Manavgat-Akseki üzerinden Konya'ya geçtik. O bölgede işimizi bitirdik. Bozkır'a gittim tek başıma, randıman vermedi. Versin vermesin; ümit. Gölbaşı üzerinden Besni'ye geldik. Kendi adıma dokumacılığa giriştim yine. Yürümedi, bıraktım. 1956 yılında bohçacılığa geliştirdim: Havlu, takım, kilim, savan...Urfa köprüsü yok daha; salınan geçtik.”

Birecik, Urfa, Suruç, Kızıltepe, Mardin, Çınar, Diyarbakır; ardından Silvan, Kozluk, Hazro, Ergani, Çermik, Elazığ, Palu, Karakoçan, Maden... Mehmet Erdemoğlu'nun bazen arkadaşlarıyla bazen yalnız olarak umudun peşinden sürüklendiği yollardaki çeşitli duraklardır. Kısmete razı olmayı, daha da önemlisi umudu kaybetmemeyi kendine yoldaş edinerek aşar gider dağları. O ve kendisi gibi yola çıkan tüm umut yolcuları, satacakları malları nerede ne vasıta varsa; kamyon, otobüs, tren, sal... onlara yükleyerek; gittikleri yerlerde omuzlarına vurup sokak sokak gezdirerek pazarlamışlardır.

Eski Besni Kaymakamı Hasan Hüseyin Türkoğlu.

Çalışmayı bir yaşam biçimi yapan ve ne olursa olsun başarıya azminde olan Besnili, yola çıkarken de yanına bu azmi almıştır.

Geçmiş yıllarda Besni’de kaymakamlık yapmış olan Hasan Hüseyin Türkoğlu, Besni halkının çalışkanlığı ve güçlülere karşı duruşuyla ilgili olarak bize gözlemlerini şöyle aktarmıştı: “Besnililer çok çalışkan, aynı zamanda kadirşinas insanlardır. Besnili olmak da her yerde özellikle iş çevrelerinde bir referanstır. Orada bir kaymakamın oturma lüksü yoktur. O çalışkan insanlara bakıp kendisi de bir şeyler yapmak ister.

Osmanlı’nın son zamanlarında Besni, yalnızca bağcılığa elverişli sınırlı bir tarım bölgesi haline gelmişken Cumhuriyet’le birlikte geleneksel el sanatları yeniden değer kazanmıştır. Besnililer dokumacılık, köşkerlik, kuyumculuk alanlarında Türkiye genelinde isim sahibi olmuşlardır.”

Gaziantep Sanayi Odası Başkanı Nejat Koçer’in de dediği gibi; “Besni insanı tezgâhının başına geçince acemilik çekmez; yakışır.”

Hasan Emre.

Sözün burasında, bir Besnili'nin, kent halkının değerleriyle ilgili görüşlerine yer vermek herhalde uygun düşecektir. Yaşadığı kente ve insanlarına sevdıyla bağlı, yardımsever, aydın bir insan Hasan Emre. Kentsel değerlerin yaşatılması için geçmişin izini sürenlerden. 40'lı 50'li yılların Besnisi'ndeki köşkerleri bir bir listelemiş. Bugün Avrupa pazarlarında boy gösteren ayakkabı firmalarından yedi tanesi o listede yer almakta.

“Bizim insanlarımız ekmek olmuşlar, aş olmuşlar, umut olmuşlar; külfet olmamışlar gittikleri yerlerde” diyor ve şöyle devam ediyor: “Besni, beş bin yılı aşan tarihiyle birçok medeniyete ev sahipliği yapmış; birçok etnik kökenden insanı birbirine et yapmış, tırnak yapmış; elti yapmış, görüm yapmış; dayı yapmış, yeğen yapmış bir motif kentidir. Dayısı Kürt, amcası Türk pek çok insan var burada. Ayrıca bir Çerkez topluluğu vardır; çocuklarının gözlerindeki mavilik dikkatinizi çeker. Kentin en temel uğraşlarından olan boyama, altın, bakır, demir

Turgut Erdemoğlu.

sanatlarının ve saatçiliğin kökünde de Ermeniler vardır. Ustalar Ermeni, çıraklar Türk.”

Görünen odur ki Besni’deki bu zenginlik, zengin insanları yaratmaktadır.

Mehmet Erdemoğlu’nun yeğeni Turgut Erdemoğlu, Besni’li’nin başarısına oldukça gerçekçi yaklaşıyor. “Onlar, gittikleri yerlerde başarılı olmak zorundaydılar” diyor. “Besni’nin arazi si oldukça verimsizdir. Üstelik de ağaların elinde. Halkın, sanatından başka tutunacak dalı yok. Gittikleri yerlerde başarılı olma mecburiyeti onları araştırmacı yapmıştır. Gitmeseydiler yine bir şeyler üreteceklerdi ama sınırlı olacaktı; gördükleri, yaşadıkları sınırlı olunca...”

Besni savanından, Antep kiliminden halıya geçebilmenin ve dünyaya açılmanın koşulu; bu, yeniliğe açık olma, kendiyle yarışma güdüsü olsa gerek.

Besni insanıyla ilgili ilginç bir durumu da Ali Erdemoğlu’nun makam şoförü Faruk İşıtmen’in gözlemleriyle tamamladı.

yalım. Besnili genç bir insan olarak etrafına dikkatle bakan bir kişi Faruk İşitmen. “Bizim kentimizde yıllardır bir hapishane yok” diyor. Böyle bir kuruma gereksinim duyulmayışını gururla belirtiyor. Dünyaya açılan Besnili’nin çalışkan, aktif yapısını ise, bir anısıyla açıklamaya çalışıyor. “Mersin’e akrabalarımın yanında tatil yapmaya gitmiştim. Erdemli yolu üzerindeki bir sahil köyünde yazlıkları vardı. Sabah yürüyüşe çıktığımda önünden geçtiğim kahvenin çok kalabalık olduğunu gördüm. Sonra ileride başka bir kahvenin de hıncahınç dolu olduğunu fark ettim. Burada neyi bekliyorlardı? Bir olay mı vardı? Sor-dum; ‘Neden burada oturdunuz? Bir yere mi gideceksiniz? Bu kalabalık ne?’ diye. ‘Yok bir şey!’ dediler; ‘Biz hep böyle otururuz. Bunda şaşılacak ne var?’ Şaşırmamın nedeni, Besni’de iş gücü saatinde kahvelerde insan görmeye alışık olmamamdı.”

KÜÇÜK SOLGUN KENTLERİN ÇARŞILARINDA GİTTİM GELDİM

İlhan Berk

Doğudaki turlardan beklediği verimi alamayan Mehmet Erdemoğlu, bundan sonra yalnız batıya gitmeye karar verir. Mal almak üzere Gaziantep'e varır. Orada tanıdıkları vardır. Bu kentte daha o zamanlarda tekstil çok gelişmiştir. Üreticilerden veresiye olarak kilim, havlu, çarşaf, pike alır. Mehmet'in dürüstlüğü, çalışkanlığı Gaziantep'teki iş çevrelerinde de bilinmektedir artık. Mallarını hiç düşünmeden verirler. Zaten o yıllarda ticaret de itimat üzerinden yürütülmektedir. O, bu tüccarlarla dostluğunu yıllar yılı sürdürecektir, zaman içinde gelişen bağlantılar kuracaktır.

Aldığı malları önce Afyonkarahisar, Dumlupınar, Banaz'da satar. Sonra Kütahya, Eskişehir, Isparta, Uşak, Denizli ve ilçelerine geçer. 1959 yılına kadar bu böyle sürer. Bu arada tecrübe kazanmış, toptancılığa başlamıştır. Artık birebir tüketiciyle değil, tüccarlarla bağlantı kurmaktadır. 1960'ta bir sene İstanbul'da kalır. Ankara ve Kastamonu'ya da mal çıkarırlar. Bu dönemde kardeşi Mustafa'yla ortak çalışmaya başlarlar. Mustafa Afyonkarahisar ve Denizli'ye; Mehmet Eskişehir'e gider. Kamyonlarla mal getirip depolara boşaltmakta, oradan dağıtım yapmaktadırlar. Çoğunlukla tüccarlara mal verirler. Bazen de pazarlarda kendileri satış yaparlar.

BÜYÜLENMİŞ BİR CEYLAN GİBİ BAKIYOR ZAMAN

Ahmet Hamdi Tanpınar

1960'lı yıllar Besni'nin, başka hiçbir kentte görülmeyen değişimine tanık olarak geçip gitmiştir. Şehir 1960 ile 1965 yılları arasında, önce yavaştan sonra hızlı bir biçimde boşalmış ve harabe halini almıştır. Bu akıl almaz "göçüş", şehirbilimciler, toplumbilimciler tarafından incelenmiş midir? Yeryüzünde başka örnekleri de bulunup karşılaştırılmış mıdır? Bilemiyoruz. Ama şu bir gerçektir ki Besnililik ruhuyla dünyaya açılan bu sağlam ve kent değerlerine saygılı insanlar bin yıllardır yaşadıkları kenti başka bir alana taşıyivermişlerdir.

Besni'deki Hıdırellez Deresi'nin zaman zaman taşkınlara neden olması yeterli bir gerekçe midir? Bu durum 1960'lı yıllara gelindiğinde mi artmıştır? Bunu da bilemeyeceğiz. Sonuç olarak halk, kendini daha güvenli, yüksek yerlere çekmeye başladığında yeni bir kentin temelleri atılmış olacaktır.

Besni'nin olgun, düşünce üreten insanlarından Arif Havutlu bu oluşumu gözlemleyen biri. "Besni birdenbire harabe olmadı. 62'de askere gittiğimde şehrin yüzde 80'i duruyordu. 63'te bir geldim yüzde 80'i gitmiş! 64'te döndüğümde ise 15 ev kalmamıştı." "Neden göçüldü?" sorusuna ise, şu cevabı verecekti Arif Bey: "Hükümet binası, karakol, her şey buraya yapıldıkça şehir insanı zorlanmaya başladı. Evi olan, dükkânı olan yıktı; kerestesini, taşını buraya taşıdı."

Peki ya taştan taşla atlayan dereleri, vadi boyunca İpek Yolu'nun şarkılarını söyleyen rüzgârı, derinlere kök salmış

Arif Havutlu.

ağaçları da taşıyabildiler mi? Yatırları, köprüleri, çeşmeleri de taşıyabildiler mi? Bulgur kaydattıkları avluları, ekmek pişirdikleri tandırları bırakıp göçerken hiç hicran duymadılar mı?.. Bu soruları kime, kimlere soracağız? O halk; çocukluk anılarını, gençlik rüyalarını vadinin esintilerine kaptırıp savrulurken neler yaşadı? Eski Besnili olmak nasıl bir şeydi? Yeni Besnili olmak nasıl bir şey? Toprağından koparak gelmek, başka bir alana kök salmak nasıl bir şey?..

Mehmet Erdemoğlu'nun da çocukluk ve gençlik yıllarını bu eski Besni'de yaşadığını anlatmıştık. Okula orada koşarak gitmiş, ustası Hacı Ömer Ağa'nın yolunu orada tutmuştu.

Şimdi kalmış mıdır o yaşamlardan geriye bir ocak, bir eşik, bir bulgur sokusu... Geçmiş yüzyıllardan bir tanık kalmış mıdır?..

GEÇMİŞ GELECEK HER BİRİ RÜYA GÖRÜNÜR

Yahya Kemal Beyatlı

Mehmet Erdemoğlu bu yeni yerleşimde kendi evini kurup köklenecekti. Askerlik öncesi doğan ilk çocuğu Gülsüm'den sonra üç de erkek çocuk sahibi olmuştu: Ali, İbrahim, Mahmut.

Onlar babalarını uzun seferlere çıkan, arada bir göründüğünde üç beş gün beraberlik yaşanan bir yabancı gibi algılayacaklardı. Birlikte olunan kısa süreler içerisinde de son derece geleneksel, katı ilişkiler hüküm sürmekteydi.

Mehmet Erdemoğlu, çocuklarından hiçbirini kucağına alıp sevmemiş, yanaklarını bile okşamamıştır. Sözle de olsa sevgisini belli etmemiş; “yavrum, kuzum” gibi hitaplar kullanmamıştır. Evde, onun olduğu saatlerde korku ve çekinme hâkimdir. Elbet bu, o yıllarda yalnızca Erdemoğlu ailesince yaşanan bir durum değildir. Sofra erkekler için kurulur. Kadın ve çocuklar daha sonra, artan yemeği yerler. Baba eve gelince hiç ses seda çıkmaz kimseden.

Annenin konumu da çocuklardan farklı değildir. “Benim karşımda çok zalimdi. Allah rahat yatırsın” diyor Servi Hanım. İlk evlilik yıllarının anılarına sürüklenirken gözleri hüznle bulutlanıyor.

Bir gün bir arkadaşıyla gittiği hamamdan eve döndüğünde, eşinin kendisinden önce geldiğini görür. Bir başka gün de halasıyla birlikte gittiği bir komşu düğününden hemen kalkamaz genç gelin. Üvey kayınvalidesinden sonra eve dönebilmiştir. Her ikisinde de çok sert tepkilerle karşılanır eşi tarafından.

Servi Hanım'ın evi. Aile hanımları ve İbrahim Bey.

Çok yeni evlidirler. Herkesin yazlığa gittiği zamanlarda tek başına oturup eşini bekler Servi Hanım. “O, gece yarısı da gel-se bekleyeceksin. Misafir geldiğinde sofrada bir eksiklik olma-yacak. Başka insanlara karşı çok şefkatliydi. Bu sertlikler, sıkı kurallar bize; çocuklara ve bana karşıydı.”

Sohbetin burasında, “Ben babamı despot olarak görmüyorum” diyor Mehmet Bey’in ortanca oğlu İbrahim Erdemoğlu. “Geleneksel aile yapısının gereği bu idi.” Sonra devam ediyor: “Hayat arkadaşı falan değildi kadın; eve gelen bir hizmetçiydi. Anadolu’da bu böyleydi. Misafir olduğunda da önce erkekler yer; sonra tabaklar alınır, kadınlar ve çocuklar yerdi. Bu yaşa-mın getirdiği kadına bakış, aile düzeni ve günlük hayatı da biçimlendirmiştir. Çocuklar babadan uzak, daha çok annenin yanında. Baba, bir problem olduğunda bağırır çağırır, o kadar... Anneannem vardı, rahmetli; ‘Şimdinin dünyası avrat dünyası, çağa dünyası’ derdi. Kendi gençliğine göre kadınları

Besni'deki ilk ev hâlâ ayakta.

çok rahat bulur hatta biraz da kıskanırdı.”

Bütün bu değerlendirmelerden, Mehmet Erdemoğlu'nun da aile reisi konumunda Ede'nin oğlu İbrahim'in geleneksel tutumunu sürdürdüğü anlaşılmaktadır.

Uzaklardan her gelişinde çocuklarına, eşine kavuşmanın sevincini yaşar yaşamasına ama bunu hiç belli etmez. Artık sırasıyla okul çağına girmeye başlayan çocuklarına kalem defter gibi malzemeler getirirken aynı malzemeleri, daha zor durumda olanların çocuklarına da taşır durur. Oysa kendilerinin bolluk içinde oldukları pek söylenemez. Aile, eve bırakılan elli lirayla üç dört ay geçinmek zorundadır. Temel besinleri, bulgur yemekleridir. Mehmet Erdemoğlu ise, bu bulguru da bulamayanların çocuklarını düşünmektedir. Bu tavrını ailesine karşı bir sorumsuzluk ya da sevgisizlik biçiminde değerlendirmek çok yanlış olur. O, sahibi olduğu hiçbir şeye “Benim!” diyerek bakmamış bir insandır. Mal mülk, iş, işyeri gibi, çocuklar da dahildir buna.

“Ben”den uzaklaşmak vardır onun yaşam felsefesinde.

Evdeki düzen ise, Servi Hanım’ın sonsuz gayretleriyle, Türk kadınındaki o, azı çok gösterme becerisiyle yolunda gitmekte, geçim sürdürülmektedir. Çocukların üstüne başına yeni bir giysinin alındığı pek görülmemekte, ekstra bir harcamaya neden olabilecek “müsriflikler” söz konusu bile edilmemektedir. Buna fırında pişen ekmeğin satın alınması da dahildir. O zaman birçok ailede olduğu gibi Erdemoğlu ailesinde de ekmek evde yapılır ve daha ucuza mal edilir. Çarşıdan ekmek almak ise bir savurganlıktır. Çocuklar bu ekmeğin nasıl bir lezzeti olduğunu dahi bilmemektedir. Fırından yeni çıkmış, mis gibi kokan ekmeği, yaşamlarına girebilecek en büyük lüks olarak düşlemektedirler.

Servi Hanım, eskiyen fistanlarının sağlam kısımlarını değerlendirerek oğullarına tulumlar diker. Bu koşullarda bile çocuklarını temiz pak giydiren.

Sonra bir gelişinde kendi evini yapmaya karar verir Mehmet Erdemoğlu. Ev, kabası bittikten sonra karıkocanın gayretleriyle ortaya çıkar. Servi Hanım harcını koyar, Mehmet Bey de sıvasını yapar. İlk evleri böyle tamamlanır.

OĞUL BÜYÜMELİ KIZ BÜYÜMELİ

Fazıl Hüsnü Dağlarca

En büyük oğul Ali çok yaramazdır. Ama komşulardan, büyüklerden, özellikle de babasından çok çekinmektedir. Babasının Besni'ye dönüşlerinde yaramazlıklarının söylenmesinden korkmakta, kaçacak delik aramaktadır. O yıllarda çocukların, boş zaman bulduklarında sokakta oyun oynadıkları olur. Ancak tatillerde usta yanına verilen ve eski yazı öğrenmek üzere hocaya gönderilen çocuklar için oyun zamanı kısıtlıdır.

Ali iki yıl ayakkabıcıya, iki yıl da terziye gider çırak olarak. Babası o sırada Eskişehir'i merkez alarak ticaret yapmaktadır. Gelirken leblebi getirir. Annesi hepsi bitmesin diye saklayıp azar azar çıkarmaktadır. Ama Ali o leblebileri en kısa zamanda ele geçirip şekerle birlikte döver, kaşık kaşık satar; "Bici bici leblebici!" diyerek. Ayrıca sebze sandığını kendisine tezgâh yapıp peksimet sattığı da olur. Kazandığı paralarla annesine destek çıkar. Sinemaya gider, gazoz alır.

1968 yılında İbrahim de ilkokula başlar. O, ağabeyi gibi yaramaz değildir. Oldukça sakin yapılı bir çocuktur. Hatta zaman zaman zaman ağabeyinin yaramazlıklarının önüne geçmeye, "Aman abi, babam yine kızacak!" diyerek onu engellemeye çalışmaktadır. Çünkü babaları yalnız yaramazlık yapanı değil; oğullarının üçünü birden karşısına dizip sıkıya almayı kural haline getirmiştir. Böylece İbrahim de yaramazlık yapmamasına karşın Ali'nin hareketliliğinden nasibini almaktadır.

Mahmut'a gelince; o da Ali'den ziyade İbrahim'i izleyen bir

da kavga ettiklerinde daima kendininkileri suçlu çıkarmaktaydı. Bu, birilerinin koltuğu altına girerek haklı çıkma felsefesine sığınmamaları içindi. Ölümünün üzerinden iki yıl geçtikten sonra görüştüğümüz oğullarının her biri ayrı ayrı şunu söyleyecekti: “Biz, bugünkü biz oluşumuzu onun, o ödünsüz eğitim anlayışına borçluyuz.”

Bütün bu hareketlilik sırasında hiçbir yaramazlığa katılmayan biri daha vardı; abla Gülsüm... O, sessizce boy atmakta ve annesinin en büyük yardımcısı olarak yanı başında yer almaktaydı.

BİR AĞAÇ GÖLGESİ BULURUM DA ZAMANDAN BİR NEFES ÇEKTİĞİM KALIR

Arif Ay

Evin erkeği sefere çıktığında yaşamın tüm sorumluluğu kadının üzerinde yoğunlaşmaktadır. Evin bütün işleri; çocukların bakımı; varsa bahçe tarla... tümü kadının gayretiyle kotarılmaktadır. Yazları, yaşlıca olan kadınlar genç kadınların başlarında dururlar. Genelde damda yatılır yahut da tarlalarda. Evler zahire içindir.

* * *

Mehmet Erdemoğlu'nun seyyarlık (seyyar satıcılık) yaptığı bu gençlik yıllarında Gaziantep'teki büyük tüccarlar ve üreticiler mallarını ona hiç düşünmeden verirlermiş. Çünkü malı götürüp satınca, üç ay mı, dedi; üç ayı bir gün bile geçirmeden parayı teslim edermiş. O zaman senet sepet yok, ticaret güven üzerine dönmekte. Bu iş yolculuklarından bazen çok ilginç ve genellikle de buruk anılar kalacaktır Mehmet Erdemoğlu'nun belleğinde.

Seyyarlığa başladığı ilk yıllarındadır. O sırada Çukurova'ya yolculuklarda Gölbaşı'na kadar karayoluyla gidildikten sonra oradan trenle Adana'ya ulaşılmaktadır. Adana'da trenden indiğinde –üçüncü mevkiden tabii– bir bakıyor ki birinci mevki-den inen iki Besnili manifaturacı da istasyonda. Adana'ya mal almaya gelmişler. “Bunlar memleketin ileri gelen saygıdeğer insanları” diyerek koşuyor, bavullarını taksiye kadar taşıyor.

Mustafa Aydın Çelebi.

Onlar ise bir teşekkür bile etmeden, “Sen de nereye gidiyorsan bırakalım” demeden taksiye atlayıp gidiyorlar. Bu anıyı kendisinden dinlemiş olan dostlarından Mustafa Aydın Çelebi durumu şöyle değerlendirecekti: “Bunu bir kinle ya da acıyla hatırlar insan değil mi? Aksine, gülümseyerek anlattı olayı.”

“Belki de kendisine ders veren bir olay olarak görmüştür.”

“Evet, öyle gördüğünü sanıyorum. Zaman geldi, bu manifaturacılarından biri çok mağdur duruma düştü. Onun Bağ-Kur’a olan prim borçlarını Mehmet Abi kapattı. Adam böylelikle emekli olabildi.

Seyyarlık günlerinde yaşadıklarını anlatmayı severdi. Rahmetli, kahvelere çorap satmaya gidermiş kış günlerinde. Biraz da sobadan ısınmayı hedeflemiş. Kahve sahiplerinin kaç kere kapıdan çevirdiğini söylemişti. Asla bunu bir kahırla ve kızgınlıkla anlatmazdı. Ancak bu geçmişi de unutmamış, inkâr etmemiş; yaşadığı fakirliği bir fazilet olarak saklamıştır.”

Doktor Mehmet Şeker.

Bilgi ve değerlendirmelerine başvurduğumuz, Besni’de kaymakamlık yaptığı dönemde Mehmet Erdemoğlu’yla dostluk kurmuş olan Hasan Hüseyin Türkoğlu ise, geçmiş yıllara ait şöyle bir anıyı aktaracaktı:

“50’li 60’lı yıllarda, kar kış demeden yollarda Mehmet Amca. Yollar şimdiki gibi değil. Taşıt sayısı sınırlı. Bulabildiğinde kamyonla yolculuk yapıyor. O günün şartlarında yükün taşındığı bölümde seyahat etmek zorunda kalıyor. Çok soğuk bir kış günü Uşak yakınlarında iki kasaba arasında donma noktasına geliyor. Kamyon durup da yükleri indirmeye başladıklarında durumu fark ediyorlar. Hemen indirip karlarla ovuyorlar. Bunu dinlediğimde çok üzülmüştüm.”

Doktor Mehmet Şeker ise, Mehmet Erdemoğlu’nun bu dönemiyle ilgili başka bir anıya ulaştırıyor bizi. “Gençliğinde Afyon, Uşak, Kütahya’yı sırtında kilim satarak dolaşmış Mehmet Amca. Bir yaz günü Kütahya’da iki arkadaşıyla satışlarını

yaptıktan sonra bir caminin bahçesine varmışlar. Ellerini yüzlerini buz gibi suyla yıkamışlar. Bir ağacın altına oturup serinlemişler. Orada; 'Allahım, bana eğer çok para verirsen, memleketime bir okul ve bir cami yaptırayım' demiş. 'Bahçelerinde çeşme ve ağaçlar olsun. İnsanlar orada ellerini yüzlerini yıkayıp gölgelerde otursunlar' diye yakarmış"

Zamanın yolcuları, o ağacın gölgesindeki duanın gerçekleştiğine tanık olacaktı.

GİDERİM GİDERİM YOL BELLİ DEĞİL

Âşık Veysel

Mehmet Erdemoğlu batıya yaptığı çıkartmaların olumlu sonuç vermesi üzerine 1960'lı yılların başında sınırlarını genişletip İstanbul'a kadar dayanacaktır. Arkadaşı Mahmut Süngü'yle çıktıkları İstanbul seferleri 1969'ların sonuna kadar devam etmiştir.

Mahmut Süngü'nün Besni'de bir hırdavatçı dükkânı vardır. O mal almaya giderken Mehmet Erdemoğlu da Gaziantep'ten aldığı malları pazarlamak üzere yola koyulur. Önceleri trenle giderler. Posta treni tünellere girip çıktıkça isten kapkara olur yüzleri, giysileri. O yıllarda hatlarda motorlu trenlerin yanında kömürlü trenler de hizmettedir. Sonraki yıllarda otobüsle gidip gelirler. Artık tüm Anadolu'da demiryollarının yerini karayolları almaya başlamıştır.

Her gidişlerinde Sirkeci'deki Meserret Oteli'nde kalmaktadırlar. Bazen, "Buralara gelmişken gezelim!" dedikleri de olur. Bir gün Tepebaşı'nda Zeki Müren'i izlemeye giderler. Bakarlar ki duvarlar boyunca Zeki Müren'in afişleri. Nasıl bir anababa günü! "Biz de girelim" derler.

Kapıdan bilet alıp geçer otururlar. Gelen garsondan da gazoz isterler. O gün içtikleri gazozu her ikisi de yıllar yılı unutamayacaktır. 15'er "kâğıda" birer şişe gazoz içmişlerdir. İkisinin bir günde kazandığı paradan daha fazladır. İtiraz ederler ama garsonlar, "Burada böyle!" derler. "Zeki Müren'i izliyorsunuz!"

Bir süre sonra Mehmet Erdemoğlu yeniden tezgâhının başına dönecektir. Üretime yöneldiği bu dönemde ise, savan da yerini kilime bırakacaktır. Mustafa'nın Afyonkarahisar'a yerleştiği yıllar, Mehmet'e de Gaziantep'in kapılarını açmıştır.

Artık Besni, anılardaki yerini almaya başlamıştır.

KALKTI GÖÇ EYLEDİ AVŞAR İLLERİ

Dadaloğlu

1970 yılına gelindiğinde Erdemoğlu ailesinin geleceğine yepyeni bir ufuk açılır. Mehmet Bey bundan sonrası için yaşamı Gaziantep'te sürdürme kararı almıştır. Onun bu kararı artık gezgin tüccarlığın değil, üretimin öne çıkacağı yılların önünü açacaktır.

Ancak Gaziantep'e taşınmadan evvel ailede önemli bir olay yaşanır. O yıl yani 1970'te büyük oğul Ali ilkokulu bitirmiştir. İbrahim üçüncü sınıfa geçmiş, Mahmut ise henüz beş yaşına girmiştir. Babasının askere giderken kırklı bebek olarak bıraktığı Gülsüm ise on altı yaşını doldurmuş; güzel, ağırbaşlı bir genç kız olmuştur. Sessiz, saygılı haliyle çevrede beğenilmektedir. Annesinin can yoldaşı ve en büyük yardımcısıdır.

Bir gün, bir süre önce Besni'den Gaziantep'e taşınmış olan eski dostlarından Şih (Hasan), eşi Gülsüm Hanım'la misafirliğe gelir. Yemekler yenir. Erkekler bir odada otururlar. Kadınlar da başka bir odada sohbete koyulurlar. Bir ara Mehmet Bey kadınların odasına girer ve hiçbir başlangıca gerek görmeden, "Ben Gülsüm'ü verdim" der. Hepsı şaşırırlar. Servi Hanım hayretle sorar kocasına: "Kime verdin?" "Şih'in oğlu Mustafa'ya!" der Mehmet Erdemoğlu. Servi Hanım'ın şaşkınlığı devam etmektedir. "Aaa!" der; "Baban var, kardeşin var. Benim babam, kardeşim var. Sormadan, danışmadan nasıl olur?" Mehmet Bey sadece, "Ben kızı verdim!" der ve çıkar.

Kızı dokuz kişilik bir aileye gelin vermiştir. İki kayın, üç görümce, kaynana, kayınbaba, kaynananın kaynanası aynı

Mustafa Erman.

evde oturmakta, geleneksel yapıyı sürdürmektedirler. Gülsüm Hanım evlilik yaşamının altı yılını bu beraberlik içerisinde sürdürecektir; en ufak bir şikâyeti olmadan, her iki taraftan da olumsuz bir ses yükselmeden.

Bu kız isteme olayının karşı taraftaki yansımaları da ilginçtir. Şih Hasan Gaziantep'e döndüğünde oğlu Mustafa'yı karşısına alır ve aynı şekilde, hiç

giriş yapmadan, "Seni nişanladım!" der. "Kiminle baba?" "Mehmet Erdemoğlu'nun kızıyla." Mustafa kısa bir şaşkınlıktan sonra düşünmeye başlar. "Mehmet Erdemoğlu'nun bir kızı var. Demek Gülsüm'le!" der içinden. Sonra düşüncelerini sıraya koymaya çalışır. "Mehmet Erdemoğlu sıradan bir insan değil; bir fazilet örneği. Çok saygı duyduğum bir kişi. Mutlaka kızını da aynı değerlerle yetiştirmiştir." Babasına bakar, "Peki baba, nasıl uygun gördüyseniz" der. İlginçtir; "Kızı güzel buldunuz mu? Tavırları nasıl?" gibi sorulara yer vermez. Mehmet Erdemoğlu'nun kızı olması yeterli bir referanstır Mustafa Erman için.

Ailelerin (babaların) bu kararı uzun, vefalı, güzel bir birlikteliğin başlangıcı olacak; Mustafa ve Gülsüm hayatın acı tatlı birçok olayını yıllar yılı birlikte göğüsleyeceklerdir.

EVİNİZ KUTU GİBİ KÜÇÜCÜK BİR EVDİ

Ahmet Muhip Dıranas

Mehmet Erdemoğlu Gaziantep'e taşınmaya karar vermiştir. Ancak Eskişehir'deki işlerini de toparlaması gerekmektedir. Yeniden yola düşer. Bundan önce de Besni'deki hazırlıklarını tamamlar. Evini satışa çıkarır. Bir arkadaşına, "Şu fiyata kadar satabilirsin" diye yetki verir.

O Eskişehir'deyken arkadaşı birine söz verir; sadece söz. Kapora falan almamıştır. Bu arada Mehmet Bey Eskişehir'den döner. Ev için ortaya çıkan bir müşteri, kendisinin belirlediği fiyattan daha fazlasını teklif eder. "Peki" der Mehmet Bey. Ancak arkadaşının birine daha önce söz verdiğini duyunca, aradaki farka rağmen hemen vazgeçer.

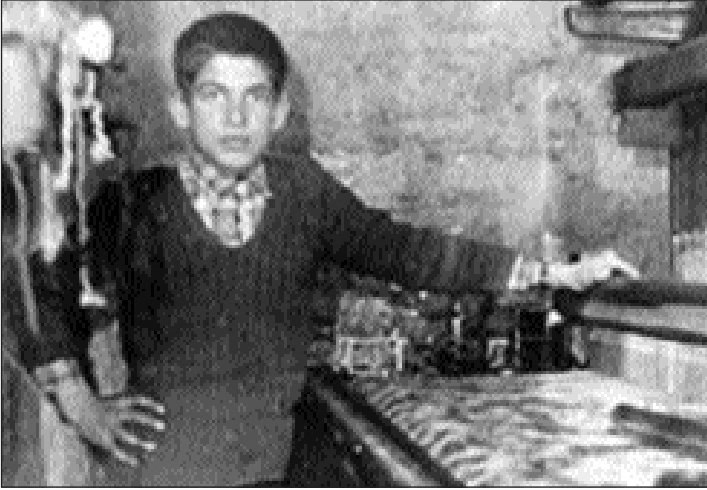
Mehmet Erdemoğlu'nun ilkelerinden biri de "Yapılmış bir pazarlığın üzerine, ne kadar kârlı da olsa başka pazarlık yapma!" ilkesidir. Ve o, bu ilkeleri teker teker bir yolunu bulup yaşamına geçirmektedir.

BESNİ'DEN GAZİANTEP'E SAVANDAN KİLİME

1970 yılının 17 Temmuz'unda Erdemoğlu ailesi artık Gaziantep'tedir.

Mehmet Erdemoğlu henüz kırk yaşında bile değildir ama arkasında muazzam bir ticaret ve dokumacılık deneyimi bulunmaktadır. İş çevrelerinde ise yurt çapında itibar sahibidir. Bununla birlikte bu yeni kente çok kıt olanaklarla gelmişlerdir. Çoluk çocuk bir bodrum katına taşınırlar. Burası havasız, rutubetli bir mekândır. Kışın bitiminde Servi Hanım yüklükteki yatak yorganı havalansın diye dışarı çıkarır. Ama bir de bakarlar ki yatak, yorgan, yastık, savan... ne varsa hepsi küflenmiştir.

Ali işe yatkın ve yakındı.

Çocukları, eşi ve Mehmet Erdemoğlu.

Çünkü evin arkası hamamdır. Burası, yazları yatılmayacak kadar sıcaktır ve küçüktür ama dayanmak zorundadırlar.

1971 yılında iki tane kilim tezgâhı alırlar. Artık savandan kilime geçilmiştir. Bu geçiş, ailenin yaşamındaki “Besni’den Gaziantep’e geçiş” sürecinin üretime yansıyan görüntüsüdür.

* * *

1970 yılı büyük oğul Ali’nin de ortaokula başladığı yıl olmuştu. Ancak o, okulda başarılı bir öğrenci portresi çizememişti. Birinci dönem beş zayıfla gelmiş, sene sonunda da sınıfta kalmıştı.

Ertesi yıl Şubat'ta altı zayıflı karnesini götürdüğünde babası sordu; "Bu ne?" diye. O da babasına karşı hayatının ilk esprisini yaptı ve bundan sonraki yaşamını yönlendirecek kararını bildirdi: "Her şeye zam gelmiyor mu? Bizim zayıflara da zam gelmiş. Ben okumayacağım."

Bu bir başkaldırı değildi. Gerçekten okumayla arası yoktu Ali'nin. Mehmet Bey birdenbire gülmeye başladı. Durumu kabullenmişti. "Git çalış da dünyanın kaç köşe olduğunu anla! Okumamanın cezasını çek!" dedi.

Ali böylelikle okulu bırakır ve işe gidip gelmeye başlar. Ancak bu ortamda öğrenciliğinden tamamen farklı bir görüntü ortaya koyacaktır. Son derece çalışkan ve yeteneklidir. İşin her aşamasında hevesle ileriye atılmakta ve bütün incelikleri öğrenmektedir. Babasının en güçlü dayanağı olmuştur. Mehmet Erdemoğlu, oğluna işin detaylarını öğretirken çalışmayla ilgili prensipleri ve yaşamla ilgili değerleri de bir bir aktarmaktadır. Geleceğin büyük sanayici işadamı, çelebi ruhlu halk adamı Ali Erdemoğlu yavaş yavaş şekillenmeye başlamıştır bu yıllarda.

Arkada, boy vermekte olan iki fidan daha vardır.

1972'ye gelindiğinde İbrahim ilkokul beşinci sınıfa geçmiştir. Mahmut ise, okula yeni başlamıştır. Ağabeyleri Ali önlerinde bir güzel örnektir. İbrahim, hafta sonlarında Ali'yle işe gitmekte, elinden geldiğince katkıda bulunmaktadır. Çocuklarının bu çalışmalarını Mehmet Bey belli bir ücretle değerlendirir. Bunu, onları işe özendirmenin bir yöntemi olarak görmektedir. Çocuklarını masura sarmak için gece yarılarında yataktan kaldırmakta, onları üretimin bir parçası olmaya yönlendirmektedir. O, her zaman çevresindekilere de "Çocuklarınızı mutlaka bir işe gönderin. Sorumluluk duygusu geliştirsinler" tarzında öğütler vermiştir. Görünen o ki Mehmet Erdemoğlu kilimleri dokurken, asıl, ilmik ilmik çocuklarını dokumaktadır.

Bu arada kardeşi Mustafa Erdemoğlu Afyon'da düzenini

Mustafa Önder ve oğulları.

devam ettirmekte, ticareti o bölgede sürdürmektedir. Mehmet Erdemoğlu ve oğullarının ürettiği kilimlerin bir kısmı böylelikle Afyon yöresinde müşteriye ulaşır. Giderek bütün Ege’de kabul görür. Bu dönemde toptancılık yaparak bu kilimleri pazarlayan tüccarlardan Mustafa Önder; “Onların imalatı çok temizdi. İzmir’deki pazarda Erdemoğlu ailesinin ürettiği mal bilinir ve aranırdı. Her zaman müşteriye saygılı oldular” diyerek bu kilimlerden ve üreticilerinden övgüyle söz edecektir.

İki kardeşin, Mehmet ve Mustafa Erdemoğlu’nun ortak çalışma süreci 1976 yılına kadar devam eder. Çocuklarının büyümesiyle her ikisi de hem üretimi hem ticareti kendi çocuklarıyla planlayacaklardır.

EVLERİNİN AVLUSUNDA AYVA NAR SEDİRİNDE ACI BİBER RENGİ BİR KİLİM

Necati Cumalı

Mehmet Bey Gaziantep'te kilim ürettiği bu ilk yıllarda oğlu Ali'nin omuzlarına büyük sorumluluklar yüklemekte, onun işin içinde pişmesine uygun ortamlar hazırlamaktadır. Bütün işleri birlikte yapmaktadırlar. Balyaları da hamallığı da kendileri yaparlar. Tezgâhta çalışırlar. O zaman dış mahallelerde oturan kadınlar kelepleri evlerinde sarmaktadır. Geçimlerini bu işle sağlayan kadınlardır. Bunlara da ipliği Ali hazırlamakta, sarılmış kelepleri ertesi gün yine o teslim almaktadır.

O yıllarda on-on iki kişilik personele sahiptir işletmeleri. Mehmet Amca (artık herkesin Mehmet Amcası olmaya başlamıştır), işçiler günlük işlerini tamamladıklarında çaylarını, gazozlarını içirip hallerini hatırlarını sormakta, paralarını verip öyle göndermektedir.

O zaman at arabaları vardır. Kilimler onlara yüklenerek ambarlara gönderilmektedir. 1983 yılına kadar bu kilimcilik böyle devam edecektir.

Gaziantep'e yerleşme, seyyarlıktayken başlayan iş ilişkilerinin pekişmesine, yeni dostlukların gelişmesine ortam hazırlar. Mehmet Erdemoğlu'nun mallarını pazarladığı tüccarlarla ilişkileri yeni boyutlar kazanır. Bunlar Gaziantep'e bugünkü ruhunu kazandıran büyük girişimcilerdir.

Mahmut Konukoğlu bu eski dostlardan biri. Kendisiyle görüşme şansımız oldu. O, alışverişi senetsiz sepetsiz, karşılıklı güven üzerine yaptıkları eski dönemlere duyduğu özlemle

Mahmut Konukoğlu.

dile getirdi anılarını. Bir defasında, ürettikleri cibinlikleri Mersin'e kendileri satmaya gitmişler. Orada senetle mal vermeleri gerekmiş. Döndüklerinde düşünmeye başlamışlar; "Biz bu senedi ne yapacağız?" diye. Sonra dayılarına vererek kurtulmuşlar o senetten.

Mahmut Konukoğlu, değişen ticaret koşullarının tarihsel bir tanığı sanki. "Ben sekiz yaşında dokumacılığa başladım. İlkokula da gitmedim... Yıllar önce İstanbul'da İGS mağazasına gitmiştik palto almak için. Giyindim; 'Bunun bir kolu uzun, bir kolu kısa' dedim. Patron geldi, şaşırdı. Adamlarını çağırıp sordu. O zaman güldüm. 'Senin palto doğru arkadaş; benim kolum yanlış' dedim. Bir kolum kısadır benim. Çocukluktan beri tezgâhta zorlanarak ip çekmekten dolayı sağ kolu uzattık."

Yine Gaziantep'in ünlü üretici tüccarlarından Mehmet Teymur'la da görüşme şansını yakaladık. Onun anlattıkları da geçmiş yılların ticari anlayışına ışık tutacak cinsten. Coşkuyla

Mehmet Teymur.

anlatıyor 1950'li yıllardan başlayarak gelişen dostluklarını.

“Mehmet Erdemoğlu'yla çok uzun yıllar alışveriş yaptık. Hep memnun kaldık birbirimizden. Son zamanlara kadar karşılıklı ziyaretlerimiz oldu.

Eskiden diril kumaşlarımız vardı. Bir top diril 36-40 metre çekerdi. Sonra ipek kumaşlar dokuduk. Bunlar folklor kıyafetlerinde kullanılan çizgili, saten kumaşlardır. Ayrıca pike ürettik. Bunları bizden toptan alırdı. Önce Samsun, Tokat yöresinde, sonraları da Eskişehir'de, Afyon'da, Denizli'de sattı. Kardeşi Mustafa'yla birlikte buralarda ticaret ağı kurdu. Biz hâlâ pike üretmeye devam ediyoruz. Denizli'ye, Bursa'ya pikeyi biz göndeririz. Eskiden maddiyat değil; dostluklar önemliydi. Ben şimdi Türkiye çapında, dedesiyle başladığım, babasıyla sürdürdüğüm ticareti üçüncü kuşakla yürütmekteyim.

Bir zamanlar Tarsus'ta Şadi (Eliyeşil) Bey ve Karamehmetler çok ünlüydüler. Kayseri'de de Küçükçalıklar, Öztürkler

Nejat Koçer.

önemli işadamiydılar. 60 İhtilali'nde epey durgunluk olmuştu. Kayserili tüccarlar, 'Tarsus'a gidelim, bez alalım' diye yola çıkıyorlar. Fabrikaya vardıklarında Şadi Bey onları kapıda karşıyor. 'İşçinin ücretini veremez oldum. Mal çok. Alan yok' diyor. Soruyorlar, 'Kaçtan verirsiniz?' diye. O da 'Fiyatı siz söyleyin' diyor. 25 kuruştan otuz bin liralık mal alıyorlar.

Atatürk zamanında pederim Antep'in müftüsü. Gazi, Antep'e geldiğinde protokol icabı herkes sıraya girip 'Hoş geldin' diyor ve elini öpüyorlar. Sıra babama gelince elini öptürmüyor. 'Bizim sizin elinizi öpmemiz gerekir' diyor.

Bizim Erdemoğlu'yla dostluğumuz 'baba dostu' türündendir. Benim yaşıım doksan. Çocuklarım hep evli. İşinde gücündeler. Ben de işimde gücümdeyim. Çekil, diyenler oluyor ama çekilmiyorum. Eskiden bu ülkede bir iğne bir iplik üretilmezdi. Şimdi her şey üretiliyor.

Tarsus'ta Gözüsulular vardır. Bir tarihte bir banka müdürü

Kadir Ünlü.

Tarsus'a atanmış. Trenden inince bavulunu orada bekleyen hamala vermiş. O da evine kadar getirmiş. Ertesi gün aynı hamalı bankada görünce, 'Verdiğim parayı az mı buldu' diye düşünürken müdür yardımcısı tanıtmuş: 'Bu Celal Gözüsulu. En hatırlı müşterimizdir.' Böyle adamlar vardı; görünüşe, kıyafete zerre kadar değer vermeyen."

Asırlık çınar Mehmet Teymur'u anıları ve uğraşlarıyla baş başa bırakıp Gaziantep Sanayi Odası Başkanı Nejat Koçer'i ziyarete gidiyoruz.

Nejat Koçer, Mehmet Erdemoğlu gerçeğine farklı bir yaklaşımla ışık tutuyor. "Bizim bölgemizde paylaşımın ve aile birliğinin ortaya çıkardığı çok önemli başarılar var. Mehmet Erdemoğlu'nun yaşamı, bu başarıların bir örneğidir" diyor. Anadolu'da yüzyıllardır yaşamakta olan büyük aile şirketleri olgusuna dikkat çekerek; "O, şimdilerde büyük şehirlerde aileler parçalandığı için yok olmaya başlamış olan aile şirketi anlayı-

şını çağdaş vizyonlarla buluşturmuş; ikinci, üçüncü kuşaklara taşımıştır. 'Mehmet Erdemoğlu ve Oğulları' adıyla başlayan geleneksel yapı, kuruluşundaki dinamizm nedeniyle bugün markalaşmaya yönelmiş ve çağdaş değerlerle donanmıştır.

Anadolu'da yetişen insanlar doğdukları, büyüdükları yere katkıda bulunurlar; yatırım yaparak iline, bölgesine istihdam sağlarlar. Mehmet Erdemoğlu da memleketine en büyük hizmeti bu yolla yapmıştır. Ayrıca o, hayır işlerini seven, mütevazı ve sevecen bir insandı. Bu özellikleriyle de dünyaya iz bırakan bir kişi olmuştur."

Komünist Kadir Bey de Erdemoğlu ailesinin eski dostlarından. Bu ismi hak edişleriyle ilgili anısını anlatıyor önce: "On dört on beş yaşlarındayken bir gün sendikadan birileri elime bir deste kâğıt tutuşturarak 'Şunları dağıt' dediler. Bunları dağıtırken çarşıda patronlardan biri bana; 'Ulan sen komünist misin?' diye sordu. O zamandan kaldı komünistlik. Biri bana faşist deseymiş keşke; işlerim yolunda giderdi belki. O kâğıtlarda hak hukuk falan yazıyormuş... Hep yere vurdular beni.

Rahmetlikle unutulmaz anılarım var. Bir gün Mehmet Amca'ya; 'İşyerinde hız var!' dedim. 'Çok mu çalışıyorlar?' dedi. 'Çok çalışıyorlar' dedim. 'Yahu ne kadar çalsalar da çoğu bana kalmıyor mu? Hem ne yapayım, herkesin başına bekçi mi dikeyim?' dedi.

Başkası olsa darmadağın eder ortalığı. Yine ayıkladılar ama onlar kendi cezalarını bulur görüşüyle bakardı bu tür olaylara. O gücün ve zenginliğin kibirine hiç sığınmamış bir insandı."

Biz yine olaylara kaldığımız yerden devam edelim.

Bu arada Ali'nin askerliği gelip çatmıştır. İbrahim'in de liseyi bitirip üniversiteye başlamasıyla bütün işler Mehmet Amca'nın omuzlarına kalır. Mahmut henüz lise sıralarındadır.

İbrahim'in, üniversite sınavlarını kazanmasıyla ilgili bir anısı vardır. Bu, aile yaşamlarıyla ve Mehmet Erdemoğlu'nun eğitim

İbrahim Erdemoğlu babasını anlatırken.

anlayışıyla bağlantılı ipuçları içermesi açısından ilginç bir anıdır.

İbrahim, üniversiteye giriş sınavlarının sonuçlarına göre Karadeniz Üniversitesinin Fizik Bölümünü kazandığını öğrendiğinde çok bozulmuştur. Gider araştırır. Dershanenin rehberlik uzmanına; “Bu bölümü bitirirsem ne olurum? Nerede iş bulurum?” diye sorar. “Bir iş bulamazsın. Ancak pedagojik formasyon alırsan, öğretmen olabilirsin” cevabını alır. “Ben öğretmen olacaksam niye teknik üniversiteye gideyim; eğitim enstitüsüne giderim” diye düşünür.

Akşam babası gelir. “Ee İbrahim! Üniversiteyi kazanmışsın” der keyifle. O sırada ağabeyi yeni askere gitmiştir. Kardeşi ise henüz küçüktür İbrahim’in. Bunları da dikkate alarak konuşur: “Öğretmen olabilirmişim. Böyle olacağına işimize emek veririm; daha faydalı bir iş yapmış olurum” der. Bu söz üzerine Mehmet Bey bir sinirlenir, bir köpürür, küfürler eder; “Siz kimsiniz? Sen kimsin de öğretmenliği beğenmiyorsun!” diye bağır-

rır çağırır. Mutfakta akşam yemeğini hazırlamakta olan Servi Hanım'a seslenir: "Gel, gel hanım! Meğer benim ortaklarım varmış da haberim yokmuş!" der. "İş benim işim. Nereden 'işimiz' oluyormuş? Benim görevim sizi okutmak, evlendirmek. İşim için hiçbirinize ihtiyacım yok. Ya okursun ya da sabah pıllını pırtını toplayıp, evden çeker gidersin!" diyerek konuyu kapatır.

İbrahim sabaha dek uyuyamaz. Babasının ne kadar haklı olduğunu düşünür. "Nereden 'işimiz' oluyor? O bunu kabul etti mi ki ben kendi kendime gelin güvey oluyorum?"

Ertesi sabah kalkar ve "Baba ben okumaya gidiyorum" der. Mehmet Bey böylelikle aile içinde doğabilecek bir kararsızlığı önlemiş olur. Kararsızlık, onun asla kabul edemeyeceği bir şeydir. Ancak burada asıl vermeye çalıştığı mesaj şudur: "Hiçbir kurumu, hiçbir mesleği, hiçbir kişiyi hor görme hakkına sahip değilsin!"

Bu arada kardeşinden bağımsız olarak kendi işini yürütme-ye başlayan Mehmet Erdemoğlu bir fasoncuyla anlaşır. Fasoncuya ipliği, malzemeyi vermekte, ücreti karşılığında kilim dokutmaktadır.

Okulların tatil dönemine denk geldiği bir sırada Mehmet Bey satışa giderken işyerini İbrahim'e bırakır. Bu gidişler bazen bir iki haftayı bulmaktadır. Neyse; fasoncudan kilimler geldikçe tartılıyor. Fakat 7,2 kg olması gereken kilimler 8 kg geliyor. İbrahim, işyerine sahip çıkma sorumluluğuyla kalkıp fasoncu İsa Usta'ya gidiyor. O sırada ustayı yerinde bulamayınca, çalışan çıraklara; "Tezgâhta sıklıklarını ayarlayın" diyor. Bu uyarıya rağmen gelen kilimler yine 8 kg çekiyor. Üst üste bu durum üç gün devam ediyor. İbrahim de gidip kalfalara epeyce laf ediyor. "Doğru dürüst çalışın!" diye de paylıyor adamları.

Sonra Mehmet Bey dönüyor satıştan. O gün akşama kadar bir karış suratla dolaşıyor. İbrahim'i dışarıda halledilecek işle-

re koşturuyor. İbrahim bir anlam veremiyor bu hale. Babası yokken bir iki kere kahveye gidip kâğıt oynamıştır. “Birileri gidip babama yetiştirdi herhalde” diyor içinden. O zaman, 60 metrekare bir dükkânda döndürüyorlar işlerini. Herkes gittikten sonra İbrahim’in içeriye girmesiyle yakasına yapışıyor Mehmet Bey; “Ulan siz kimsiniz! Sen kendini ne sanıyorsun da benim fasoncuma bağıriyorsun!” diye söylenmedik laf bırakmıyor. “Eğer” diyor, “burada çalışanlardan biri gelip bütün işletmeyi yaksa da siz ona ses ıkartamazsınız!” Sonra da çıkıp gidiyor. Hiç savunma fırsatı vermiyor.

İbrahim Erdemoğlu bu anısını naklettikten sonra sözünü şöyle tamamlayacaktı: “Eğer ’Aferin oğlum, çıkarlarımızı korumuşsun’ deseydi, biz şimdiki kişilik ve insanlığımızda olmayacaktık. Sahip olduğumuz değerleri bize bu sert uygulamalarla kazandırdı. Bizim kendimizi kimseden üstün görmemizi sağladı. Ona ne kadar şükran duysak azdır.”

EŞ KIR ATIM MEYDAN BİZİM

Karacaoğlan

İbrahim, üniversiteye başlayalı henüz birkaç ay olmuşken babasından bir miktar mal ister. Ürettikleri kilimleri Trabzon'da satmayı hedeflemektedir. Mehmet Bey buna razı olmak istemez. Oğlunun derslerine çalışmasını, üniversite öğreniminde başarılı olmasını istemektedir. Çok şükür şimdilerde ailesini geçindirecek kazanca sahiptir. Buna rağmen genç adam babasını zorlar. "Kilimlerimiz buralarda kolay satılacak" der. Gerçekten de Trabzon'da çok iyi alıcı bulur. Sonra bakar ki bu iş iyi gidiyor; Rize'ye, Ordu'ya, Giresun'a da mal götürür. Buralara otobüsle gitmekte, kilimleri perakendecilere ve toptancılara pazarlamaktadır.

Erdemoğlu ailesine bu satışlardan epeyce nakit para gelir. Artık işler açılmaya başlamıştır.

Bu pazarlama işi İbrahim'in üstün ticari yeteneğini ortaya çıkarmış; ileride dünya pazarlarında at koşturacak süvarinin ilk şahlanışı olmuştur.

AİLEYE İLK GELİN

İbrahim'in üniversitede, Mahmut'un lisede olduğu bu dönemde askerliğini tamamlayan Ali işlere bıraktığı yerden başlamış, babasına tam destek vererek yeniden çalışmaya koyulmuştur.

Mehmet Erdemoğlu, tüm enerjisiyle işleri omuzlayan büyük oğluna bu dönemde işin bütün inceliklerini öğretmiş, onu git-tiği her yere götürerek çevre bağlantılarını kurmuştur. Elbette sorumlulukların büyük bir kısmını da devretmiştir.

Bir akşam Ali, annesi ve babası, yemekten sonra salonda oturmaktadırlar. Mehmet Bey aniden oğluna döner; "Seni

Hüseyin Uslu.

evlendireceğiz” der. Ali ise, o sözün gereği olarak; “Siz bilirsiniz” cevabını verir. O sırada tam yirmi iki yaşındadır.

Ali için Servi Hanım’la Mehmet Bey’in seçtiği eş ise, Ali’nin, çocukluğunda yanında çırak olarak çalıştığı Terzi Hüseyin Uslu’nun kızı Aysel’dir.

Bu karardan bir yıl sonra evlilik gerçekleşir. Genç evliler Erdemoğlu ailesinin oturduğu apartman dairesinin bir odasına yerleşirler.

İbrahim de okulunu bitirince aynı eve dönecek ve Mahmut’la diğer odayı paylaşacaktır.

Bu sırada bir araba satın alır Mehmet Erdemoğlu. Murat 131. Ailece çok sevinirler. Yaşamları değişmiştir. Yalnız bir sorun vardır: Arabaya sığmak için biraz zorlanmaktadırlar. Çünkü aile büyük, araba küçüktür. Buna özverisiyle çare bulan da İbrahim olacaktır. O, ailece pikniğe gidildiğinde kendisi için bagajı makam seçer. “Ben burada rahatım” diyerek oraya kıvrılır.

Bir gün Mehmet Bey büyük oğlunu karşısına oturtur ve “Artık evlendin. Bugüne kadar canla başla çalıştın. Şimdi ev, dükân, tezgâh benim. Sana kârdan yüzde 25 vereceğim” der. Ali’nin böyle bir talebi olmamıştır. Bir paylaşımı aklından bile geçirmemiştir. Bu nedenle şaşırır biraz. Sonra da yeniden aynı tempoyla çalışmaya koyulur.

Babası bu paylaşımı zaman içerisinde diğer çocuklarına da kendine kalan hissesinden yüzde vererek gerçekleştirecektir. Mehmet Erdemoğlu daha o zamanlarda bugün modern iktisat ve işletme uzmanlarının kârdan hisse vererek emekçiyi şevkle çalıştırma metodunu kendi kendine keşfetmiş olmalıdır.

Derken, ortanca oğlun da askerlik çağı gelir. İbrahim’in İzmir’de askerlik yaptığı bu dönemde Mehmet Bey batıdaki toptancılarla görüşmek üzere birkaç kez Denizli’ye kadar gider. Bu yörede iş görüşmeleri yapar. Servi Hanım beklemek-

Mehmet Bey torunu Sevgi'yle.

tedir ki eşi oralara kadar gitmişken İzmir'e de uğrayıp oğlunu görsün; kendisine güzel haberler getirsin...

Oysa onun bu beklentilere cevabı çok ilginçtir: "Askerse asker! Kendisi yaşayacak bunu!"

Güçlü olmanın yolu bu sert eğitimden geçmektedir anlaşılan.

Ali, evliliğinin ilk beş yılını babası, annesi ve kardeşleriyle aynı çatı altında geçirir. Büyük bir aile olarak aynı apartman dairesinde yaşamlarını sürdürürler. Bu arada torunlar dünyaya gelir. Ali Bey'in ilk çocuğu Sevgi, yıllarca bu sevgi ortamının merkezini oluşturur. Mehmet Bey, çocuklarına göstermediği yakınlığı torununa göstermekten alıkoymaz kendini.

Boş zamanlarında Sevgi'yle parka gitmek, onun istediği abur

cuburu bakkaldan almak... âdeta günlük uğraşısı olmuştur.

Sevgi'nin ardından Mehmet dünyaya gelir. Dedesinin, üstüne titrediği, gelişimini özenle izlediği bir torun olacaktır Mehmet.

Yeni kuşak; yeni isteklerle ve yeni alışkanlıklar yaratarak girmektedir yaşamlarına.

İbrahim'in askerliği de biter bir gün ve eve döner. Anne baba onu da evlendirmek isterler. Ama o uzun süre bu düşünceye yaklaşmaz...

Yine aynı evi paylaşmaya başlamışlardır. Ancak bir farkla ki; İbrahim artık pek fazla evde durmamaktadır. Ürettikleri kilimleri il il, ilçe ilçe gezerek pazarlama işine kaptırmıştır kendini. Ticari yeteneği artık herkesçe kabul edilir hale gelmiştir.

Ali ise, hep olduğu gibi büyük bir üretimin her aşamasında ter dökmektedir. İbrahim Erdemoğlu, ağabeyinin bu özelliğini şöyle değerlendirecektir: "O tek başına çalışsa, yine de, 'Siz niye oturuyorsunuz?' demez. Hep çalışır. O hayatta ve sağlıklı olduğu sürece benim ve hepimizin hayatı garantidedir."

Mahmut da bu arada liseyi bitirir. Okumaya Ankara'ya gider. Gazi Üniversitesi İktisat Fakültesini kazanmıştır.

Buradaki öğrenim yılları ona, hayat arkadaşı olarak seçeceği Mine Hanım'ı getirecektir.

“MEHMET AMCA”

Artık 1980’li yıllarda Mehmet Erdemoğlu’nun ismi iş çevrelerinde, yürekten bağlı olduğu Besni’de, Gaziantep’te iyice duyulmaya başlamıştır. Hayranlıkla, övgü ve saygıyla anılmakta, örnek bir kişilik olarak gösterilmektedir.

Besni’de eskiden beri yaşamakta olan, ismi konulmamış bir “babalık kurumu”nun son temsilcisidir artık. Daha ilk gençliğinde, muhtaç olanları kollamaya ve korumaya yatkın yüreği herkesi kucaklayacak enginliğe ulaşmış, farkına varmadan her ihtiyaç sahibinin “baba”sı olmuştur.

Aile çevresindeki saygınlığı daha geniş halkalar halinde

Eşi ve oğlu Ali Erdemoğlu’yla bir iftar yemeğinden sonra.

bütün tanıdık, dost ortamlarına ulaşmaktadır. Herkesin sorunlarını açtığı, maddi manevi destek bulduğu bir merci olma yolundadır. O, kişileri iş kurmada yönlendirmekte, yürekletirmekte; yardım isteyenlerin umut kapısı olmaktadır.

Aynı işi yapmak isteyen ve birçoklarınca, “Bu işte de ekmek kalmadı!” sözleriyle hayalleri yıkılan teşebbüs sahipleri, Mehmet Amca’ya fikir sorduklarında, ondan yürekletirici cevaplar almaktadırlar.

“Biz bu işten çok iyi para kazanıyoruz. Siz de yapın. Pişman olmazsınız” gibi sözlerle karşılamaktadır gençleri. Çünkü ona göre “her insan kendi kısmetini yemektir.”

“Servetin sınırı yok, mükâfatı var” sözünü daha o zamanlarda kullanmaya başlamıştır. Bu söz onun yardımseverliğinin gerekçesini oluşturmaktadır.

ELİNDEN GELDİKÇE SEN İY'LİK EYLE HATIRA DOKUNUP YIKICI OLMA

Karacaoğlu

Mehmet Erdemoğlu'nun Besni'ye ve Besnililere karşı güçlü bir gönül bağı vardı. Zamanı olsa hep orada, o insanlarla olmayı istemekteydi. Zihni, "Bu memlekete ne verebilirim?" düşüncesiyle doluydu. Verebileceği her şeyi de verdi bundan sonraki zaman diliminde. Yardımı severek yapan; hesapsızca ve içten gelerek yapan Mehmet Amca, "verme"nin kazandırdığı enerjiyle yeni bir kent yaratacaktı.

Onun kişiliğini ören unsurların başında aile bireylerine ve

Ahmet Erdemoğlu.

uzak yakın akrabalarına duyduğu bağılılık gelmektedir. Çocuklarına verdiği öğütlerinden biri de, “Akrabalarla daima ilgile-neceksiniz ve onları olduğu gibi kabul edeceksiniz” şeklindedir. Gerekğinde akrabalara bakmayı, onların sorunlarını gidermeyi bir görev, bir mecburiyet olarak yüklenmiştir.

Yeğeni Turgut Erdemoğlu; “Mehmet Amcam, (herkesin Mehmet Amcası, onun ise gerçek amcası) yeğenlerine, çocuklarına olduğu kadar ciddiyetle yaklaşmıştır” diyor. Onun, doğru bir geleceği hedefleyen planlı bir insan olduğunu belirtiyor. Yeniliğe açık, teknolojiyi dışlamayan bir insan...

Yeğenlerinden Ahmet Erdemoğlu ise, amcasının kendilerini ve yaptıkları işleri sürekli olarak kontrol ettiğini, onları çalışmaya yönlendirdiğini, daima arkalarında olduğunu hissettirdiğini belirtiyor.

Her ailede olduğu gibi Erdemoğlu ailesinin akrabalarında da istenmeyen davranışlarda bulunanlar olmuştur mutlaka. Ama o, onları eleştirmek ya da dışlamak yerine, doğru olanı göstererek yanlış düzeltmek yolunu seçmiştir. Onların olumsuzluklarını başkalarıyla konuşmamış ve kimseyi de konuşturmamıştır.

YAŞAMI İPLİK İPLİK DOKUMAK

Mehmet Erdemoğlu çocuklarına eğitim verirken çok dikkatliydi. Hatalarını anında fark eder ve mutlaka üzerinde dururdu. Ama bunu asla başkalarının hatta aile bireylerinin önünde yapmazdı. Bir kenara çekip birebir konuşma yapardı. Hem çocuğunun onurunu hem de kendi saygınlığını korumanın bir yolu olarak benimsemişti bu yöntemi.

Oğullarının kahveye gitmelerine, küçükken de top oynamalarına şiddetle karşı çıkmıştı. Gerçi onlar bu yasaklara uygun davranıyorlardı ama bazen de kaçamaklar olabiliyordu. Böyle bir olayı Ali Bey'den dinleyelim şimdi: “77 veya 78 yılıydı. Bir gün arkadaşlarla kahvede kâğıt oynuyoruz. Babam çıktı geldi. Başıma kaynar sular döküldü. Ben de arkasından kalktım. Ne eve gidebiliyorum ne dükkâna. Gidecek başka bir yer de yok. Gezdim dolaştım, akşama eve vardım. O zaman beni bir odaya çekti, konuştu. O gün yaşadığım duyguları anlatamam.”

Yaşamlarında aile olarak lükse, gereksiz harcamalara yer vermemişlerdi. Kazandıklarını, işlerini geliştirmek için yatırıma yönlendiriyorlardı. Tezgâh sayısını artırıyor, depoları genişletiyorlardı. Evlerine televizyon ancak 1980 yılında girebilmişti. Murat 131'i aldıklarında yıl 1983'tü.

Çocuklarına hiçbir zaman, “Amma iyi iş çıkarmışsınız. Çok çalışmışsınız...” gibi taltiflerde bulunmadı Mehmet Bey. Ne birini övdü ne ötekini yerdı. Mesela İbrahim'in zaman zaman tembellik ettiğini, Ali'nin ise durmadan çalıştığını fark ederdi

ama bunu yüzlerine vurmaz, birini diğerine örnek göstermezdi. Çocuklarını birbirleriyle de başkalarıyla da kıyaslama yoluna gitmedi. Onlara verdiği imkânlarda, tanıdığı fırsatlarda olduğu gibi tüm yaklaşımlarında da adil ölçüler koydu.

Yıllar içerisinde gelişen ekonomik imkânları çocuklarının yaşamlarına farklı ölçülerle yansıtmadı. Ali'nin evliliğinde ne yapıldıysa, İbrahim'in de Mahmut'un da evliliklerinde aynı hazırlıklar, aynı alışverişler yapıldı. Gelinlerine taktığı takılarda bir değişim, bir farklılık olmadı hiç. "Şimdi şunu daha iyi yapacak durumum var" demedi. Her üçünün nikâhları da nikâh salonunda yapıldı. Düğünler, şölenler düzenlemedi. Çocuklarından birinin diğerini kıskanmaması, birinin diğerine imrenmemesi için eşitlik ilkesini her alanda uygulamaya özen gösterdi.

KİLİMDEN HALIYA, HALIYLA DÜNYAYA

Artık 1983 yılına gelinmiştir. Bu tarih, ailenin yaşamında olduğu kadar, kurdukları işin tarihinde de yeni bir dönüm noktası olacaktır. Başarıya doğru yolculuk ivme kazanmıştır.

1983 yılı, halı üretiminin başlangıç yılıdır. Savandan kilime, kilimden haliya...

1987 yılına gelindiğinde ise, makine sayısı 7'yi bulmuştur. Depoların alanı 15-20 kat artmıştır. Gece vardiyalarıyla hızlanan üretim, sadece Gaziantep'i değil, bütün Türkiye'yi donatacak hale gelmiştir.

Bu sırada Mahmut da okulunu bitirir ve kısa dönem askerliğini yaparak Gaziantep'e döner. Hacettepe Üniversitesi Fилоloji Bölümünde okuyan arkadaşı Mine'yle evlenme isteğini ailesine bildirir. Aile önce karşı çıkar bu gelenek dışı yönetime. Ama kardeşler anne babayı ikna ederler.

Sonunda oğlunun dileğini kabullenen Mehmet Erdemoğlu, "Günümüz böyle!" diyerek açıklama getirecektir konuya. Örf-lere ters düşmemek koşuluyla yenilikleri kabul eden yapısı onu her konuda olduğu gibi aile ilişkilerinde de tutucu olmaktan uzaklara taşımıştır.

Yeniliğe açıldığı her atılımda, "Zaman, bu zaman!" diyebilmekteydi. Bu ileri bakış olmasaydı, o büyük ticari gelişme de olmayacaktı kuşkusuz.

Mahmut Erdemoğlu nişanlandığında 23 yaşındadır. Yüzüğü takılınca kalkar, önce babasının elini öper. Babası da oğlunu

Öğrenci yurdunun açılışında; Gülsüm Erman, Mine Erdemoğlu,
Servi Erdemoğlu, Mehmet Erdemoğlu...

yanaklarından öper. Bu sevgi ifadesi ilk kez olmuştur babadan oğula karşı. Bu sahneyi yıllar sonra anlatan Mahmut Erdemoğlu, “O an, orada duygularıma hâkim olamadım ve ağladım!” diyecektir. Böylesine, sevgisini göstermeyen ve bu göstermeme tutumunda hep adil davranan bir insandır Mehmet Erdemoğlu.

‘Mehmet Amca’ adalet duygusunu kız-erkek ayrımına girmeyerek de ortaya koymuştur. Tek kız evladı Gülsüm’ü erkek çocuklarından ayrı tutmamıştır. Aynı hakları vermiş, aralarına aynı mesafeyi koyarak büyüt müştür. Gülsüm ilk olmanın, tek kız çocuk olmanın ayrıcalığını da hiç yaşamamıştır. Ancak babasının eşitlik ilkesi gereği, mevcut imkânlardan kardeşleriyle eşit oranda yararlanmıştır.

Babasını çok sevmesine karşın, onunla hep ölçülü bir iletişim içinde olduğunu anlatıyor Gülsüm Hanım: “Bizi sevmesine

severdi ama küçükken bunu anlayamazdık. Kendisinden çok çekinirdik. Onunla yakınlaşmamız çok sonraları, hastalığı döneminde oluştu. Evde olduğu bu dönemde sohbet imkânı doğdu. Babamı daha yakından tanıma fırsatı yarattı bu acılı günler” diyor.

SORUMLULUK GENÇ KUŞAKTA

Mehmet Erdemoğlu'nun 1971 yılında iki kilim tezgâhıyla kurduğu işletme, 1983'te halıya geçiş yapmış ve giderek artan bir hızla büyümüştür.

Bundan sonraki yıllar, çocukların askerliklerini tamamlamasıyla işleri dört koldan yürütmeleri sonucunda dev bir kuruluş haline gelme yıllarıdır. Her biri daha çocukluktan başlayarak iş içinde yetişmiş; babalarının iş eğitimi ve prensiplerini almış genç adamlardır. Ayrıca bu üç kardeşin gayretine, aileye girdiği günden beri çalışkanlığı ve saygısıyla Mehmet Bey'in arkasında durmuş olan damadı Mustafa Erman da katıl-

Mehmet Erdemoğlu oğulları ve damadıyla.

Gülüsüm-İbrahim Erdemoğlu İlkokulu'nun temel atma töreninde Mehmet Erdemoğlu;Vali Halil Işık'la, oğulları ve damadıyla birlikte.

muştır. Hepsi birden tüm enerjileri ve azimleriyle işe omuz vermekte, örnek bir çalışma sergilemektedirler.

Mehmet Erdemoğlu bu tabloyu çok iyi değerlendirir. Hepsini yeterince sınamış, işbaşında gözlemlemiştir.

Öte yandan, makinelerin sayısı hızla artmaktadır. Daha önce yeterli gördükleri dev depolar da ihtiyaca cevap veremez duruma gelmiştir.

Mehmet Erdemoğlu, bu dönemde, “emaneti” gençlere bırakmanın zamanının geldiğine hükmeder. Daha altmış yaşına varmadan emekli olma düşüncesini ortaya atar. Ve hiçbir itiraz dinlemeden bunu gerçekleştirir. Çünkü yapacağı, çok önceden planladığı başka işler vardır.

Bu aşamada bir değerlendirme yapmak üzere en küçük oğul Mahmut Erdemoğlu'na kulak verelim: “Kendi elinde olan gücü ve yetkiyi bize verivermesi kolayca yapılabilecek bir iş değil. Birçok insan sonuna kadar gücü elinde tutar; 'Yat dersem yat, kalk dersem kalk!' der oğullarına. Çağdaşı olan öyle

insanlar vardır ki kasanın anahtarını ölünceye kadar cebinde tutmuştur. Sonra o ölür ve o şirket dağılır.

Ancak babamın bizi mutlaka test ettiğini, eğitiminin yansımalarını gördüğünü ve yetkiyi ondan sonra verdiğini düşünüyorum.”

İbrahim Erdemoğlu ise, bu olaya şöyle yaklaşıyordu: “Babam 1987’den sonra üretimle, ticaretle kendisi uğraşmadı. Ama biz atacağımız her adımdan önce ona danışıyor, yaptığımız her işten sonra da ona bilgi veriyorduk.”

1987, Mehmet Erdemoğlu’nun, fiilen işin başından, daha doğrusu tezgâhın başından uzaklaştığı bir tarih. Oysa şirketin bir büyük dev şirket haline gelmesi asıl bu tarihten sonra gerçekleşmiştir. Böyleyken bütün başarının babaya mal edilmesi, merkezde hep onun gösterilmesi karşısında hayretimizi ve merakımızı İbrahim Erdemoğlu şöyle karşılayacaktı:

“Her başarının babama ait olduğu bir gerçektir. Kendimize saygımız varsa, onun yaptıklarına da saygılı olmak zorundayız. O bize ufuk açtı. Başarılı olmanın yollarını öğretti. Bizi iş içerisinde yetiştirdi. Bir memur olsaydı, bu yollar açılmazdı önümüzde. Bize öyle bir model oluşturdu ki sadece onu izlemek bile başarmak için yeterliydi.”

KURUMSALLAŞMAYA DOĞRU

İşteki gelişmeler 1987-1990 arası hız kazanmış, dev adımlarla ilerlemeler olmuştur. “Mehmet Erdemoğlu ve Oğulları” adı altında ferdi bir işletme olarak çalışmalar sürdürülmektedir. İşletmenin başında İbrahim Erdemoğlu bulunmaktadır. Bütün yetki ve sorumlulukları, kardeşleri ve eniştesiyle paylaşarak götürmektedir.

1989 yılına gelindiğinde okulunu yeni bitirmiş genç bir ekonomist olan Erdoğan Şeker yönetim kadrosuna alınır. Şirketleşme, kurumsallaşma aşamasında birlikte çalışacaklardır. Bu

Çekme tezgâhtan bilgisayarlı makinelere.

genç ekip 1990 yılında Mehmet Erdemođlu’na anonim řirket olma dűřűncesini gűtűrűr. O da kendi bildiđince arařtırır konuyu. Dostlarından biri; “řevklerini kırma. İtibarınız artar” diye tavsiyede bulunur.

1990 yılının şubat ayında artık bir anonim şirket olmuşlardır.

BEN DE TÜRKÜSÜNÜ SÖYLEMEK İSTEDİM
O ELE GEÇMEZ SAADETİN

Cahit Külebi

1990 yılı, ailede bir başka mutlu olayın daha kutlandığı bir yıl olacaktır. Ortanca oğul İbrahim Bey bir akrabasının önerisiyle görüp beğendiğı Nigar Hanım'la evlenir. Bu düğünde de diğerkardeşlerinin düğünlerindeki gibi sadelik hakimdir. Mehmet Bey'le Servi Hanım ise, nicedir bekledikleri bu mrvvetle mutlu olmuşlardır. İbrahim Bey'e evliliğı üç güzel ve akıllı kız evladı getirecektir.

Ailenin geçmişte kalan günlerinden bir anı.

TAKDİR TEDBİRİ BOZAR

1990 yılı, aileye sevinçlerle ve kutlamalarla mutluluklar getirmişse de bir önceki yıldan kalan acı bir anı belleklerde yangısını sürdürmekteydi.

1989 yılında bir görünmez kaza Erdemoğlu ailesinde yaşamın yükselen akışını kesintiye uğratmıştı.

Mehmet Erdemoğlu; kardeşi Mustafa Bey, ağabeyi Hüseyin Bey ve oğlu Ali Bey’le birlikte, Adıyaman’da ameliyat olan küçük kardeşini (üvey anneden olan) ziyarete gider.

Kartal bir otomobil vardır altlarında. Otomobili Ali Bey kullanmaktadır. Dönüşte 100-110 km hızla gelirlerken mıcırlı yolda, Gaziantep’e 20 km kala otomobil kontrolden çıkar.

O dehşet dakikalarını Ali Erdemoğlu’ndan dinleyelim: “Babamla ben kendimizi arabanın dışında bulduk. ’Ne yaptın oğlum?’ dedi babam. Üstümüz başımız kan içinde. Ama irademize sahibiz. Bir iki araç geliyordu, durdular.

Mustafa amcamın kafası kapıdan çıkmış fakat kapı kapalı; yüzü de mosmor. Babamla can havliyle krikoyu aldık; kapıyı açtık.

Duran minibüsteki tanımadığımız yolcularla Mustafa amcamı hastaneye gönderdik. Hüseyin amcam ise, ön koltukta düzgün bir biçimde oturuyordu.

Sonra anladık ki o anda rahmetli olmuş. Hiç hareket yok. Darbe izi de yok. Ama öldüğünü hissettik. Üstümüz başımız yırtılmış. Bir yandan da emniyet suçlu arıyor. Babam avukat

tuttu. Amme davası açıldı. Amcamın çocukları dava açmadılar. Takdir, tedbiri bozuyor; ne kadar tecrübeli olsanız... Cezayı paraya çevirdik. Hâlâ beni etkiler. Vicdanımı yaralamıştır bu olay.”

MERİNOS DOĞUYOR

Şirketin yönetimindeki gençler 1992’de Mehmet Bey’e yeniden başvururlar. Bu sefer akrilik tesislerini kurmak istemektedirler. O, işadamı olarak çok güvendiği, başarılı bulduğu eski dostu Mahmut Konukoğlu’na gider, danışır. Konukoğlu da, “Çocukların ufkunu sakın kapatma. Bende var; sende de olsun” diyerek ferahlatır Mehmet Bey’i.

“Erdemoğlu” ismiyle şirketleşen işletme bu aşamada “Merinos” adını kullanmaya başlamıştır. Aslında bu isim Sümerbank’ın Bursa’daki kumaş fabrikasına aittir. Fabrika kapatılın-

Patronlarla işçiler yemekhanede aynı masada.

ca Erdemoğlu A.Ş. “Merinos” adını tescil ettirerek alır. Şirketin adı “Merinos Halı A.Ş.” olur. Böylece kurumsal yapıya uyum yolunda bir adım daha atılmış olur.

Tüm bu aşamalarda Erdoğan Şeker de ailenin bir ferdi gibi çalışmalara katılmıştır. Aslında her Merinos çalışanı bir anlamda Merinos ailesinin bir bireyidir. Mehmet Erdemoğlu ve çocukları, bütün çalışanlarda bu duyguyu geliştirmek için baştan beri özen göstermişler, kârlarını emek sahiplerine yansıtmamanın bin bir güzel yolunu keşfetmişlerdir.

Bu yakınlık sade kâr paylaşımıyla kalmamış, gündelik ilişkilere de yansımıştır. Örneğin Mehmet Bey’in ve oğullarının telefonları bütün işçilerinde kayıtlıdır. İhtiyaç durumunda herhangi bir Merinos çalışanı patronlardan birini arayıp sorununu iletebilmektedir.

Bu iletişimi İbrahim Erdemoğlu bir anıya bağlayarak şöyle anlatacaktı: “On yıl kadar önceydi. Hafta sonunda bahçeye gidecektik. Mangallık bir şeyler alıp ailece hep gideriz. Saat 14.00’te çıkarız. Saat 12.00 gibi ağabeyimi aradım. ‘Ağabey gerekenleri ben alıyorum, sen bir şey alma’ dedim. ‘Siz alıp gidin; beni de beklemeyin. Ben şimdi Adana’dayım’ dedi. Gece 12’de kalfalardan birinin kardeşi hastalanmış. Ağabeyimi aramışlar. Alıp beraberce hastaneye götürmüşler. Oradan Adana Balcalı’ya sevk edilmiş. ‘Şimdi çocuğun durumu iyiye gidiyor; akşama ben onu alır dönerim’ dedi.

Bizim telefonlarımız bütün çalışanlarımızda vardır ve sürekli açıktır. Bu suretle hiçbir şekilde iletişim sorunu yaşamayız” diyor İbrahim Bey.

İŞE SAYGI İNSANA SAYGI

Mehmet Bey'in, yakınlarına ve üst düzey çalışanlarına sık sık söylediği bir söz vardır: "Gerektiğinde size çay getiren insandan fikrini sorun. Gerçek büyüklük budur."

Gerçek zenginlik de maddenin gücünü elinde tutup onu âleme göstermek değildir zaten. O, kendisine bahşedilmiş değerleri insanlarla paylaşabildiği ölçüde zengin olunduğunun bilincindedir. Bu bilinci açığa çıkaran bir sözü ise her vesileyle kullanmaktadır: "Zenginliğin sınırı yoktur; mükâfatı vardır!" Bunun gibi; "Malı, hiçbir zaman en ucuz verenden almayın." Ya da "En ucuz işgücünü kullanarak bir yere varamazsınız" tarzında sözler söylediğinde çevresindekiler şaşırırmaktadırlar. Erdoğan Bey de önceleri bir anlam verememiştir bu anlayışa. Okulda öğretilen şey; en ucuz maliyetin, en doğru maliyet olduğudur.

Bir gün bir iplik üreticisi malını, değerinin yüzde 50 altında bir fiyatla teklif etmek üzere gelir. Anlaşılan çok sıkışmıştır. Erdoğan Bey'le görüşürlerken Mehmet Amca girer içeriye ve konuşmalara ister istemez tanık olur. Erdoğan Bey normal ticaret mantığıyla hareket etmekte, tamamı işlerine yaramasa da düşük fiyatlı olduğu için malı toptan almayı uygun bulmaktadır.

Adam malını satacağı için mutlu görünmektedir. Mehmet Bey Erdoğan Bey'i dışarı çağırır. "Nedir bu?" diye sorar. Erdoğan Bey de, "Çok sıkışmış; bize bu fiyattan teklif etti, biz de almaya karar verdik" der. "Piyasa değerinden al. Parasını

hemen öde. İbrahim Bey'e de anlat" der. Genel müdür, her ne kadar, "Kendisi verdi fiyatı; biz teklif etmedik" dese de dinletemez. İbrahim Bey'i arar. O da "Babam ne diyorsa yap. Akşam konuşalım" der.

Erdoğan Bey akşam olunca patronlarının evine gider. Çünkü o gün üç yüz bin dolar fazla ödeme yapmıştır. Satıcının böyle bir talebi olmadığı gibi, kendileri gerekenden fazla mal almışlardır. "Biz bunu niye yaptık?" diye düşünüp durmaktadır.

Mehmet Bey karşısına oturtur genç genel müdürünü. "Senin yarın o durumda olmayacağını kim garanti edebilir? Öyle bir durumda boğulup mallarının alınması hoşuna gider miydi? Sana ne yapılmasını istiyorsan onu yapacaksın!" diyerek paha biçilmez bir hayat dersi verir. Bir kez daha prensiplerini yaşayarak ve yaşatarak gerçekleştirme örneği vermektedir Mehmet Erdemoğlu. Onun kurduğu iş, işte bu insanlık değerlerinin üstünde yükseldiği için sağlamdır. Aynı değerlere saygı ve sadakat sürdükçe de o şirket giderek güçlenecek ve hep ayakta kalacaktır.

BİLGE’NİN YÜRÜYÜŞÜ

Erdoğan Şeker’in, Merinos ailesinin ilkeleri konusunda söyleyecek çok sözü var. “Biz malı hiç en ucuz satandan almadık; en doğru satıcıdan aldık. Çünkü Mehmet Amca bize böyle öğütledi. ‘Ucuza mal aldığın zaman, bu adam nasıl mal verdi, bir yanlışlık mı var?’ diye sürekli sıkıntı duyacaksın. Üç kuruş fazla öde, yatağında rahat yat. O zaman mal aldığın kişi senin adamına rüşvet de veremez’ derdi. Bunları duyarak geliştiğimiz için kimseyi kontrol etme derdimiz olmadı.”

Merinos’un, çalışanına karşı izlediği yöntem de bu anlayışa dayanmakta. Yine Erdoğan Bey’e kulak verelim: “Hiçbir zaman asgari ücret vermedik. İşçimiz için bir kriter belirledik. ‘Biz şu fiyattan adam alacağız’ dedik. Bu, hep piyasa değerinin yüzde 30-40 üzerinde olmuştur.

Mehmet Amca, ‘Biraz daha fazla verin. O zaman daha iyi adam gelecektir ve işinizi daha çok sahiplenecektir. Mal sattığınız adama da sahip çıkın. Onları ailenizin bir üyesi olarak görün. Sonucunda Ankara’da da olsanız, Trabzon’da da olsanız başarınız aynı olur’ derdi. Şunun bilincindeydi: Makine parayla alınır, bina parayla alınır ama insan...

Bizim, çalışanımıza toleransımız yüksektir. Bizimle çalışan hiç kimse Mehmet Amca’yı bir patron olarak görmemiştir. O hep amcamızdı. Gelir, tecrübesiyle bir şeyler söylerdi ve arkasından hemen eklerdi: ‘Gene de siz bilirsiniz.’ Oysa sistemin başındaki adam; ‘Bunu böyle yapacaksınız!’ der.”

Erdoğan fiker.

Erdoğan Şeker, Mehmet Erdemoğlu'nun, çalışanlarına karşı tutumunu şu sözlerle tamamlıyor: "Mehmet Amca, 'Verdiğiniz sözü zamanında yerine getirin' derdi. Bu, işletmede kural oldu. Şu anda da kural titizlikle uygulanıyor. İşçinin bugün ödenmesi gereken ücreti yarına bırakılamaz. Çünkü buradan maaş alan adamın kirası vardır; ödemeleri vardır. İşverenin onu zor duruma düşürmeye hakkı yoktur. 'İki gün sonra verimiz' diyemeyiz."

Mahmut Erdemoğlu ise şöyle bir örnekle açıklama getirecekti bu konuya: "İşletmemizin henüz sekiz-on kişilik bir atölye olduğu yıllarda haftalıkları zar zor tamamlayabilmişken, biri gelip borç isterse onu boş çevirmez, elindeki parayı verirdi. Sonra kendisi gidip başka yerden borç bulur ya da annemin altınlarını bozdururdu. İşçilerin ücretini her koşulda zamanında ödemenin bir yolunu bulurdu. Bu durumdayken başkasına para vermenin mantığını anlayamazdık. O ise bunu şöyle açıklamıştır: 'O adam benden başkasından borç isteyemez. Ben ise

yüz kişiden borç alabilirim.’ Babam bu tutumunu bize defalarca yaşatmıştır.”

Tüm bunlardan anlaşılmaktadır ki Mehmet Erdemoğlu en zor koşullarda bile insana sevgi ve saygı esasından ödün vermeden yol almış biridir.

Mahmut Erdemoğlu babasının ilkelerinden söz ederken şöyle sürdürüyor konuşmayı: “Babam her zaman, ‘Yerine getirmeyeceğiniz bir sözü vermeyin. Verdiğiniz bir sözün de sonuna kadar arkasında durun. Bahaneler uydurmayın. Kıvırmayın. Durumlar değişse de pazarlığın üstüne pazarlık yapmayın’ demiştir.”

Elbette bunu söyleyip geçmek kolaydır. Ama Mehmet Erdemoğlu zor olanı başarmış, tüm söylediklerini her adımında yaşama geçirmiştir. Onun iş yaşamı ilkelerinin gerçekleş-

Mahmut Erdemoğlu.

miş örnekleriyle doludur. Ne kadar zarar edeceğini bilse de mal alırken ya da satarken yaptığı bir pazarlığı yeni koşullara göre dönüştürmekten, ikinci bir fiyat söylemekten hep uzak durmuştur. Belki de vâkıf olduğu bir sır nedeniyle daima en çok kazanan kendisi olmuştur. Bu sırrı ise, bir belgesel çekiminde, son günlerinde açıklayacaktır: “Doğruluk, her işimde benim desteğim oldu.”

İYİ İŞ YAPMANIN İNCELİKLERİ

Mehmet Erdemoğlu'nun işine yansıttığı ilkeleri anlatırken Merinos Mobilya'nın Genel Müdürü Feza Çiftçi'nin söylediklerini değerlendirmek yerinde olacak: "On beş yıldır mobilya sektöründe çalışıyordum. Ancak çalışmakta olduğum firma bir tarihte iflas etti ve kapandı. Bundan sonraki dönemde bana birçok yerden iş teklifi geldi ama hiçbirini kabul etmedim. İçlerinde çok iyi koşullar sunanlar vardı. Bense hep kapanan firmayı satın alacak kişilerle çalışacağımı düşünüyordum ve içten içe böyle bir gelişmeyi bekliyordum. Sonra başka bir yerde işe başladım. Bu arada benim eski işyerimi Merinos satın almıştı. Merinos firması mobilya sektörüne bu yeni kuruluşla

Feza Çiftçi.

giriş yapmayı planlıyordu. İbrahim Bey İzmir’de bu alanda deneyimli isimleri araştırırken çevreden beni önermişler. Görüşmek için davet ettiler. Böylelikle İbrahim Bey’le tanışmış oldum. Araştırmam esnasında herkes Merinos’un insana değer veren bir firma olduğunu söylüyordu. Zaten ikinci görüşmeden sonra ben Merinos’taydım.

Boş bir fabrikaydı. Benim de bir görev tanımım yoktu. Üç yüz elli kişilik bir grubu alıp eğitim vermeye başladık. Yeni makineler aldık ve hızla üretime geçtik.

Burada insana saygı, gerçek olamayacakmış gibi görünen bir düzeydedir. İşçilerin bütün tedavileri mevcut en üst konumdaki sağlık kurumunda olur. Herkes aynı hastaneye gider, aynı yemeği yer, aynı sevgi ve saygıyı görür. Tek fark yüklenen sorumluluklardadır.”

Feza Çiftçi, şirketin paylaşımcı politikasını ise, şöyle değerlendiriyor: “Her çalışan maaşı yanında, hizmeti, üretimi oranında prim alır. Bu yüzdendir ki Merinos, çalışanların şirkettir. Herkes canla başla çalışır. Her çalışan Merinos ailesinin bir üyesidir. Bayilerimizi de aileden görürüz. Bizim bayilerimiz çoğunlukla pazarda halı kilim satan insanlardı. Sonra Merinos’un ürünlerini satmaya başladılar. Bayi oldular; zamanla ana bayi oldular. Şu anda birçoğu bulunduğu ilin vergi rekortmeni. Merinos ailesindeki herkes şirketle beraber büyüdüğü için şirketin de sahibi olmaktadır.”

MUTLULUĞUN RESMİNİ YAPMAK

Mehmet Erdemoğlu'nun artık dört çocuğunu da evlendirdiğini, işleri yavaş yavaş onlara devrettiğini, onursal başkanlığın mutluluğunu yaşamaya başladığını görüyoruz. 1990'lı yıllara gelinmiştir. Bu yıllar onun için tam anlamıyla bir mürüvvet çağıdır. Şirket sağlam adımlarla yoluna devam ederken her geçen gün yeni atılımlar olmaktadır. Üç oğul ve bir damat, tüm akıl ve yürek güçleriyle işi sahiplenmişlerdir. Çizdikleri tabloyla da dışarıdan bakanlara, örnek aile görüntüsünü yansıtmaktadırlar. Torunlar boy atmakta, aydınlık geleceğin müjdesini vermektedirler.

Bu süreç içerisinde Mehmet Erdemoğlu bütün sorumluluklarını çocuklarına bırakmasının ardından kendisi için yeni bir yaşam temposu oluşturur. Yapması gereken işler vardır. Şimdi bunlar için zaman bulabilecek, asıl misyonunu gerçekleştirecektir.

Halı sarayındaki ofisi onun programını uygulayacağı ve halkla ilişkilerini yürüteceği bir ortama dönüşmüştür.

Sabahleyin ofisine giden Mehmet Amca bütün gün kendi eş dost çevresinin dışında, onunla tanışmak isteyen, yardım talep eden, projeler sunan memleketlileriyle de ilgilenir. Bu kapıya bir dilekle gelen hiç kimse eli boş dönmeyecektir.

Tüm bu insanlar Mehmet Erdemoğlu tarafından kapıda karşılanıp kapıdan yolcu edilmişlerdir. Çünkü o, genç yaşlı, zengin fakir ayrımı yapmadan, hiç hesap gütmeden yalnızca insana saygı duyarak hareket etmektedir.

Zaman içinde bu ofis, planladığı yardım organizasyonunun da merkezi olur. Burslar ve ihtiyaç sahiplerine yaptığı aylık ödemeler burada programlanır. Kendisini ziyarete gelen eski dostlarla, ofis komşularıyla yenilen öğle yemekleri, sohbetin de koyulaştığı anlara dönüşür. Fırına gönderilen tepsiler, geleneksel Besni yemekleri, çaylar, kahveler...

Ofis dışındaki zamanlarını ise, çoğunlukla Besni'ye yaptığı ziyaretler doldurmaktadır. Besni kutsal bir mekândır onun için. Elinden gelse her gün oraya gitmektir dileği. Bu gidişler ise hiçbir zaman boş bir gezinti niteliğinde olmamıştır. Zaman öldürmek onun lügatinde olmayan bir şeydir. Kaymakamı, belediye başkanını sık sık ziyaret eder. Onlardan gelecek tekliflere her an açıktır. Nerede eksik var, kent halkının hangi gereksinimi karşılanamıyor; kendisinin hal yoluna koyabileceği ne gibi sorunlar var?..

Okul mu, yurt mu, sağlık ocağı mı, spor sahası mı, cami mi, park mı?.. Öncelikle ne yapmalı?

Bunlar bildirildikçe hemen büyük bir hızla kollar sıvanacak, ne gerekiyorsa yapılacaktır. Bazen de kimsenin görüp bildirmediği eksikleri kendisi fark edecek. "Bu böyle olamaz! Hemen düzeltilmeli!" diyecektir. Mesela kentin gusülhanesinin olmadığı, ölülerin evlerin bahçelerinde perde gererek yıkandığı, bir yanlış olarak, herkesten önce Mehmet Erdemoğlu'nun dikkatine çarpmıştır. Yine kentte temiz, suyu olan modern tuvaletlere gereksinim olduğu onun tarafından saptanmıştır. Bu ihtiyaçlar zaman geçirmeden ve en düzgün biçimde giderilmiştir.

Mehmet Erdemoğlu, yaptığı sosyal hizmetleri hiçbir zaman ucuza mal etmeyi öngörmemiştir. En kaliteli malzeme, en kaliteli işçilik onun götürdüğü hizmetlerin belirleyici özelliğidir. Gerek Gaziantep'e gerek Besni'ye armağan ettiği yapıtlar bu seçkinlik anlayışının göstergeleridir. Örneğin Besni'deki Mehmet Erdemoğlu Camii'nin bütün detayları, göze güzellik duy-

Zeyrek Toplu.

gusu veren özenli bir anlayışla işlenmiştir. Zemini kaplayan halı ise, Merinos kalitesinin bir örneği olarak on beş yıl içerisinde en hafif bir solma ve yıpranma izi taşımamakta, pırlıl pırlıl rengi ve dokusuyla dikkat çekmektedir.

O, yalnızca binaları yapıp kamuya bağışlamakla kalmamış, her birinin işleyişindeki gereksinimleri adım adım izlemiştir. Laboratuvar mı gerekiyor, bilgisayar mı eksik, kütüphane mi lazım, bahçe duvarı mı elden geçecek?.. Her türlü eksikliğin giderilmesi, tamiratın yapılması onun boynunun borcu olmuştur hep.

Eski dostlardan emekli bankacı Zeyrek Toplu, onun bu tutumuna şöyle bir açıklama getirmektedir: “Mehmet Amca’dan önce de çok zengin vardı. Hiçbiri akıl etmezdi bir çeşme yaptırmayı. Ama onun eserleri ortaya çıktıkça, onu örnek alanlar da kıskananlar da bir şeyler yapmaya başladılar.

Kendisinden bir şeyler istendiğinde, ‘Tabii, ne lazımsa yapacağız. Ne kadar harcarsan, sen farkında olmadan Allah da o kadar veriyor’ derdi. Başka türlü bir zengindi.”

Yine eski aile dostlarından Mustafa Özbağ da Mehmet

Mustafa Lülecı.

Amca'nın ne kadar hayırsever ve ince ruhlu bir insan olduğunu anlatıyor. Besni'ye kazandırdığı eserlerle her zaman anılacağını, gelecek kuşaklara da örnek olacağını söylüyor.

Mehmet Amca, "Birine bir şey vereceksen, ucuza kaçmayacaksın; verebileceğinin en iyisini vereceksin" demektedir sık sık. O, yardımını "dostlar alışverişte görsün" kabilinden yapan insanlardan değildir.

Feza Çiftçi'nin, Nedim Bulduk'tan naklederek anlattığı bir olay da onun bu tutumuna güzel bir örnek: "Bir gün Mehmet Amca, yoksul bir tanıdığının evlenen oğluna düğün hediyesi olarak bir halı göndermek istemiş. Yollamadan önce de seçilen halıyı getirtip açtırmış. Bir de bakmış ki arkasında bir ilmik hatası, zor fark edilen bir düğüm var... Bunu görünce çok öfkelenmiş. 'Nasıl olur! Bu dikkatsizliği nasıl yaparsınız! Verdiğiniz hediye sizi yansıtmalı!' diyerek kıyametleri koparmış."

Besni'de kendi halinde yaşamını sürdüren eski dostlardan Mustafa Lülecı de Mehmet Erdemoğlu'nu rahmetle ananlardan.

BİR ZAMAN FIRTINASI DÜN BUGÜN YARIN UÇUŞTU YAPRAKLARINDA ÇINARLARIN

Oktay Rifat

Mehmet Erdemoğlu, yardımlarını, bağışlarını “şan olsun” düşüncesiyle yapan insanlardan değildir. Hayırsever görünen birçok kişi; “Yaparım ama açılışa başbakan gelsin, falanca bakan gelsin!” diye şart koşarken o, törenlerden elinden geldiğince uzak durmuştur. Zorunlu katılımlarda ise kürsüye çıkmaktan kaçınmış, sessiz bir biçimde izlemekle yetinmiştir.

Bu tür temel atma ve teslim törenlerinde konuşma yapma işi genellikle İbrahim Erdemoğlu’na düşmektedir. Ortanca oğul bu görevi yerine getirirken önce kalkıp babasının elini öpmekte, sonra kürsüye çıkıp beklenen konuşmayı yapmaktadır. Babasının ölümünden sonraki törenlerde ise İbrahim Bey, orada oturmakta olan ağabeyi Ali Erdemoğlu’nun elini öperek kürsüye çıkacaktır. Bununla verdiği mesaj açıktır: “Bütün bu başarılan işler ailemin büyüğü olan bu insan sayesinde. Ben de bu yere onunla ulaştım.”

Yapılan her hizmet, ortaya konulan her davranış Mehmet Erdemoğlu’ndan çocuklarına yansıyan ve onlarda yeniden şekillenen saygının, erdemin, değerbilirliğin bir göstergesi olmaktadır. O, nasihatlerle ve iş akışı içinde demiri tavında döverek, kendinde olanı sonraki kuşağa aktarma yolunu seçmiştir. Bin bir uğraşla, yaşam pahasına elde edilmiş değerler böylelikle gelecek zamanlara ulaşacaktır.

Doğru olanı söylemekle yapmak arasındaki önemli ayrımı nasihatlerinde özenle vurgulamaktadır. “Bir iş yaparken ken-

İbrahim Erdemoğlu konuşma yaparken.

dinizi karşıdaki insanın yerine koyun. O ne düşünüyorsa onu düşünmeye çalışın. Bir yere başvurduğunuzda nasıl karşılanmak istiyorsanız, size başvuranları öyle karşılayın... Seyyarlık günlerimde, mal satmaya gittiğim bir dükkân sahibi beni içeriye almadı; bir başkası ise, malımı istediğim fiyata satın aldı. Satış vadeli olduğu halde paramı peşin ödedi. Genç olduğum için beni teşvik etmek istedi. Hangisi doğru yaptı?" yolundaki öğütlerinde çocuklarını, yeğenlerini, torunlarını canlı örneklerle yönlendirmektedir.

Fakirlikten gelmiş bazı zengin insanlar her nedense eski yaşamlarını hatırlamak istemezler. Oysa Mehmet Erdemoğlu her sohbete oradan, o yoksulluk günlerinden başlamaktadır. Hangi noktadan yola çıkıp dişiyle tırnağıyla buralara geldiğini anlatmayı sevmektedir. Eğer o anlatmasa, çorap satmak ve geceyi geçirmek için gittiği kahveye alınmadığını kim nereden bilecektir!..

GEÇTİ DOST KERVANI EYLEME BENİ

Pir Sultan Abdal

Yaşamının bu döneminde Mehmet Erdemoğlu'nun kendisini tümüyle hayır işlerine adanmış olduğunu görmekteyiz. Besni'ye armağan ettiği anıt eserler, modern bir kentin kilometre taşlarını oluşturmaktadır. Sağlık ocağı yapımının yanı sıra, sağlık hizmetlerinde kullanılmak üzere bir de otomobil hibe etmiştir.

Cami, minare ve mezarlıkların onarımını gerçekleştirirken bir yandan da kentin gereksinimi olan tuvaletleri yaptırmakta idi.

Sağlık ocağı ve ana-çocuk sağlığı merkezinin hizmete girdiği gün yükseköğrenim öğrenci yurdunun temeli atılıyor; hayır halkaları birbirini tamamlayan bir zincire dönüşüyordu. İbade-

Musa Karakuş.

Mehmet, Servi Erdemoğlu torunları Esra'yla.

te açılan camiler, eğitime açılan okullar, güzelliğe açılan parklar kentin görünümünü ve yaşamını değiştiriyordu.

Aynı hizmetler kendisine, başarılarına kucak açmış olan Gaziantep için de sürdürülmekteydi. Okullar, camiler, parklar burada da birbiri ardınca hizmete giriyor; bakımları ve gereksinimleri Mehmet Erdemoğlu tarafından üstleniliyordu.

Bir gün Besnili dostlardan, Ali Erdemoğlu'nun çocukluk arkadaşı Musa Karakuş'a demişti ki: "Asıl hizmet, toplumun yararlanacağı kuruluşlara yapılan yardımlardır. Bir yoksul aileye bir ev alsan bundan ancak o aile yararlanır. Ama bir okul veya hastane yaptırırsan sayısız insana hizmet götürürsün." Musa Karakuş, Mehmet Amca'nın nasıl çoğunluk yararını gözeterek memleketini kalkındırdığını anlatıyor.

1999 yılındaki büyük depremde zarar görenlere Merinos Halı A.Ş. bütün olanakları ve sevgisiyle yardıma koşmuş, üç kamyon dolusu halı göndermişti.

Besni'de, Kaymakam Hasan Hüseyin Türkoğlu'nun başlattığı "bin kişilik iftar yemeği kampanyası"; Adıyaman Valisi Kadir

Çalışıcı'nın eşinin başkanı bulunduğu Eğitilebilir Özürlü Çocuklara Yardım Derneği'nin çalışmaları da büyük ölçüde Mehmet Erdemoğlu'nun parasal yardımlarıyla canlanmaktaydı.

Bütün bu hizmetler kadirşinas hemşehrileri tarafından şükranla karşılanmakta, bu şükran duygusu, yöneticilerin kararlarında da yansımaları bulmaktaydı.

1999 yılının sonuna gelindiğinde **Besnili Bilge**'nin hayırlarının yurt çapında bir teşekkürle karşılandığını görmekteyiz. Mehmet Erdemoğlu'nu, ailesini ve hemşehrilerini onurlandıran bu ödüllendirme, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından gerçekleştirilecekti. Mehmet Erdemoğlu, eğitime ve sağlığa verdiği hizmetler nedeniyle şükran plaketi verilmek üzere Köşk'e davet edilmişti. Bu ödül törenine Türkiye çapında davet edilen hayırsever işadamlarından bir diğeri de kardeşi Mustafa Erdemoğlu'ydu.

Mehmet Erdemoğlu'na Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından plaket verildiği gün.

Vali Lütfullah Bilgin'le protokol imza töreninde.

Bu gelişmeden bir ay sonra Besni Belediye Meclisi, 24.01.2000 tarihli toplantısında, yeni kentteki mahallelerden birine “Erdemoğlu” ismini vermeyi uygun görecekti.

Bu noktada, Besni’de görev yapmış olan yerel yöneticilerin görüşlerine de yer vermekte yarar görüyoruz. Eski kaymakamlardan Hasan Hüseyin Türkoğlu, toplum adına yapılan hizmetlerde Mehmet Erdemoğlu’nun nasıl destek verdiğini anımsarken hâlâ coşku duymakta: “Besni’deki kaymakamlığım benim için çok verimli bir dönem oldu. Yirmi sekiz köye, sekiz mezraya su getirttik. Birçok açılış gerçekleştirdik. Temsiller, konserler düzenledik. Ankara’da ‘Besnililer Gecesi’ yaptık. Tüm bu çalışmalarımızda ne zaman dara düşsek yanımızda oldu; ondan güç aldık. Onun kadar hayır yapmaktan zevk alan başka birini tanımadım. Kaymakamın, belediye başkanının, hatta ilin valisinin ‘acaba şu proje yarım kalır mı’ diye endişelenmesi söz konusu olamazdı. İhtiyaçlarımızı belirtmemiz yeterliydi.

Mehmet Erdemoğlu Parkı'nın açılışında Kaymakam Mahmut Hersanlıoğlu, Vali Halil Işık, İbrahim Öztürk, Milletvekili Mahmut Göksoy'la...

Gaziantep'te de okul yaptırma işine girmişti. Bir sohbet sırasında dedim ki: 'Antep'in sanayicisi çok; onlardan da bağış alınıyor.' 'Olsun' dedi, 'biz de buradan ekmek yiyoruz.' Böyle bir adalet duygusu vardı; yaşadığı yere ilgisiz kalamıyordu. Merinos markasına baktığımızda tüm bu fotoğrafı görmek zorundayız."

Daha sonra Besni'ye kaymakam olarak atanan Mahmut Hersanlıoğlu ise, bu hayırsever işadamını, bilge insanı, mütevazı büyüğü tanımaktan duyduğu mutluluğu dile getirirken o dönemdeki etkinliklere ve olaylara ışık tutuyor.

"Sayın Erdemoğlu'nun ziyaretleri, bizim Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın toplantı günlerine denk gelirdi. Onunla şakalaşırdık; sizin vakıf mı bizim vakıf mı iyi çalışıyor, diyerek. Tek başına, tam bir gönüllü kuruluş gibi çalışan bir gönül adamıydı o. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 'Üstün Hizmet Ödülü'ne kaymakamlığımızca aday gösterilip yurt çapındaki adaylar arasında ödüle layık görüldüğü zaman, çok

Kaymakam Hulûsi Şahin.

hasta olmasına rağmen Ankara'ya giderek törene katılmıştı. 'Milletin temsil edildiği yerden verilen bu ödülü gidip almak, millete saygısızlık olur' diye düşünmektaydı.

Mehmet Erdemoğlu geldiği yeri unutmayan, azimli, iradeli; devlet teşkilatının anlamını çok iyi bilen; vermenin kutsallığına ve bereketine inanmış eşsiz bir insan, bir işadımıydı. Onu tanımak kadar ondan bir şeyler öğrenmiş olmaktan da mutluluk duymaktayım."

Mahmut Hersanlıoğlu'ndan sonra Besni kaymakamı olan Hulûsi Şahin ise, Mehmet Amca'nın son günlerine yetişebilmiş. Onun izlenimlerini de aktaralım. "2006'da Besni'ye atandığım zaman önceki kaymakamla telefonlaştık. Mehmet Amca'nın Besni için neler yaptığını anlattı. 'Maalesef şimdi hasta' dedi. Ben de göreve başladıktan sonra hemen ziyarete gittim. 'Okullar, parklar yapmışsınız. Sağ olun' dedim sohbet sırasında. Verdiği cevap beni çok etkilemiştir: 'Sahibi gibi görüldüğüm para-

Mehmet Nuri Tuğsuz.

nın bir kısmı benim değil. Bu fakirin fukaranın hakkı. Niye bunları taşıyıp da hamallığını yapayım. Sahibine iade ediyorum.’

Kaymakamların Besni’den sonra nerelere gittiğini takip ettiğini fark ettim. Devleti seven bir insan olarak devletin kaymakamını sevmesi doğaldı.”

Hulûsi Şahin’in kısa bir zaman aralığında saptadığı değerler çok keskin ve etkileyici.

“Kendisini ziyarete gittiğimde, her yanından kablolarla bağlı haliyle ayağa kalkmak istedi. O saygı, devlete duyduğu saygıydı.

Bu bölgenin, özellikle de buraların bir geleneğidir; edep, babadan oğula geçen bir haslettir. Oğulları onun hayırseverliğinin takipçisi olmuşlardır. Mehmet Amca, ‘Besni’ye fakülte kararı çıkarırsanız, binasını yapmak benim görevim. Bu benim vasiyetimdir. Yerine getirmek de çocuklarımin boynunun borcudur’ demiştir. Babaları bu anlamda bir görev mirası bırakmıştır oğullarına.”

İbrahim Öztürk.

Eski belediye başkanlarından Mehmet Nuri Tuğsuz ise, gözlemlerini aktarırken Mehmet Amca'nın Besni'ye görünür, görünmez pek çok bağışta bulunduğunu anlatıyor. Her ay, hayır işlerinde kullanması için kendisine belli bir miktar para gönderdiğini de ekliyor. “Bir faaliyete başlarken gider danışırdım. Politik bir tavır koymadan desteğini sürdürürdüm” diyor.

Söz buraya gelmişken Mehmet Erdemoğlu'nun her zaman politikadan uzak durduğunun belirtilmesinde yarar var. Çocuklarına önemli bir vasiyeti de politikadan, cemaat ve tarikatlardan, her türlü kulüp ve dernekten uzak durmaları yolundadır.

Yine eski belediye başkanlarından İbrahim Öztürk, Mehmet Erdemoğlu'yla ilgili şunları söyleyecekti:

“Mehmet Amca Besni'yle ilgili gerek merkezi idare, gerek yerel idare, gerekse sivil toplum örgütlerinin çalışmalarını bir bir takip ederdi. Bu takiplerin sonunda da kendisine düşecek görevleri tespit ederdi. Açıkçası kendisine iş yaratırdı. Beledi-

Musa Çiftçi.

ye otomobilinin lastiklerinin değişmesini teklif ettiğimde, 'Hay hay' demişti; 'daha önemli şeyler isteyin' diye de eklemişti. Park için gittik, ikiletmedi; okul için gittik, ikiletmedi. Görünsün, söylensin diye iş yapmadı. Yaptığı işin şişirme olmasını kabul etmez; beğenmezse söktürür, masrafı göze alırdı. En iyi malzeme, en iyi işçilik olmasına özen gösterir, en pahalı projeleri uygulardı. Yaptıklarıyla böyle anılacak.”

Besni Müftüsü Musa Çiftçi, Mehmet Erdemoğlu'nun dini anlayış ve hizmetlerini, bir din adamı yaklaşımıyla şöyle değerlendiriyor:

“Dört yıl önce tanıştım. Hastalığı süresince doktorlar görüşmeyi kısıtlamışlardı. Ama o, ağrılarına rağmen bir-bir buçuk saat bırakmazdı bizi. Dini sohbetler yapardık. Bundan mutlu olurdu. Her şeyin fani olduğunu, anılacak eserler bırakmakla görevli olduğumuzu söylerdi. Bir güzel meziyeti de cenazelere ve taziyelere katılmasıydı. Düğünleri de onurlandırırды ama

yasları kaçırmazdı. Şükreden ve sabreden bir insandı. Yardım ettiği öğrencilerin yanında başka 'fakirleri' vardı. Sır gibi aylık verirdi. Verme işi iman işidir. O kimseyi boş çevirmezdi. Gerçek bir Müslüman'dı."

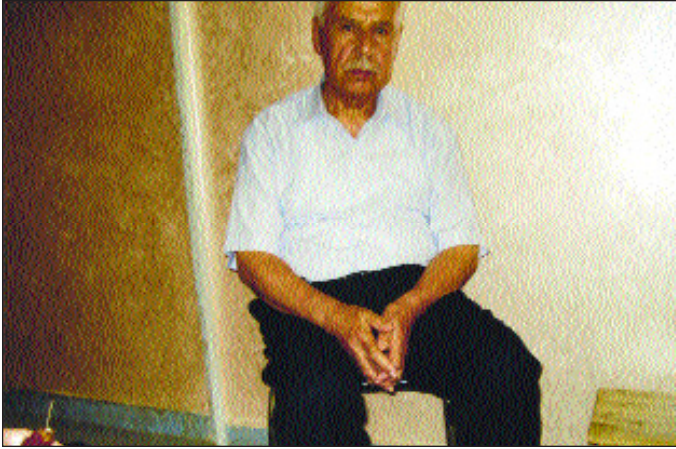
DOSTLAR BENİ HATIRLASIN

Âşık Veysel

Besni'deki gezintimizi sürdürürken biraz da eski dostlar arasında dolaşalım.

Ali Erdoğan Besni'ye hizmeti görev sayan hemşehrilerden biri. Çocukluğunda Mehmet Erdemoğlu'nun babası İbrahim Usta'nın (Ede'nin oğlu) yanında terzi çıraklığı yapmış. Aileyi o yıllardan tanıyor. Sonraları yolları kesişiyor bir yerde: Besni'ye yapılacak ortaokul ve lise inşaatı için heyet olarak yardım istemeye gidiyorlar Erdemoğlu'na. Ali Erdoğan, Mehmet Bey'in nasıl canla başla kendilerine yardımcı olduğunu vurguluyor.

Besni'de tanışma fırsatı bulduğumuz, kentin saygın insanı Abdülkadir Baba'nın, Mehmet Erdemoğlu'nun kişiliğiyle ilgili

Ali Erdoğan.

Abdülkadir Baba.

düşünceleri ise şöyle: “Onun bir kere bile öfkelenmediğini görmedim. Yanlışlıklar karşısında hiçbir zaman tepki koymadı. ‘Yaratılanı hoş gör, Yaradan’dan ötürü’ sözü Mehmet Amca’da şekil bulmuştur.”

Besni kültürü ile ilgili araştırmalarda bulunan eğitimci ve yazar Mehmet Demirel ise, Mehmet Erdemoğlu’nun kentlerine yaptığı katkıları bambaşka bir açıdan değerlendiriyor. “Besni’nin eskiden Adıyaman’ın önünde bir varlığı vardı. Ama sonraları Adıyaman’a bağlı bir ilçe konumuna gelince gücünü kaybetti. Özguvenini de sarsılmaya başladı. İşte Merinos sayesinde Besni tekrar özgüvenini kazanmıştır. Besnililer hangi işe kalkışsalar arkalarında Mehmet Erdemoğlu’nun gücünü hissetmişlerdir. Bu, bir kent halkı için çok önemlidir.

Besni’nin çok renkli bir kültürü var. Çevresinde bulunan Malatya, Gaziantep, Diyarbakır, Urfa kültürlerinin arasında, hiçbirine benzemeyen özgün bir kültüre sahiptir.

Evliya Çelebi, ‘Besnililer dokumacılığı ta Orta Asya’dan getir-

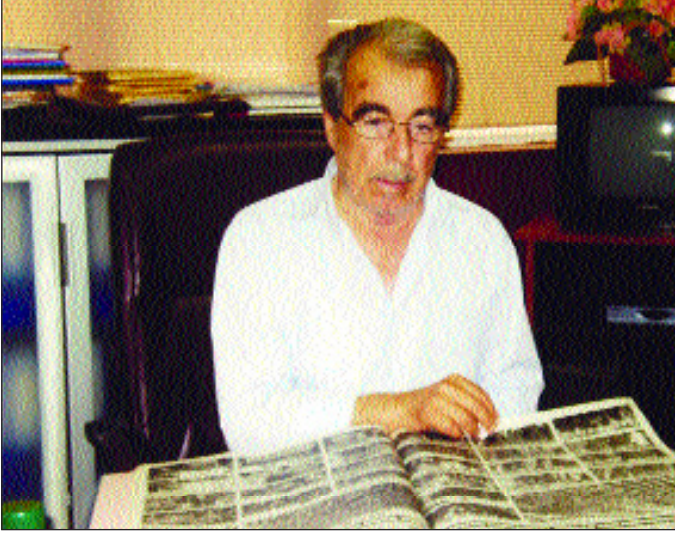
Mehmet Demirel.

mişlerdir' der. Kaybolan mesleklerle ilgili bir araştırma yapıyor-duk; kendimizi bir kültür deryasının içinde bulduk. 1950'li yıllarda bir köşker pazarı var. Günde beş bin çift yemeni üretiliyor. Ayrıca altı tane tabakhane var. Deriyi de yemeniyi de Besnili üretiyor. Pazarlamayı da yine kendisi yapıyor. Bu kentin halkı çok eskiden beri, İstanbul başta olmak üzere başka şehirleri görüp tanımıştır. Bu yüzden yenilikçidir. Cumhuriyet devrimle-rini de saygıyla kabul etmiş ve yaşamlarına geçirmişlerdir.

Mehmet Erdemoğlu ise bu zincirin en pırıltılı halkasıdır.”

Besni'deki yerel yayınları inceleyenler, bu gazetelerde yıllar yılı Mehmet Erdemoğlu'nun hayır haberlerinin yayımlanmış olduğunu görürler. Bunlardan *Besni Ekspres* hemen her sayı-sında onun birbiri ardınca gelen bağışlarını, hizmetlerini anlat-maktadır. Merinos firmasıyla ilgili gelişmeleri öğrenmek ve haberleri izlemek için de bu gazetelere göz atmak yeterlidir.

Besni Ekspres'in sahibi Şekip Önder, geleneksel kent değer-lerinin günümüze ulaşması için çaba harcayanlardan. Dil ve

Şekip Önder.

gelenekler konusunda yaptığı araştırmaları daha yayımlanmadan bizimle paylaşma inceliğini gösterdi. Mehmet Erdemoğlu ve Merinos'la ilgili gazetelerinde yayımlanmış-yayımlanmamış bütün fotoğrafları ve belgeleri bize ulaştırdı. Kendisine ve oğlu Tarık Bey'e katkılarından dolayı teşekkür borçluyuz.

Şekip Önder, Mehmet Erdemoğlu'nun dilinden hiç kötü söz çıkmadığını, en çok kızdığı zaman bile "İşin rast gele" dediğini anlatıyor. Her durumda kontrollü bir insan olduğunu söylüyor. Besni'ye hizmetlerini övgüyle sıralıyor ve onun eksikliğini duyduklarını sık sık dile getiriyor.

NE ADLAR VARDIR ADAMLAR DIŞINDA KALIR
NE ADAMLAR VARDIR ADINI TAM TAŞIR

Özdemir Asaf

Mehmet Erdemoğlu'nun özörlöler okulu için yaptığı bağışlar, emniyet binasındaki onarıma katkıları, hastanede kendi adına yaptırdığı oda, kente armağan ettiği saat kulesi... günde-lik yardımlarından bazılarıdır. Meslek yüksekokuluna yaptırdığı kütöphaneyle költöre hizmeti; Hacı Reőit Camii'ne yaptırdığı gusölhaneyle de insana saygıyı öne çıkarmaktadır.

Bu arada şunu özellikle vurgulamak isteriz: Burada anlatılan yardımların hiçbirisi aile bireyleri tarafından dile getirilmemiőtir. Sunmakta olduğumuz bu bilgiler, Besni ve Gaziantep'teki bazı

Mehmet Erdemoğlu Besnililer Derneği'nin açılışında, Muammer Güler'le.

Mehmet Erdemoğlu, sağlık ocağı ve ana çocuk sağlığı aile planlama merkezinin açılışında Vali Kadir Çalışıcı, Belediye Başkanı Celal Doğan'la.

yetkililerden, halktan ve yerel gazetelerden edinilmiştir.

2003 yılına gelindiğinde Gaziantep'te yirmi dört derslikli iki ilköğretim okulunun temeli atılmaktaydı.

Bu okulların yer seçiminde özellikle gecekondu mahalleleri üzerinde durulmuş; ihtiyaca cevap verebilme amacı öne çıkarılmıştı. Gaziantep Valisi Lütfullah Bilgin'in verdiği onur belgesi ise, Mehmet Erdemoğlu'nun onurlu yaşamının hayır hanesini süsleyen bir başka belge olmuştu.

2000'li yıllar Merinos'un giderek Anadolu devleri arasında daha ön sıralara yükselme yıllarıydı. Baş döndürücü hamlelerle zirveye doğru yol alınırken Mehmet Erdemoğlu ve oğullarında hiç mi hiç baş dönmesi görülmemekteydi. Onlar yine aynı mütevazı, olgun, çelebi halk adamı görüntüsünde ve hep aynı yerdeydiler.

Mehmet Erdemoğlu, Gülüşüm-İbrahim Erdemoğlu İlköğretim Okulu açılışında bir kız öğrenciyle birlikte.

Ancak fırsat düştükçe dört koldan yardımlarını sürdürüyor; üretimde, ihracatta kırdıkları rekorlara koşut, yardım rekorları kırıyorlardı. Gaziantep Kanser Hastanesi'ne iki yüz milyar liralık bağışın ardından –inşaatın bitirilememesi üzerine– İbrahim Erdemoğlu, yüz milyarlık daha bağış yaptıklarını açıklayacaktı. Aynı günlerde Mehmet Erdemoğlu, Besni Devlet Hastanesine de tıbbi cihazlar alınması için para yardımında bulunuyordu.

EĞİTİM, OKUL DEMEKTİR

Gazi Mustafa Kemal Atatürk

2003 yılının Besni'deki yerel gazetelerine baktığımızda, Mehmet Erdemoğlu'nun burs verdiği öğrenci sayısının üç yüzü bulduğunu görmekteyiz.

Eğitim, onun en önem verdiği konuydu. Bir toplumun başarıyı eğitilmiş insanlarla yakalayacağına inanıyordu.

İnançlı bir insan olmasına karşın bağışlarında cami yapımını ön plana çıkarmamıştı. Gerçi Besni'de yaptırdığı cami, mimari ve süsleme sanatı açısından örnek bir ibadet yeri idi. Yine onarımı gereken camilerin minarelerini ve hizmet alanlarını cömert bağışlarla yenilemekteydi. Ancak ona göre ibadet her mekânda yapılabilirdi. "Ceketini çıkarır serer, namazını kılar. Ama eğitim her yerde yapılamaz. Bu memlekete donanımlı okullar lazım" diyordu. Eğitime hizmeti bir ibadet olarak benimsemişti.

İbrahim Erdemoğlu, babasının bu konulardaki duyarlılığını şöyle anlatacaktı: "Babam hiç kendisi için bir şey istememiştir. Hastalığında dahi şifa istemedi. Ailesi için de bir şey istediğini duymadım. Toplum için huzur, herkese aş ekmek, eğitim imkânı istiyordu.

Her insan çocuğuna iyi bir gelecek ister. Bunu, para, mal mülk bırakarak yapamazsınız; satar. Öğretimle bilgi vererek de yapamazsınız; kullanamayabilir. Ama sanayileşmiş, eğitilmiş bir toplum bırakırsanız o zaman çocuğunuza da sağlam bir gelecek bırakmış olursunuz. Ve o zaman tüm çocuklar da

Ekrem İlbaş ailesi evlerinde bizi kabul ettiler.

garantidedir. Kendi çocuklarının yanında başka çocukların da geleceği onu hep ilgilendirmiştir.”

Bu konuda bir de Erdoğan Şeker’i dinleyelim: “İşçilerimize ev yaptık. Bir çalışan olarak, sol tandanslı biri olarak benim bu konuya hemen atılmam gerekirdi. Oysa başlangıçta bazı itirazlarım oldu. Çünkü çok pahalıya patlayacaktı. Aile, itirazlarımı genelde dikkate alır; beni ikna yoluna giderler. Bazen de komik oluyor bu durum. Çünkü beni ikna etmeye çalışan bu adamlar her şeyin sahibi. Mehmet Amca beni çağırdı. ‘Sen itiraz ediyormuşsun’ dedi. Çekincelerimi anlattım. ‘Bak’ dedi, ‘siz sanıyorsunuz ki biz çalışanlarımıza yatırım yapıyoruz. Oysa biz onların çocuklarına yatırım yapıyoruz. Çünkü bunlar gecekonduda oturuyorlar. Şimdi doğru dürüst mutfak, banyosu, tuvaleti olan bir evde oturacaklar. Okul yaptırırken de neden en dış mahalleleri, gecekondu yörelerini seçtiğimizi bir düşünün! Sonra şunu unutmayın: Siz bu adamlarla kazanmadınız mı? Üç beş

Salman Yurdabakan ailesiyle evinde.

kuruşu da esirgemeyin. Olursa harcayın. Paranın yettiği yere kadar yaparız' dedi. Böyle bir düşüncenin adamıydı.

Şimdi beş yılı dolduran işçilerimiz için üç blok daha yapılıyor. Başka patronlarla yaptığımız toplantılarda bize 'sendikacı' diyenler olmuştur. Eleştirilerle karşılaşırız.

İşçilere verdiğimiz eğitim konusunda da düşünceleri çok iletirdi. Bir gün; 'Eğitiyoruz eğitiyoruz kalkıp başka yere gidiyorlar' dedim. 'Gitsinler, daha iyi ya. Başka yerde de güzel hizmet versinler. Bu, ülkeye hizmettir' dedi. Sonra ekledi: 'Hem adam olun, kaçırmayın. Daha iyi koşullar bulursa elbette gidecek.' Artık eğitime harcanan paranın asla boşa gitmediğine inanmaktayım."

Merinos'un sosyal sorumluluk kapsamındaki etkinlikleri, kişisel olarak bağışlar yapma anlayışının çok üzerinde; çağdaş kurumsal bir çizgiye oturmuş durumda. Bu bile başlı başına bir inceleme konusudur.

Kaymakam Hulûsi Şahin'in gözlemleriyle açalım konuyu.

“Yardım yapmak erdemli olmayı gerektirir. Zengin olmak yeterli değil. Birçok zengin, isim yapmak için bağışta bulunabiliyor. Bunlar iş hayatında acımasızlar. İşçisinden kesiyor, sigortasından kesiyor, ücretleri geciktiriyor... Birçok patronun krizleri bahane ederek işçi çıkardığı, işçinin asgari ücretini ödemediği zamanlarda Merinos, işçisine sosyal konut yapıyor; onları tatile gönderiyor. XIX. yüzyıldan sonra gelişen müşfik devlet anlayışını kendi çapında gerçekleştiriyor.”

Merinos’un, beş yılını doldurmuş işçileri için Gaziantep’te yaptırdığı konutların bazılarını görme olanağımız oldu. Evlerini bize açan Salman Yurdabakan ve Ekrem İlbay’la, onların aileleriyle görüşmeler yaptık.

Son derece ferah, geniş ve modern dairelerdi gezdiklerimiz. Tanıştığımız her iki aile de Antalya’da beş yıldızlı Kremlin Otel’inde tatil yapan gruptandılar. Kremlin’de bir hafta süren tatilin tüm organizasyonu Merinos tarafından yapılmış ve tüm masraflar şirket tarafından karşılanmış. Yaşamlarındaki bu iki güzel olayı mutlulukla dile getirdiler. Patronlarını işçi dostu, Merinos’u ise bir yuva olarak değerlendirmekteler.

Mehmet Erdemoğlu’nun eğitime olan katkıları çok yönlüydü. Besni Meslek Yüksekokulu’nun kütüphanesini yaptırmakla kalmamış, gerekli bilimsel, mesleki kitaplarla da donatmak üzere milyarlarca liralık bağışlarda bulunmuştu.

Burs verdiği öğrenciler için belirlediği tek kriter, ihtiyaçlarının olmasıydı. Ancak başarı durumlarını da izlemeye alırdı. Bu öğrencilerden, bazen hayata atıldıktan sonra ziyarete gelenler olmaktaydı. Bu tür ziyaretler onun emeklilik yaşamını süsleyen olaylardı.

2004 yılında Eğitime % 100 Destek Kampanyası çerçevesinde Besni Çat Mahallesi’nde temeli atılan yirmi dört derslikli ilköğretim okuluyla da anne ve babasının isimlerini yaşatacaktı: Gülüsüm-İbrahim Erdemoğlu İlköğretim Okulu.

Antalya Kremlin'de tatil.

Temel atma, hizmete açma, onur belgesi sunma törenlerinin art arda yapıldığı bu dönemde bakanlar, milletvekilleri, valiler, belediye başkanları Mehmet Erdemoğlu ve ailesini tanımaktan duydukları gururu ve mutluluğu belirtmekteydiler.

Bu arada Merinos A.Ş. Türkiye genelinde başlattığı kampanyalarla halı üretiminde birinci sıraya; dünyada ise ikinci sıraya yükselmişti. Reklam kampanyasının yıldızı İbrahim Tatlıses'ti.

Merinos'un başarı hamleleri Mehmet Erdemoğlu'nun yardım hamleleriyle at başı gidiyor; bağışlar arttıkça başarı çizgisi yükseliyordu.

Onun eğitimle ilgili olarak ailesine sunduğu değerler okul ve yurt yapımıyla, burslarla sınırlı değildi. Asıl, çevresindekilere uyguladığı eğitim etkinlikleri daha yaygın ve kalıcı sonuçlara ulaşmaktaydı.

Çocuklarından başlayarak torunlarına uzanan; yeğenlerini, yakın akrabalarını; eşini, dostunu, onların çocuklarını içine alan çok yaygın bir eğitim programı uygulamaktaydı. Bildiği

doğruları, başarının sırlarını ve insan olmanın yollarını bıkmadan yorulmadan anlatıyordu.

Her sohbeti bir ders niteliğindeydi. Yaşam yolunda edindiği tüm değerleri cömert ruhunun genişliğince etrafına yağıdır-maktaydı. Salt bilgi değildi sunduğu; bilgi, deneyim ve sezgi derinliğinden süzülerek kotarılmış prensiplerdi.

Mehmet Erdemoğlu'nun prensipleri

- Kimseyi azarlamayın, hor görmeyin.
- Yalan söylemeyin.
- Ödemelerinizi zamanında yapın.
- Pazarlığını yaptığınız işten, batacağınızı bilerseniz de dönme-yin.
- Kimsenin işine müdahale etmeyin.
- İşinize, insanınıza, vatanınıza, devletinize, bayrağınıza sahip

Zorlu, çileli yaşamından süzülüp gelmiş bu prensipler çocuklarından torunlarına; çalışanlarına, dostlarına, giderek geniş kitlelere halka halka yayılıyor; insanlık, bu güzel insan örneğiyle aydınlanıyordu.

Mehmet Erdemoğlu tek başına bir okuldu.

O bu prensipleri yalnızca vaaz eden bir laf adamı değildi. Her bir sözünün arkasında duran, onları yaşamın akışı içeri-sinde işe dönüştüren gerçek bir “işadamı”ydı.

Mehmet Erdemoğlu'nun yaptıkları topluma hizmet açısın-dan değerlendirildiğinde, elbet eğitim hizmetlerini birinci sıra-ya almak gerekir. Çünkü bütün yaşamını, varını yoğunu, tüm düşüncesini eğitilmiş insan yetiştirme idealine bağlamıştı. Top-lumu ayakta tutan kurumsal değerleri asla göz ardı etmiyordu; üstelik bu değerler üzerinde yapılandırılacak teknolojik ve bilimsel gelişim onun eğitim idealinin rotasıydı.

KORKUYU YENEN BİR AŞKIN SEVENİYDİM BİR GÜL YAPRAĞIYDIM RÜZGÂRDA

Ahmet Özer

Mehmet Erdemoğlu dine, bilge bir Anadolu insanının derinliğiyle bakmaktaydı. Dindardı. Her gerçek dindar gibi inanç ve ibadeti bir gösteriş konusu yapmaktan kaçınırdı. Dinimizde sadeliğin vazgeçilmez koşul olduğunu bilenlerdendi. Toplumda İslamiyet'in temel değerlerinin etkin olmasını dilerdi.

Besni'deki Mehmet Erdemoğlu Camii.

Neydi bu değerler? Emeğe saygı, insana saygı, bütün doğaya saygı; doğruluk, alışkanlık, hoşgörü, yardımseverlik, tevazu...

İbadetini kendi dünyası içerisinde sessizce yapmaktan hoşlanırdı. Beş vakit namazını kaçırmazdı. Her türlü koşulun gerçekleştiğine inandıktan sonra hacca da gitmişti. Eşiyle yaptığı bu ziyaretin anlamına saygı duymuş, bir gösteriş tablosu yaratmamaya zen göstermişti. İsmi­nn önünde ise, “Hacı” lakabını hiç kullandırmadı. Mezar taşına da “Hacı” yazılmamasını vasiyet etti.

Memleketi Besni’ye armağan ettiği cami de onun dinsel anlayışının göstergesiydi. Bakım ve gereksinimlerini kendisi karşılıyordu. Gerçek ibadetin çalışmak ve üretmek olduğuna inanan bir insan, samimi bir Müslümandı.

BU SON FASILDIR EY ÖMRÜM NASIL GEÇERSEN GEÇ

Yahya Kemal Beyatlı

Mehmet Erdemoğlu'nun kendisini emekliye ayırdığı, işleyişi uzaktan izlediği bu dönemin; zamanını gönlünce kullandığı huzurlu bir dönem olduğundan söz etmiştik.

Yıllar birbirini kovalarken torunlar büyüyor, geleceğin taze enerjisi olarak hızla serpiliyorlardı. Merinos'ta üçüncü kuşak son derece donanımlı ve aile değerlerine bağlı bir biçimde göreve hazırlanmaktaydı.

Mehmet Bey görüş ve düşüncelerini hiç yorulmadan torunlarına ulaştırıyordu. Dedesini can kulağıyla dinleyip anlatılanlardan yaşam dersi çıkaran torunlardan biri de Ali Bey'in oğlu

Mehmet Erdemoğlu. Dedesinin yolunda bir torun.

Sevgi Erdemoğlu Merinos çalışanlarından.

Mehmet'ti. O, bu dersleri şöyle açıklıyor: "Dedemin bana nasihatleri vardı. 'Birisi sana çay ikram ederse, sen onu davet ettiğinde kahve ikram et' derdi. 'Ancak daha sonraki gidişinde sana yine çay ikram ediyorsa, orada bir duracaksın' derdi. 'Bir arkadaşınla bir yere gidiyorsan, ilk molada sen ikramda bulun ama ikinci molada onun vermesine fırsat tanı. Eğer vermiyorsa düşün. Ancak durumu kötüyse her defasında yine sen ver' derdi.

Dedeme gittiğinde enseme, tıraşıma, favorilerime, giysilerime bakardı. Bir eksiklik görürse söylerdi. Fabrikaya gitmemi, işleri öğrenmemi isterdi. Bizi şımartmaz, hediyeler vermezdi."

Genç Mehmet Erdemoğlu'nun, dedesinin adını sürdürme sorumluluğuna nasıl sahip çıktığını, davranışlarından da gözlemlemek mümkün.

Mehmet Erdemoğlu, bir zamanlar çocuklarına uyguladığı katı eğitim anlayışını 2000'li yıllara gelindiğinde, çocukları eliyle torunlarına da aktarmaktaydı.

Erdemoğlu ailesinin gençleri daha çocuk yaşlarda, kız olsun

erkek olsun, işe koşuluyorlardı. Onların, ileride sorumluluk alacak biçimde yetişmeleri için sıfırdan başlamaları gerekmekteydi. Tatil dönemlerinde işi öğrenmek durumundaydılar.

Bu sürecin nasıl işletildiğini de Mahmut Erdemoğlu'ndan dinleyelim: “Babam, eğitimi bize çocuk yaştan vermiştir. Biz de kendi çocuklarımızı erken yaşta işe başlattık. Benim büyük oğlan şimdi İzmir'deki mobilya fabrikasında, küçük oğlan Gaziantep'teki fabrikada çalışıyor. Servisle gidip gelirler. İşçiyle aynı yemekhanede yemek yerler. Bilgisayar başında masaya oturtmak, çocuğunuzu o işe başlatmak değildir. Çalışmak, işçinin koşullarında, onları anlayarak iş üretmektir. Çalışanların yaşamdan beklentilerini, hangi koşullarda yetiştiklerini öğrenmektir. Onların davranışlarını anlayabilmeleri, gerçekçi bir diyalog kurabilmeleri bu sayede mümkündür.

İşin kolay olmadığını, bir insandan emir almanın ne kadar önemli olduğunu öğrensinler istiyoruz. Belli bir maaşla nasıl

Gülser Bozbeyli, Esra Erdemoğlu, Neslihan Erdemoğlu
Merinos'ta görev başındalar.

geçindiklerini de bilmek durumundalar. Yarın işin başına geçerlerse gerçek bir tevazuyla yaklaşımları lazım. Bir insan ilk gençlik yıllarında bir işte çalışmadıysa, sonraları emir alamaz. Bizim fabrikamızda çocuklarımız ustalarından izin almadan su içemezler, tuvalete gidemezler. Babası yok orada, amcası yok. Kendisi de bir Erdemoğlu değil; oradaki bir işçi.”

Başka bir yoruma gerek var mı? Bu eğitim sistemini anlatmak için daha fazla açıklamaya gerek var mı?..

Bilgelik, kuşaktan kuşağa damıtılarak geçiyor ve dönüşüm halinde çoğalarak geleceğe uzanıyor Merinos'ta, Erdemoğlu ailesinde...

İbrahim Erdemoğlu'nun çocukları, babalarının Merinos'un sahiplerinden olduğunu okulda öğretmenlerinden öğrenmişler. Yıllar önce bunu bir gazetede okuduğumda inanmamıştım. O röportajda İbrahim Bey şöyle diyordu: “Bizim fabrikada sınıf yoktur. Kurulduğu ilk günden beri hepimiz birlikte yemek yeriz. Bu bizim fabrikanın bereketidir. Benim kızlarım da okula özel şoförlerle gidemezler. Servisi kaçırırlarsa otobüse binerler.”

Geleceğin dirayetli iş kadınları da elbet böyle bir sistemle yetişecekler.

OLMAYA DEVLET CİHANDA BİR NEFES SIHHAT GİBİ

Kanuni Sultan Süleyman

Mehmet Erdemoğlu insana duyduğu saygıyı sağlık konusundaki yaklaşımlarıyla da ortaya koymuştur. Sağlık kurumlarının kurulması ve işletilmesiyle ilgili bağışları her zaman beklentilerin de üzerinde olmuştur. Ancak onun bu konudaki tutumunu, şirketin çalışanlarına sunduğu olanaklar açısından değerlendirdiğimizde daha iyi anlayabiliriz.

Merinos çalışanlarının her türlü tedavileri, başlangıçtan beri Gaziantep Amerikan Hastanesinde yapılmaktadır. Kendisine, “İşçiler zaten sigortalı. Sigorta hastanesinde tedavi görebilirler” denildiğinde, “Biz kendimiz, çocuklarımız nasıl en ileri hastane koşullarına ulaşabiliyorsak tüm çalışanlarımızın da buna hakkı vardır” sözleriyle görüşünü açıklamaktadır.

Özel hastanelerin SSK ve Bağkurluları da kabul etmesini öngören yasanın çıkmasına kadar Sağlık Eğitim Vakfı’na bağlı Amerikan Hastanesi, Merinos’un işçilerini, aileleriyle birlikte tedavi eder. Şirket bu hastanenin astronomik faturalarını ödemekten yüksünmez.

Mehmet Erdemoğlu, “Çalışanlarımız ne kadar çabuk sağlıklarına kavuşurlarsa biz o kadar mutlu oluruz. Biz bunu onlara borçluyuz” demektedir.

Zaman zaman bu hastaneye başka hastalar da göndermektedir. Bunlar gariban, nereye gideceğini bilmeyen kişilerdir. Bir şekilde Mehmet Amca’ya ulaşma şansına sahip olmuşlardır. Hastanenin başhekim yardımcısı Dr. Mehmet Şeker’e gön-

derir bu hastaları. O da bu kişileri, hastalığın durumuna göre yönlendirir: Üniversite hastanesine mi gitmeleri gerekiyor? Orada mı tedavileri yapılacak?..

Bu hastaların faturalarını ise bizzat Mehmet Erdemoğlu ödemektedir. O, bu işleri yaratılışının sebebi olarak görmekte; “Ben bu işleri yapmak için buradayım” diye düşünmekteydi. Kendisini yoksulluk çeken, acı çeken insanlara karşı sorumlu ve görevli sayıyordu. Uğraşlarından bu nedenle bıkkınlık hissetmiyordu.

Çağdaş bir evliya gibiydi. Kapısına gelen insan, eli ve gönüü boş dönmezdi. Bu anlayışın bir hikmeti olarak da verdikçe çoğalıyor, güçleniyordu.

Günlük programlar yapmaktaydı. Notlar alıyordu: “Şunun şu eksiki varmış. Okulun şu ihtiyacı varmış Bugün bunları yapalım” diyerek şoföre notlarını verir ve yola çıkardı. İstikamet Besni’ydi. Orada isimleri sadece kendisinde bulunan hemşehrilerine tek tek ulaştırırdı yardımlarını.

Bazen de bahçeye doğru yola çıkarlardı. O zaman, önce eve uğrayıp Servi Hanım’ı alırlar; doğa içerisinde dingin, mutlu saatler geçirirlerdi. Bu yolculuklara özel şoförü Şaban Bey’le çıkardı hep. O ne yapacağını bilen, deneyimli bir yardımcı olarak her konuda yanındaydı. Kendisinin gideceği adresler, yardım zarflarının ulaşacağı kişiler, günlük programlar bir tek Şaban Bey’e bildirilmekteydi.

Bahçeye gidildiğinde orada sofralar kurulurdu. Tatil günlerinde çocuklar ve torunlar da katılırlardı bu gezilere. Mangallar yakılır, aile bir arada bulunmanın mutluluğunu yaşırdı. Bu sofralarda da önce bahçedeki bekçiye ve çalışanlara yemekleri verilir; aile fertleri sonra sofraya otururlardı.

Mehmet Amca’nın zaman zaman gerekli ziyaretler için de Besni’ye gittiği olurdu. Bir cenaze, bir düğün, bir hasta ziyareti onun asla atlamadığı sosyal etkinliklerdendi. Uzaktan tanıdığı kişilerin bile bu tür önemli günlerinde yanlarında olmaya

özen gösterirdi. Besnililer yaşamlarının acı ve tatlı tüm anlarında bu saygı duydukları, şükran duydukları büyüklerini yanı başlarında görmekteydiler.

Hafızası kuvvetliydi. Hatırını sorduğu kişinin aile geçmişini de bilir; babasını, dayısını vb sorar, bilgi alırdı. Damadı Mustafa Erman kayınpederinin bu konudaki tutumunu şöyle anlatacaktı:

“Akraba ve hemşehri bağlarına çok önem verirdi. Benim en uzak akrabalarım bile hürmet gösterirdi. Yaşına, konumuna bakmaksızın en uzak bir akrabasının, bir hemşehrisinin düğününe, cenazesine giderdi. Bize de tavsiye ederdi. Antep’te bir Besnili ölmüşse mutlaka giderdi. Bir hemşehri düğünü varsa, davetli olsun olmasın, giderdi. Yeter ki duymuş olsun.”

Bu konuyla ilintili olarak Mustafa Erman’ın aktardığı bir anekdotu da sunalım okuyucularımıza: “Hacı Ömer Akdoğan adındaki ustası Mersin’de vefat ettiğinde babamla birlikte kalkıp cenazesine gitmişlerdi. Hacı Ömer Usta çok saygıdeğer bir insandı. Aradan yıllar geçtikten sonra Besni’de bir sohbet sıra-

Bahçeden bir görüntü.

sında, 'Hacı Ömer Usta'nın esnaf kooperatifine borcu var' diye bir konu geçiyor. Kooperatifin bir çalışanı söylüyor bunu. Kayın-peder de 'Ben ustamı borçlu yatırmam' diyerek adama parayı veriyor. Bir zaman sonra birinden duyuyor ki Hacı Ömer Akdoğan'ın esnaf kooperatifine borcu varmış. 'Ben onu yatırmıştım' diyor; daha sonra da bizzat kooperatife gidip borcu kapatıyor.”

Söz buraya gelmişken onun insana duyduğu saygıyı nasıl yaşama geçirdiğini yine Mustafa Erman'ın bir anısıyla ortaya koyalım: “İnsan ilişkilerinde çok hassastı. İnsanları üzecek, onlara sıkıntı verecek davranışlardan özenle kaçınırdı... Bir gün kayınvalidemle hacca gidecekler. Antep'ten uçak kalkmıyor hacca. Adana'ya doğru yola çıktık. Beş altı araçla gidiyoruz, onları yolcu etmek için. Adana'ya vardık. Acıkıldı. Onbaşılar'ı (ünlü kebab salonu) arıyoruz. O durdurdu arabaları. Hepimize dedi ki: 'Ben yemek falan istemiyorum. Mademki bir toplumla yolculuk edeceğiz; denilen saatte orada olmalıyız, kimseyi rahatsız edemeyiz.’”

Bir başka tanıgın gözlemiyle de örnekleri sürdürelim; Mehmet Amca'nın toplum içindeki tavırlarını aile doktoru Mehmet Şeker'in anlatımıyla verelim: “Hastaneye gelişlerinde, bekleyen başka hastalar varsa, onlarla oturur sohbet eder, sırasını bekledi. O ekonomik gücün sahibi olduğunu kimse anlayamazdı.

Halı sarayındaki ofisinde ise, kendisinden bir şeyler isteyen üç beş kişi mutlaka olurdu. 'Hepsi de doğru konuşmuyor' denildiğinde; 'Yalan söylese ne olur, söylemese ne olur? Para istiyor, ben de veriyorum' derdi. Yaşamı yardım üzerine kuruluydu.”

Berbere gittiğinde de insana saygıyı aynı kararlı incelikle sürdürmekteydi. Berberi eve çağırılmaz, saçını kestirmeye kendisi giderdi. Orada da sırasını bekler, bol bahşiş bırakırdı. Ona bu konuda son zamanlarına kadar hizmet vermiş olan Mustafa Eraslan şunları söyleyecekti: “Benim dedem de, babam da berberdiler. Her ikisi de sırasıyla Mehmet Amca'ya hizmet etmişler-

Berber Mustafa Eraslan.

di. Son yıllarda da ben sürdürdüm bu hizmeti. Onu tıraş ederken hiç elim ayağıma dolaşmazdı. Zenginlerin de çekinilecek insanlar olmadığını, alçakgönüllüğüyle o öğretti. 'Berber efendi' derdi bana. Hep iyiliğe teşvik ederdi. 'Biri kötülük yapsa bile siz ona iyilik yapın; bir gün kötülük yapmaktan vazgeçer' derdi.

Bir gün Mehmet Amca gelmiş tıraş oluyor. Biz de ilan asmuşuz cama; 'kalfa aranıyor' diye. Bir adam geldi; otuz beş-kırk yaşlarında. 'Kalfa arıyormuşsunuz' diye başvurdu. 'Arkadaş, kusura bakma. Ben on sekiz-on dokuz yaşlarında birini arıyorum' dedim. Adam gitti. Mehmet Amca, 'Mustafa, iyi yapmadın' dedi; 'Adamın kalbini kırdın. Sen işe yaramazsın, dedin. Kendini onun yerine koy. Almayacaksan alma. Biraz önce biriyle anlaştık, ilanı kaldırmayı unutmuşuz, desen daha iyi olurdu' dedi."

Mehmet Erdemoğlu'nun emeklilik döneminin en yakın tanıklarından şoförü Şaban Teke, onun peygamber sabrına sahip bir insan olduğunu, "şükür" kelimesini çok kullandığını

Özel şoförü fiaban Teke.

söylüyor. Hastalanmadan önce günlük yaşamının nasıl sürdüğünü de şöylece özetliyor: “Fabrikayla bir bağımız yoktu. Arada bir gelir, çay içer giderdik. Öğlene kadar yazıhanede kalırdık. Yaz gelince öğleden sonraları hemen her gün bahçeye giderdik. Böyle zamanlarda ‘Hanım hazırlan’ diye seslenirdi Hacı Teyze’ye.

Yardım yaptığı kişilerin ve burs verdiği öğrencilerin listesini kendisi tutardı. Sekreter tutma, bilgisayar alma düşüncelerine karşıydı. Son zamanlarda burslu öğrenci sayısı dört yüze ulaşmıştı. Bir tek şeye çok karşıydı: Bu öğrencilerin cep telefonu kullanmalarına. ‘Bunlar zorluk görmemiş. Benimkinden yeni telefonları var. Bu doğru değil’ derdi.

Karşı çıktığı bir başka durum ise, burs alan öğrencilerin başarısız olmalarıydı. 'Annenize babanıza bakmıyorsunuz. Sizden bir şey bekleyen yok. Yapacağınız tek şey çalışmak' diyor; başarısız olanın bursunu kesiyordu."

Şaban Bey, onun yolda hız yapılmasından hoşlanmadığını da söylüyor. Sık sık 'Sakin ol, yavaş gidelim' dediğini; bir de hiçbir durumda öfkelenmediğini anlatıyor. Şaban Bey'in, Mehmet Amcasına bir evlat saygısı ve sevgisiyle bağlı olduğunu, kaybından duyduğu derin üzüntüsünden anlıyorsunuz.

ESKİ BAHARLAR NEREDE BİZİ HANGİ DAĞDA BEKLER

Ceyhun Atuf Kansu

2004 yılı Merinos'un büyük atılımlar yılıydı. Firma, Türkiye'nin bin büyük ihracatçısı içinde 221. sıraya yükselmiş; Gaziantep Sanayi Odası Başkanı Nejat Koçer'den kutlama mesajı almıştı. Başarılar birbirini izliyor, kutlamalar sürüp gidiyordu.

Ancak gelişen bazı olaylar, Erdemoğlu ailesi için bu yılın çetin geçeceğini haber vermekteydi.

Mehmet Bey'in, son zamanlarda sağlığında bir aksama gözlenmektedir. Zaman zaman baş dönmeleri geçirmekte ve yere düşmektedir. Bir süredir mide kanamasının belirtisi olan abdestte siyahlaşmayı kendisi fark etmiştir ama bundan söz etmekten utandığı için bir tedaviye başlanamamıştır. Bu yüzden rahatsızlığı sürüp gitmektedir.

Düşmeler sıklaştınca Ali Bey babasını İstanbul'a götürür. International Hospital'da tahliller yapılır. Kan değerleri çok düşük çıkar Mehmet Bey'in. Bir yıldır süren kanamalar onu kansız bırakmıştır. Endoskopi yapılır. Yeni bir takım tahliller daha... Doktor, "Midesi çok problemlî" der Ali Bey'e. "Nedir?" diye sorunca da beklemediği bir cevap alır Ali Bey: "Mide kanseri!"

Bundan sonraki dönemde cerrah aramaya başlarlar. Prof. Dr. Orhan Bilge ve ekibine ulaşılır. Florence Nightingale'de beş saat süren bir ameliyatla midesi alınır Mehmet Bey'in. Buna alışması ve ayağa kalkması zaman alacaktır. "Midesiz nasıl yaşanır?" diye düşünmekte, düşüncelerini de etrafındakilere pek fazla açmamaktadır.

Yasemin Balsu.Yaşamın baharındaydı.

Yoğun bir tedavi programından sonra toparlanmaya başlar. Ayğa kalkıp günlük işlerini sürdürmeyi dener. Önce birer ay, sonra üçer ay aralıkla kontrole gider. Korkulu dönem bir süre için de olsa askıya alınmış, gözlere umut ışığı yerleşmeye başlamıştır.

Ancak tam bu sıralarda yaşanacak başka bir acı Erdemoğlu ailesini yasa boğacak; unutulmaz, onulmaz bir yara olarak yüreklerini dağlayacaktı. Gülsüm Hanım'la Mustafa Erman Bey'in kızları Yasemin, beklenmedik bir anda hayata veda etmişti.

Yasemin Balsu otuz bir yaşındaydı henüz. Merinos çalışanlarından Ahmet Balsu'yla evliydi. Bir çocuk annesiydi. İktisat Fakültesi mezunuydu. Amerika'da dil eğitimi görmüştü. Bu azimli ve donanımlı genç hanım Merinos A.Ş.'nin dış ticaret

müdürlüğünü yürütmektedir. Ailesi için olduğu kadar iş dünyası adına da bir kayıp oldu Yasemin Balsu'nun ölümü. Adına okullar, parklar yapılacak; anısı bir anlamda yaşatılacaktı.

Bu arada Gaziantep'te Servi Erdemoğlu ve Mehmet Erdemoğlu adlarına yapılan okullar törenle hizmete açılıyordu.

Merinos A.Ş. çitayı yükseltmeye devam ediyor, Türkiye'nin en büyük beş yüz sanayi kuruluşu içinde 163. sıraya ulaşıyordu. Medyada İbrahim Erdemoğlu'nun samimi röportajları yayımlanmaktaydı. "En büyük yatırım, insana yapılan yatırımdır" diyordu İbrahim Bey.

Hayat acı ve tatlı oyunları ile sürüp gitmekteydi.

Servi Erdemoğlu İlköğretim Okulu'nun açılış töreninden.

ÜSTÜN HİZMET

2005 yılı Mehmet Erdemoğlu'nun toplumsal hizmetlerini katlayarak büyüttüğü bir yıl görünümünde geçmişti. Bunun sonucu olarak Merinos A.Ş. 2006 yılının Sosyal Sorumluluk Liderleri listesinde 12. sırayı alacaktı. Bu liste, *Capital* dergisinin yaptığı ciddi bir araştırma sonucunda düzenlenmişti.

Aynı günlerde bir başka onur verici olayla yine gündeme

Mehmet Erdemoğlu TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın elinden
Üstün Hizmet Ödülü'nü alırken.

geliyordu Erdemoğlu ailesi. Mehmet Erdemoğlu, TBMM Üstün Hizmet Ödölü'ne layık görölmüştü. Ödölünü almaya özel uçakla gitti. Törene oğlu Ali Erdemoğlu, Besni kaymakamı ve Adıyaman milletvekilleriyle katıldı. Ödölünü TBMM Başkanı Bülent Arınc'ın elinden aldı.

GÜN IŞIĞI GÖTÜRMEK İSTERİM GİDERKEN SIMSIKI KAPANMIŞ AVUÇLARIMDA

Hüsnü A. Göksel

Mehmet Bey'in rutin kontrolleri sırasında karaciğerde bir nokta saptanmıştı. Önceleri hareketsiz olan bu bölgede gide-rek bir faaliyet ortaya çıktı. Ağrılar başlamıştı. Çaresizlik içe-risinde, ailece, şifa arayışına giriştiler. Ne yapılabilirdi?..

Duydular ki Rusya'da bir biyoenerji uzmanı varmış; onu getirttiler. Kırgızistan'da bitkisel ilaçlar yapan bir hekimle bağ-lantı kurdular. Raşit Hayroviç adındaki bu hekim, Nepal'de yetişen bitkilerden yapılmış şuruplar, ballar gönderdi. Şarla-tan biri değildi. İlaçları bir hayli iyileşme de sağladı.

Ankara keçisinin etiyle pişirilmiş soğanlı yemekler öneril-mişti. Onu da yedi Mehmet Bey. Daha önce ağzına hiç soğan koymamışken, soğanlı bıçakla kesilmiş bir yiyeceği bile geri çevirmişken, "Çocuklarım bunlardan medet umuyor, üzülme-sinler" diye ne söylendiyse hepsini yerine getirdi. Sessiz bir boyun eğişle istenilenleri yapıyor ve yalnızca "şükür" diyordu.

Ancak bir gün Doktor Mehmet Şeker'e demişti ki: "Anka-ra'da, İstanbul'da bunca doktor, profesör muayene etmiş, çare bulamamış da ben bu adamların yöntemleriyle mi iyi olaca-ğım? Bu biyoenerjiye ve bitkilere güvenmiyorum. Tıbbın önünde bir şey olacağına da zerre kadar inanmıyorum."

Bilimsel doğrulara, pek çok bilim adamından daha fazla güveni vardı.

Hasta yatağındaki en büyük endişesi ise, yardım ettiği insan-ların kendisine ulaşamayacağı düşüncesi idi. "Şoförü çağır,

Son günlerinde Mehmet Erdemoğlu.

paralarını yolla” dedi yakınları. O dayanamadı, kalkıp Besni’ye gitti. Akşam döndüğünde bir hayli açılmıştı. “Gelenler oldu, paralarını verdik. İyi oldu” demişti. “Ne yiyeyim? Nereleri gezeyim? Nasıl bir araba alayım?” düşüncesinde bir insan olmamıştı hiç. Hatta “Tanrım, bu derdime şifa ver!” bile demiyordu.

En son Besni’de Merinos’un bir bayi açılışı vardı. Yakınlarıyla beraber gitti. Zorlanıyordu. Ancak bir partinin genel başkanı gelse toplayacağı kalabalık, o kadar olurdu. Hemşehrileri gerçek bir sevgiyle onu görmeye gelmişlerdi.

Bundan sonraki dönem aile için acı bir bekleyişin kapılarını aralayacaktı. Mehmet Erdemoğlu asıl bu günlerde beyin ve ruh gücünün üstünlüğünü ortaya koyacaktı. Yapılan işlemlere sessizce katlanıyor, halinden şikâyet etmiyordu. Vücudun âcizliği ile ruhun gücü arasındaki bu çarpıcı çelişki görenleri etkiliyor, sarsıyordu.

BU CAN BU TENDE KONUKTUR

Yunus Emre

Hastalığın seyrinde son döneme gelindiğinde, emaneti teslimine çoktan hazırlanmıştı. Zaten her şey emanetti ona göre. Bir konuşmasında, “Allah esirgesin; servet, evlat, hepsi emanettir” dememiş miydi? Kiralık işyerini satın aldıkları zaman da oğullarına; “Burası yine de bizim sayılmaz. Biz bunu işletmekle görevliyiz” dememiş miydi?

Artık görevlerini tamamlamıştı. Şimdi dostları, hemşehrileri, okullarında okuyan öğrenciler... sıra sıra onu görmeye geliyor; bir ince teşekkür sunmaya çalışıyorlardı. Ömrünü adadığı idealler; yardımlar, bağışlar... bir sevgi seli halinde ona geri

Mehmet Erdemoğlu'nun cenaze töreninden.

geliyordu. Son nefesini de bu sevgi denizinde verdi.

Zengin bir insan olarak, gerçek zenginliğe ulaşmış bir insan olarak ayrıldı bu dünyadan. Geriye uçsuz bucaksız bir miras bıraktı. İnsanlığa anlamlı bir iz, bir güzel hikye, azmin ve umudun destanını bıraktı. Yetiştirdiği evlatlarıyla kuşaktan kuşağa atlayarak sürecek, elden ele geçtikçe daha çok ışıyacak bir meşale bıraktı.

Besnili Bilge'nin yaşamı burada, 16 Aralık 2006'da noktalandı. Ama o, yardımlarının ulaştığı her yerde, insanlara aşıladığı düşüncelerde, selam alıp verdiği gnllerde yaşamayı sürdürüyor. Gönül tezghında dokuduğu sevgi halısı yol yol kaplıyor alanları.

ÂŞIK YUNUS BİR KUŞ İMİŞ HALK İÇİNDEN UÇTU GİDER

Yunus Emre

Mehmet Erdemoğlu'nun ölümü, haftalar süren hüzünlü bir bekleyişin ardından gerçekleşmişti. Buna rağmen yakınlarınca yaşanan acı çok büyük oldu. Onu kaybetmiş olmayı aile bireyleri kolay kabullenemediler. Bu acı, onun yaşamının dokunduğu tüm yüreklerde de hissedildi.

Sonsuzluğa yolcu edilirken, yurdun dört bucağından kopup gelen Besnililer, dostlar, iyiliğinin ulaştığı insanlar Mehmet Amca'ya karşı bir son görev duygusuyla Gaziantep sokaklarını doldurdular. Şehrin caddeleri tören boyunca bu insan selini taşımakta zorluk çekti.

Cami avlusunda son görev.

Aynı gün Besni’de kentin değerli büyüklerinden Abidin Baba’nın da cenazesi kaldırılmaktaydı. Besni halkının önemli bir bölümü de bu törene katılma durumundaydı.

Öyleyken kadirşinas hemşehrileri olabildiğince yola düşmüşlerdi. Bakanlar, milletvekilleri, çevre illerin valileri, belediye başkanları, kaymakamlar ve pek çok bürokrat törende

Mehmet Erdemoğlu ebedi istirahatgâhında.

hazır bulundular. Halk genciyle yaşlısıyla, sonsuzluğa uğurlanan bu memleket evladını eller üstünde taşımak için yollara dökülmüştü.

Gaziantep caddelerinin ve Ulu Camii'nin o güne kadar gördüğü en yoğun kalabalıktı bu. Sessiz, vakur duruşlarıyla oğulları ve yakınları tören boyunca taziyeleri kabul ettiler. Daha sonraki günlerde ise, evleri ziyaretçi akınıyla dolup taşacaktı.

Mehmet Erdemoğlu 17.12.2006 tarihinde, Gaziantep Şehir Mezarlığı'ndaki mekânına böyle bir sevgi seliyle taşınarak defnedildi. Bir süre sonra ailesi onun için gösteriştan uzak sade bir mezar yaptırdı. Orada çiçekler içerisinde, yaşamını süsleyen tevazunun bir örneği olarak ve görevini yerine getirmiş insanların huzuruyla uyuyor Mehmet Amca.

SONSÖZ

Mehmet Erdemoğlu'nun insanlığa adanmış yaşamını anlatabilmek için iki yılı aşkın bir süre çalışma yapmam gerekti. Hakkında yazılmış gazete ve dergi yazılarını değerlendirmek, sağlığında çekilmiş belgeselleri incelemek, yakınlarıyla ve kendisini tanıyanlarla görüşmelerde bulunmak gerekti.

Ulaştığım bilgiler uzun ince bir yol olup beni bir Anadolu bilgesinin bereketli pınarına taşıyacaktı. O pınarın bereketinden ne kadarını alabildim? Ne derece satırlarıma taşıyabildim? Bilemiyorum... Takdir okuyucunundur.

Çalışmamı şevkle sürdürürken hüznlendiğim anlar oldu. Ancak ülkemizin değerler sisteminin böyle bir insanlık örneğini ortaya çıkarması karşısında duyduğum onur hep daha baskın çıkmıştır.

Dünyaya iz bırakan insanların yaşamlarını kayda geçirmenin ve başardıklarını topluma yansıtmanın da insanlık adına bir hizmet olduğu düşüncesindeyim. Temelini attığı firmanın, ölümünden sonra da gelişmeye devam edip holding haline gelmesi, kırk beş ülkeyle ticaret bağları geliştirmesi, Rusya'da fabrika kurması, binlerce binlerce insana iş imkânı sunması... onun dünya üzerinde bıraktığı ayak izleri olarak değerlendirilmelidir.

Bu ayak izlerini sürenlerin gün geçtikçe çoğalmasını diliyorum. Ve bu kitabı bir Besni deyişiyle noktalıyorum:

“Yattığı yerde toprağınca yaşaya!”

TEŞEKKÜR

Kitabın hazırlanması aşamasında Mehmet Erdemoğlu'yla bağı bulunan tüm yakınlarından, dostlarından, hemşehrilerinden, yerel yöneticilerden ve Merinos ailesinin bireylerinden büyük yardımlar aldım. Hepsi de ortak anılarını ve görüşlerini coşkuyla aktardılar.

Değerli katkıları için;

Mehmet Erdemoğlu'unun:

eşi Servi Erdemoğlu'na,

kardeşi Mustafa Erdemoğlu'na,

kızı Gülsüm Erman'a,

oğulları;

Ali Erdemoğlu'na,

İbrahim Erdemoğlu'na,

Mahmut Erdemoğlu'na,

damadı Mustafa Erman'a,

gelinleri;

Aysel Erdemoğlu'na,

Nigar Erdemoğlu'na,

Mine Erdemoğlu'na,

torunları;

Gülser Bozbeyli'ye,

Filiz Şahan'a,

Sevgi Erdemoğlu'na,
 Mehmet Erdemoğlu'na,
 Ayşe Erman'a,
 Esra Erdemoğlu'na,
 İbrahim Erman'a,
 Gökay Erdemoğlu'na
 Neslihan Erdemoğlu'na,
 Türkay Erdemoğlu'na,
 Özlem Erdemoğlu'na
 Melis Erdemoğlu'na
yeğenleri;
 Turgut Erdemoğlu'na,
 Ahmet Erdemoğlu'na,
dostları ve hemşehrileri;
 Hüseyin Şaşmaz'a,
 Mehmet Yazgan'a,
 Hüseyin Uslu'ya,
 Mahmut Süngü'ye,
 Nejat Koçer'e,
 Mehmet Teymur'a,
 Mahmut Konukoğlu'na,
 Recep Konukoğlu'na,
 Mustafa Önder'e,
 Ercan Önder'e,
 Halil Önder'e,
 Mustafa Lüleci'ye,
 Mustafa Aydın Çelebi'ye,
 Abdülkadir Baba'ya,
 Kadir Ünlü'ye,
 Arif Havutlu'ya,
 Şekip Önder'e,
 Tarkan Önder'e,

Ali Erdoğan'a,
 Hasan Emre'ye,
 Orhan Acar'a,
 Mehmet Demirel'e,
 Zeyrek Toplu'ya,
 Beyhan Uslu'ya,
 Musa Karakuş'a,
Aile hekimi Dr. Mehmet Şeker'e,
Berberi Mustafa Eraslan'a,
Özel şoförü Şaban Teke'ye,
Basın danışmanı Ali Atalar'a,
Mülki ve yerel yöneticilerden;
 Hasan Hüseyin Türkoğlu'na,
 Mahmut Hersanlıoğlu'na,
 Hulûsi Şahin'e,
 Mehmet Nuri Tuğsuz'a,
 İbrahim Öztürk'e,
 Musa Çiftçi'ye,
Merinos ailesi üyelerinden;
 Erdoğan Şeker'e,
 Feza Çiftçi'ye,
 Salman Yurdabakan ve eşi Meral Yurdabakan'a,
 Ekrem İlbay ve eşi Hatice İlbay'a,
 Faruk İşitmen'e,

Teşekkür ediyorum.

Kitabın oluşma aşamasında bilgi ve görüşlerini paylaştığımız ancak yayım sürecinde kaybettiğimiz Mustafa Özbağ ile Mustafa Önder'e Tanrı'dan rahmetler diliyorum.

MEHMET ERDEMOĞLU'NUN İLKELERİ

- Asla yalan söylemeyin.
- Hiçbir zaman dürüstlükten şaşmayın.
- Kimseyi azarlamayın ve hor görmeyin.
- Kimsenin işine müdahale etmeyin.
- Bitmiş işi bozmaya çalışmayın.
- Ödemelerinizi söz verdiğiniz zamanda yapın.
- İşçinin parasını alın teri kurumadan ödeyin.
- Pazarlık yaptığınız işten ödeme sırasında, tekrar para kesmeyin.
- Söz ağızdan çıkar. Anlaşma yaptığınız bir alışverişten zarar etseniz bile dönmeyin.
- Herkese karşı hoşgörölü olun.
- Ailenize daima sahip çıkın.
- Eş, dost ve akrabalarınızı bırakmayın.
- Kapınıza gelen kimseyi geri çevirmeyin.
- Başkasını kendiniz bilin; öyle bakın.
- Servetin sınırı yoktur, mükâfatı vardır.
- İşinize, insanınıza, vatanınıza, devletinize, bayrağınıza sahip çıkın.

